Bestuursrapportage 2019

PS 42/19

Inhoudsopgave

		blz.
	Leeswijzer en inleiding Bestuursrapportage 2019	2-3
1	Bestuur	5
2	Ruimte	19
3	Natuur, water en Milieu	37
4	Economie	61
5	Mobiliteit	83
6	Cultuur en samenleving	99
	Algemeen financieel beleid	113
	Bedrijfsvoering	137

Leeswijzer bij de Bestuursrapportage

Met de bestuursrapportage wordt inzicht gegeven in de voortgang per programma op het behalen van doelstellingen, beleid en prestaties. In de bestuursrapportage wordt de lopende begroting (2019) bijgesteld met als uitgangspunt de te verwachten realisatie aan het eind van het begrotingsjaar.

In het **algemeen inleidend hoofdstuk** geven wij een samenvattend beeld van de hoofdlijnen van de bestuursrapportage.

De **programma's** zijn als volgt opgebouwd:

- Algemene voortgang van het programma en van de productgroepen van het programma
- Beroep op algemene middelen
- Afwijkingen van prestaties
- Ontwikkelingen en onzekerheden.

Ook wordt bij de programma's op productgroep niveau (het autorisatieniveau van Provinciale Staten) een geactualiseerde begroting gepresenteerd, d.w.z. de oorspronkelijk in november 2018 vastgestelde begroting 2019 inclusief vastgestelde en nu voorgestelde wijzigingen.
Inzicht wordt gegeven in het verloop van de lopende begroting.
Indien realisatie van prognose afhankelijk is van bepaalde ontwikkelingen, staat dit vermeld bij de programma's.

Beleidsprestaties en indicatoren staan onder "Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?" Basis is in een door Provinciale Staten vastgestelde beleidsnota te vinden. In de tabel staan de bijbehorende prestaties en indicatoren en tot slot de verantwoording en eventuele bijsturing over de prestaties vermeld.

De specificatie van de besluitvorming is als volgt onderverdeeld in
I. Voorstellen
II. Basis uitwerking bestuursakkoord (financiële mutaties, uitwerking van de afspraken uit het bestuursakkoord volgt later)
III. Eerdere besluitvorming
IV. Administratief/ technische mutaties

- Beleidsarme voorstellen
- Binnen kaderstelling
- Mutaties n.a.v. lagere vaststelling van subsidies

De bestuursrapportage vormt de toelichting op de 3e wijziging van de begroting 2019 die aan PS ter besluitvorming wordt voorgelegd.

Inleiding /Samenvatting

In de Bestuursrapportage 2019 staat de voortgang van de uitvoering voor het lopende begrotingsjaar. Referentiekader hiervoor is de Begroting 2019 met de daarin geplande prestaties en de daaraan gekoppelde middelen.
Deze bestuursrapportage is het laatste beleidsinhoudelijke bijstellingsmoment voor de bestuursperiode 2015-2019. We kunnen stellen dat we met de uitvoering van de begroting 2019 goed op weg zijn. Verwachting naar het eind van het jaar is dat we het overgrote deel van de geplande prestaties en resultaten zullen realiseren. Op onderdelen stellen wij voor om prestaties bij te stellen. Ook zijn voorstellen opgenomen over onderwerpen waaraan in het Bestuursakkoord 2019-2023 'Kiezen voor kwaliteit' middelen zijn toegekend. Op een aantal punten zijn er onzekerheden, die het realiseren van de begroting 2019 mogelijk in de weg staan. Deze zijn bij de begrotingsprogramma's benoemd.

Programma 1 Bestuur

Het programma Bestuur loopt conform planning. Na vaststelling van het nieuwe, meer uitgebreide Bibob beleid eind vorig jaar werken we hard aan de implementatie van dit nieuwe beleid en hebben we het team Bibob uitgebreid. Daarbij leggen we bij de toepassing van de Wet Bibob ook meer verbinding met de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Daarnaast starten we dit jaar ook met een meerjarig trainingstraject integriteit en ondermijning voor alle medewerkers.
Het programma Veerkrachtig Bestuur in Brabant werd 13 februari jl. beëindigd met een slotbijeenkomst in Tilburg. Het denken en het gesprek over het openbaar bestuur in Brabant gaat echter door, waarmee bij de slotbijeenkomst al een goede start is gemaakt.

Programma 2 Ruimte

02.01 Ruimtelijke ontwikkeling

Het programma verloopt conform planning. De afgelopen periode is voortvarend gewerkt aan de ruimtelijke opgaven in Brabant. We zien veel beweging. Er zijn in het eerste kwartaal van 2019 relatief veel plannen aangemeld, in totaal 876. Deze aanvragen komen voort uit de initiatieven van onderaf. Door onze opgaven zoals wonen, werken en leefbaarheid en implementatie van de omgevingswet wordt richting gegeven aan deze ontwikkelingen en beweging gestimuleerd. Samen met subregio's worden tal van acties uitgevoerd gericht op het versnellen van de woningbouw, verduurzamen van de woningvoorraad, vraaggericht bouwen en zorgvuldig ruimte gebruik. Daarnaast zijn we actief in het kader van de transformatiegebieden in Bergen op Zoom, Breda, Eindhoven, 's-Hertogenbosch, Meierijstad, Oss, Tilburg, Uden en Waalwijk. Hiermee geven we uitvoering aan de Agenda Wonen. Om te komen tot een optimaal leef- en vestigingsklimaat in Brabant zijn met de subregio's afspraken gemaakt. Momenteel lopen acties om eind dit jaar nieuwe bedrijventerreinenafspraken te maken. De voucherregeling VABIMPULS wordt vaker ingezet dan gepland. De regeling is uitgebreid voor eigenaren die overwegen te stoppen. De leegstandsmonitor is in maart geactualiseerd en is via de webviewer op brabant.nl beschikbaar. Tot slot kunnen we melden dat de interim Omgevingsverordening ter inzage ligt. De uitdaging voor de komende periode is de verdere implementatie van het gedachtegoed van de omgevingsvisie en de omgevingswet en de ambities van het nieuwe bestuursakkoord vorm te geven.

02.02 Agrofood

Het programma loopt conform planning. Wij hebben afgelopen maanden voortvarend invulling gegeven aan de versnelling van de transitie. Het aantal veehouders dat daadwerkelijk gebruik wil maken van de vastgestelde regeling in het kader van ondersteunende maatregelen is groeiende en de ontwikkeling van innovatieve stalsystemen is verder op gang gekomen. Het ondersteuningsnetwerk slaagt erin om steeds meer gemeenten erbij te betrekken. Ook zijn wij ook in 2019 verder doorgegaan met het aanjagen van innovaties via o.a. POP3 en ondersteunen we innovatieve trajecten door de Landbouw Innovatie Campus, Translab en Stuurgroep Landbouw Innovatie (Noord-)Brabant. Ook hebben wij een voorstel voor een proefstalregeling voor geur in Brabant via een pilot onder de Crisis- en herstelwet in procedure gebracht. De Tweede Kamer zal naar verwachting deze regeling deze zomer vaststellen. Naast de geplande werkzaamheden hebben wij aandacht voor de preventie van de Afrikaanse Varkenspest, de implementatie van de rijksregeling warme sanering van de varkenshouderij, verschillende Rijkstrajecten over kringlooplandbouw en hebben wij bijeenkomsten georganiseerd voor de Voedsel 1000. Tijdens deze bijeenkomsten zijn Brabanders met elkaar in gesprek gegaan over onze voedselsystemen en stelden zij een zogenoemd Voedselbesluit op. De komende periode zal het programma in het teken staan van het nieuwe Bestuursakkoord en de daaruit voortkomende prioriteiten.

Programma 3 Natuur, Water en Milieu

Het programma Natuur, Water en Milieu verloopt grotendeels conform planning.
Er wordt samen met de manifestpartners voortvarend gewerkt aan de realisatie van de PAS-herstelmaatregelen. De planning is erop gericht dat de 1e fase PAS-

herstelmaatregelen vóór 1 juli 2021 zijn uitgevoerd. De consequenties van de uitspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) voor de vergunningverlening, het nemen van bronmaatregelen en de realisatie van PAS-herstelmaatregelen worden op dit moment bezien. Voor bijdragen aan ruimingen van drugsdumpingen is een bijdrageregeling vastgesteld. De publiekscampagne voor dumpingen (drugs, afval en asbest) is gestart.
De droogte in 2018 maakt duidelijk dat maatregelen via het Deltaplan Hoge Zandgronden onverkort nodig zijn en dat de verdrogingsbestrijding van natuurgebieden meer vraagt dan de huidige aanpak. Een nieuw opgericht Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg agendeert deze vraagstukken. Anderzijds neemt ook het risico op wateroverlast toe. Het vraagstuk van klimaatadaptatie verdient nadrukkelijker aandacht.
Ondanks dat de provinciale maatregelen conform planning verlopen voldoet het oppervlaktewater en ondiep grondwater nog vrijwel nergens aan alle waterkwaliteitseisen. De diverse verontreinigingen (nitraat en fosfaat, medicijnresten, bestrijdingsmiddelen, zeer zorgwekkende stoffen) vragen om uiteenlopende maatregelen; zo worden boeren in kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden begeleid om via bodemverbetering minder meststoffen te gebruiken. Een acute aanpak van enkele zeer zorgwekkende stoffen zoals Pfas en Pfao is nodig zodat duidelijk wordt hoe met deze verontreinigingen (in onder andere bagger en slib uit rioolwaterzuiveringen) moet worden omgegaan.
In een voorkeursalternatief wordt met het oog op een klimaatrobuuste inrichting een combinatie van dijkversterkings- en rivierverruimende maatregelen gepresenteerd waarmee de Maas tussen Ravenstein en Lith voldoet aan de geldende waterveiligheidsnormen.

Programma 4 Economie

Uitvoering van programma 4 Economie ligt op koers. Wel blijft het (dreigende) tekort op de arbeidsmarkt een aandachtspunt. In 2019 zijn daarop reeds aanvullende acties ingezet, gericht op VMBO en HBO.
Het Economisch Programma Brabant 2020 ligt in algemene zin 'op koers'. Er is een dekkend portfolio van maatregelen en instrumenten binnen elk van de topclusters, en tussen de topclusters in de vorm van horizontale instrumenten. Het overall beeld is dat er hard gestuurd is op het vertalen van de algemene missie en doelen van het Economisch Programma Brabant 2020 in een operationeel stelsel van topclusters. MKB en Ondernemerschap, Innovatie, Digitalisering en Circulaire Economie verlopen conform planning. De start van de Mkb-plusfaciliteit (leningendeel) wordt verwacht na de zomer/najaar 2019, maar is afhankelijk van het moment van oprichting Invest-NL.
De uitvoering van het huidige uitvoeringsprogramma Energieagenda 2010-2020 ligt op koers en het nieuwe uitvoeringsprogramma wordt opgesteld (eind 2019 ter besluitvorming naar PS).

Programma 5 Mobiliteit

Het programma 5 Mobiliteit ligt goed op koers. Samen met partners (Rijk, regio, maatschappelijke partners én bedrijfsleven) zetten we stevig in op de transitie naar een slim én duurzaam mobiliteitssysteem. Dat resulteert in verschillende mobiliteitsdeals zoals voor De Run in Veldhoven. Daarbij zetten we niet alleen in op asfalt (bijv. N69, N65 en N279), maar maken ook steeds meer gebruik van gedragsmaatregelen (bijv. A2 Weert – Eindhoven en werkgeversaanpak bij snelfietsroutes) en smart mobility toepassingen (bijv. I-VRI's en autonome shuttle Drimmelen). Daarnaast werken we aan de realisatie van een robuust OV-netwerk met afspraken over het saneren van overwegen en extra treinen én aan de uitwerking van de OV-visie met de transitie naar (gedeelde) mobiliteit als een dienst.
Een belangrijk onderdeel van het mobiliteitssysteem is het snelfietsroutenetwerk. Met de realisatie van de eerste routes begint dat nu vorm te krijgen.
Verkeersveiligheid staat hoog op de agenda. Naast blijvend aandacht voor gedrag via campagnes en handhavingsacties met partners pakken we versneld een aantal infrastructurele maatregelen op.

Programma 6 Cultuur en Samenleving

De programma's Cultuur, Erfgoed, Sociale Veerkracht en Sport lopen op koers. Zo zijn bij programma Cultuur de voorbereidingen voor het Creativity World Forum, wat in oktober 2019 in Brabant plaatsvindt, in volle gang. Ook wordt in regionaal verband verder gewerkt aan de uitvoering van het Regioprofiel Cultuur BrabantStad. Bij het programma Erfgoed is naast de verdere inzet op de 4 verhaallijnen in brede zin, 2019 een bijzonder jaar: met het groots programma 'Brabant Remembers' vieren we 75 jaar vrijheid. In het kader van het programma Versterken Sociale Veerkracht is begin dit jaar het Brabant Outcomes Fund officieel van start gegaan. De openstelling leverde 82 aanmeldingen op van sociale ondernemingen die bijdragen aan een inclusieve samenleving, waaruit na een intensieve selectieprocedure 5 ondernemers zijn geselecteerd. Tot slot wordt dit jaar de uitvoering van de Sportagenda '16–'19 met het behalen van nagenoeg alle doelstellingen succesvol afgerond.

1
Bestuur

Wat willen we bereiken?

Het programma Bestuur richt zich op bewaken en waar mogelijk verder versterken van de kwaliteit van het openbaar bestuur in Noord-Brabant, het versterken van de bestuurlijke en netwerksamenwerking in Brabant en het borgen van de toekomstbestendigheid van het openbaar bestuur.
De provincie bewaakt en versterkt de kwaliteit van het openbaar bestuur in Brabant. Dit doet de provincie door:

- Het versterken van de bestuurlijke en netwerksamenwerking Brabant;
- Borgen van de toekomstbestendigheid van het openbaar bestuur (o.a. door interbestuurlijk toezicht (IBT);
- Het stimuleren van efficiënte kennisverwerving, -borging en -benutting;
- Vergroten van de integriteit en weerbaarheid van het openbaar bestuur.

Algemene voortgang van het programma

Realisatie van acties en prestaties binnen het programma lopen conform planning.

De samenvoeging van het RIEC met de Taskforce Brabant-Zeeland maakt ook dat er moet worden gekeken naar de wijze van financieren. Naar aanleiding van het nieuwe bestuursakkoord zal hierover met PS worden afgestemd. Verder wordt er dit jaar gestart met een meerjarig leertraject ondermijning voor alle medewerkers.

Wat betreft Bibob is, na het vaststellen van het nieuwe, meer uitgebreide beleid eind 2018 en de daarvoor toegekende extra capaciteit, het team uitgebreid en wordt hard gewerkt aan de implementatie van het nieuwe beleid. Doel is dat de provincie Noord-Brabant in woord en daad uitstraalt enkel zaken te (willen) doen met integere partijen. In dat licht wordt naast intensivering op toepassing van de Wet Bibob in 2019 ook nog meer verbinding gelegd met de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Ook wordt de mogelijkheid onderzocht om via datawarehousing beter gebruik te maken van de binnen de provincie beschikbare informatie.

Wat betreft integriteit is het zo dat de kandidaat-gedeputeerden van het nieuw aan te treden college allemaal een screening hebben gehad door een externe partij en vervolgens een gesprek met de commissaris van de Koning over integriteit. In het najaar staat een sessie gepland voor het college over integriteit onder begeleiding van een externe deskundige.

BrabantKennis organiseerde op 17 april jl. de drukbezochte 'Trendnacht 2019: God, Geld, Geluk' (eerdere werktitel was 'de kunst van het veranderen') en bracht een digitale terugblik op dit evenement over zingeving met een zachte G uit.

Het programma Veerkrachtig Bestuur in Brabant werd op 13 februari jl. beëindigd. Op deze dag vond in Tilburg de slotbijeenkomst plaats. Acht jaar geleden is het programma Veerkrachtig Bestuur gestart. Het programma stopt, maar het denken en het gesprek over het openbaar bestuur in Brabant gaat door. In de slotbijeenkomst is daar een goede start mee gemaakt. Van de slotbijeenkomst is een digitale publicatie gemaakt.

Beroep op algemene middelen

Bijdrage Zeeland: € 1,5 mln. in 2020
Actualisatie provinciale IPO-bijdrage: € 0,1 mln. 2019 en € 0,2 mln. structureel
Actualisatie bezoldiging GS: € 39.000 voor 2019 en € 63.000 structureel

Basis uitwerking bestuursakkoord 2019-2023

Bij het bestuursakkoord 2019-2023 zijn voor programma 01 – Bestuur de volgende middelen toegekend:
Taskforce Brabant-Zeeland: € 1,2 mln. voor 2020
Voorbereidingsbudget veiligheid: € 0,25 mln. voor 2019 en € 0,75 mln. voor 2020
Uitbreiding van college van Gedeputeerde Staten: € 0,1 mln. voor 2019 en 2023, € 0,2 mln. voor 2020 t/m 2022

Afwijkingen van prestaties

n.v.t.

Ontwikkelingen en onzekerheden

De mutatie van de voorziening APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) kan pas aan het einde van het jaar worden bepaald, waarbij ontwikkelingen van o.a. rekenrente en overlevingskansen meegenomen dienen te worden in de bepaling van de definitieve mutatie. Afhankelijk van de ontwikkeling van deze factoren kan er sprake zijn van een dotatie aan of vrijval uit de voorziening.

De provincie voert het secretariaat van Brabantstad. Samen met de partners worden afspraken gemaakt over gezamenlijke projecten. Afhankelijk van externe ontwikkelingen leidt dit mogelijk tot afwijkingen ten opzichte van de bijgestelde raming.
De afrekening van de projecten uit de bestuursovereenkomst met o.a. Steenbergen en Suikerunie over de het Agrofood cluster uit 2010 strekken zich over een termijn t/m 2025. De realisatie van deze projecten, verdeeld over de jaren, laat zich moeilijk plannen.

Programma Bestuur

Bedragen x € 1.000	**begroting vastgesteld**	**bijstelling burap**	**begroting bijgesteld**
Lasten			
Programma lasten	13.512	631	14.143
Organisatiekosten	6.673	-526	6.147
totaal lasten	**20.185**	**105**	**20.290**
Baten			
totaal baten	**2**	**165**	**168**
saldo baten en lasten	**-20.183**	**60**	**-20.122**

01.01 Provinciebestuur

Professioneel ondersteunen van ons bestuur bij het in- en extern functioneren

Provinciale Staten wordt door de Griffie ondersteund, Gedeputeerde Staten en de Commissaris van de Koning door de provinciale organisatie.

Voortgang:

De activiteiten rond de aanpak van ondermijnende criminaliteit kennen hun oorsprong in de rijkstaak van de commissaris van de Koning met betrekking tot openbare orde en veiligheid, maar zijn in de afgelopen jaren uitgegroeid tot een meer politieke portefeuille. Met het aantreden van het nieuwe college is er gekozen voor een GS-portefeuille Veiligheid. In de komende periode start de uitwerking om de nieuwe portefeuille adequaat in te vullen.

Vergroten van de integriteit en de weerbaarheid van het openbaar bestuur

Versterken van aandacht en awareness voor het risico op ondermijning, zowel binnen de provinciale organisatie als naar buiten toe. De kaders voor het vergroten van de integriteit en weerbaarheid worden gevormd door de Wet Bibob en de inzet van de Taskforce Brabant-Zeeland en het RIEC.

Voortgang:

De nieuwe beleidsregel Bibob Noord-Brabant is vastgesteld in december 2018 en houdt onder meer in het intensiveren op de sector subsidies. In 2019 worden in ieder geval alle subsidieregelingen met een hoog risicoprofiel en de begrotingssubsidies ingepast in de Bibob-procedure. Ook op het gebied van vastgoed en overheidsopdrachten wordt geïnvesteerd in uitvoering van het Bibob-proces.
Het jaar 2019 wordt gebruikt om de beleidsregel Bibob te implementeren in alle uitvoerende beleidsprocessen. Met alle beleidsafdelingen zijn voor 2019 en 2020 periodieke overleggen ingepland om uitvoering en voortgang te monitoren. Ook zal er zowel intern als extern (netwerkpartners) periodiek aandacht zijn voor het organiseren van kennisdelingssessies en awareness-sessies. Verder worden de mogelijkheden voor een datawarehouse voor Bibob onderzocht.
In 2019 wordt gestart met een meerjarig trainingstraject integriteit en ondermijning voor alle medewerkers. Onderdeel is het opleiden van interne trainers. Bij het opzetten van de trainingsmodule, het opleiden van interne trainers en het geven van de trainingen aan medewerkers is een extern bureau betrokken.

Stimuleren van een effectieve en efficiënte kennisverwerving, -borging en –benutting

Investeren in een kwalitatief sterke interne kennisfunctie van de provincie is een noodzakelijke voorwaarde om onze ambities te laten slagen. Een kennisfunctie die strategisch in de organisatie is gepositioneerd en over de beleidsdomeinen en opgaven heen gaat. Met een coördinerende aanpak dragen we hieraan bij onder andere door het concern brede kwaliteitsborging van beleidsonderzoek. BrabantKennis levert hieraan een bijdrage door diverse trendverkenningen, die onder meer gedeeld worden via publicaties, bijeenkomsten en debat.

Voortgang:

Tijdens de Trendnacht op 17 april jl. heeft BrabantKennis het boekje ‘God, Geld, Geluk’ uitgebracht met daarin meerdere dilemma’s en kwesties voor Brabant. Op 19 april presenteerde BrabantKennis deze aan PS. De 750 gedrukte exemplaren zijn allen opgevraagd, het boekje is daarmee uitverkocht. Het boekje is nog wel online te downloaden.
Op 27 juni wordt de ‘Oogstbijeenkomst Culturele eigen(wijs)heid’ georganiseerd in Doloris, Tilburg. Deelnemers hieraan ontvangen de eindpublicatie. De voortgang van de verkenning is te volgen op https://cultureeleigenwijs.nl.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	9.959				
Prestaties						
Wet Bibob, notitie inzake uitvoering wet Bibob (afweegmoment: 2021)						
Vergroten van de integriteit en de weerbaarheid van het openbaar bestuur en de provinciale organisatie	effect indicator	streefwaarde				
De Wet Bibob structureel toepassen op subsidies en vastgoedtransacties op grond van in 2018 nieuw opgestelde beleidsregels	uitgevoerd	x	Conform planning. De nieuwe beleidsregel Bibob Noord-Brabants is vastgesteld in december 2018. Het jaar 2019 wordt gebruikt om de beleidsregel Bibob te implementeren in alle uitvoerende beleidsprocessen.			
Statenvoorstel Kennis en Onderzoek (Besluit 19/13)						
Nota onderzoeksbeleid						
Kaders voor Onderzoek						
Het stimuleren van efficiënte kennisverwerving, -borging en benutting	effect indicator	streefwaarde				
Opstellen van de jaarlijkse Onderzoeks- en Adviesagenda	uitgevoerd	x	Conform planning			
Aantal volgers social media BrabantKennis	aantal	3.400	Voor op planning. Huidig aantal volgens is 3.892		4.100	4.250
Basisset verplichte indicatoren (BBV) Kwaliteit van het openbaar bestuur						
	effect indicator	streefwaarde				
Onderzoeken door PS besproken	aantal	5	Conform planning. Er zijn 3 onderzoeken besproken.			
Opkomst bij verkiezingen: de opkomstcijfers van verkiezingen voor de Tweede Kamer, provinciale staten en gemeenteraden	% kiezers / stemgerechtigden	-	Opkomst verkiezing provinciale staten 2019 in Noord-Brabant: 52,4 %			

01.02 Bestuurlijke samenwerking

Samenwerken met andere overheden en partners

Voor het realiseren van onze maatschappelijke opgaven zijn de relaties met onze partners essentieel. Het intensiever samenwerken met andere overheden en andere partners heeft gevolgen voor de rollen, de werkwijze en de verhouding van GS en PS.

Voortgang:

De eerste twee regionale ontwikkeldagen van 2019 hebben inmiddels plaatsgevonden. In augustus en september vinden de andere ontwikkeldagen plaats. Een aantal belangrijke agendapunten zijn: regionale energiestrategie, mestlocaties, ontwikkelen van bedrijventerreinen, stimuleren van woningbouw en slimme mobiliteit.

Mede naar aanleiding van de motie over internetconsultatie is verkend welke systemen beschikbaar zijn voor het uitvoeren van digitale consultaties. In het tweede helft van het jaar werken we de motie internetconsultatie verder uit.

In het kader van bestuurlijke vernieuwing is in 2018 de pilot Young Projects uitgevoerd. Het doel van de pilot was jongeren door middel van een bijbaan de opdracht te geven om andere Brabantse jongeren te betrekken bij onze beleidsvorming en -uitvoering. Geconcludeerd is de pilot niet door te zetten omdat een van de doelstellingen, namelijk om het concept op eigen benen te laten staan, niet haalbaar bleek.

Realiseren van een effectieve en democratisch gelegitimeerde bestuurlijke en/of organisatorische inrichting van de Brabantse gemeenten

Veerkrachtig bestuur: Dit is van belang opdat gemeenten over voldoende bestuurlijke en organisatorische slagkracht beschikken om hun huidige en toekomstige opgaven te realiseren.

Voortgang:

In 2019 is, tijdens de op 13 februari jl. gehouden slotconferentie, het onderzoeksrapport rondom het thema Sociale Tweedeling verschenen. Dit onderzoek betreft het laatste in een reeks die samen met de VBG is opgesteld.

Tevens is de eindevaluatie van het programma Veerkrachtig Bestuur gepresenteerd. Naast de activiteiten rondom Veerkrachtig Bestuur zijn tevens wettelijke taken uitgevoerd zoals de effectuering van de herindeling in het Land van Heusden en Altena en het begeleiden van de herindeling en splitsing van de gemeente Haaren en de voorgenomen herindelingen in het Land van Cuijk en Uden-Landerd.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	3.104				
Prestaties						
Bestuursakkoord (afweegmoment: 2019)						
Een effectieve inrichting van het Brabants openbaar bestuur	effect indicator	streefwaarde				
(Veer)Krachtig Bestuur: in 2018 hebben GS over alle Brabantse gemeenten (64 d.d. 1-1-2017) een uitspraak gedaan over de bestuurlijke toekomst variërend van voortzetting van bestuurlijke zelfstandigheid tot en met bestuurlijke fusie*	Aantal gemeenten	64	Conform planning. Per 1 januari 2019 kent de provincie Noord-Brabant 62 gemeenten. Van alle Brabantse gemeenten hebben GS reeds in 2019 een uitspraak gedaan over de bestuurlijke toekomst. Een overzicht van de ingekomen visies per gemeente is beschikbaar op de site van Veerkrachtig Bestuur onder 'proces'.			

01.03 Interbestuurlijk toezicht

Interbestuurlijk toezicht is een wettelijke taak van de provincie en draagt bij aan een bestendig en veilig Brabant met een sterk openbaar bestuur waarop de Brabanders kunnen vertrouwen. Door toezicht uit te oefenen met een mix van preventie en handhaving beoordelen wij of lokale overheden hun medebewindstaken volgens de vigerende wet- en regelgeving uitvoeren. Het gaat hierbij om taken binnen de gebieden financiën, archief- en informatiebeheer, omgevingsrecht, monumentenzorg, ruimtelijke ordening en huisvesting vergunninghouders.

Voortgang:
De in 2019 uitgezette acties en prestaties verlopen conform planning.
Op 31 januari bezochten meer dan honderd medewerkers van Brabantse gemeenten, waterschappen en omgevingsdiensten een bijeenkomst over archief- en informatiebeheer onder de nieuwe Omgevingswet, die we samen met het Brabants Historisch Informatie Centrum en het team Informatie Beheer en Control georganiseerd hebben.

In maart publiceerden we twee deelrapporten over het onderzoek dat we samen met het Stadsarchief Rotterdam en de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed hebben uitgevoerd naar de archivering bij ketensamenwerking.
Op 11 april organiseerden we een themabijeenkomst naar aanleiding van de resultaten van ons onderzoek naar het gemeentelijk toezicht op de realisatie van externe veiligheidsmaatregelen langs het spoor. Tijdens deze bijeenkomst presenteerden medewerkers van verschillende gemeenten hun best practices aan medewerkers van andere Brabantse gemeenten. Deze vorm van kennismaken en kennisuitwisseling wordt zeer gewaardeerd door de gemeentelijke toezichtontvangers.

In het tweede kwartaal van 2019 hebben we de evaluatie ex artikel 217a Provinciewet van het Beleidskader Interbestuurlijk Toezicht 2016-2019 uitgevoerd. De resultaten worden voor de zomer nog aan Provinciale Staten aangeboden. Deze zullen uiteraard ook betrokken worden bij het opstellen van het nieuwe beleidskader voor het interbestuurlijk toezicht dat vanaf 1 januari 2020 in werking zal treden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	78				
Prestaties						
Beleidskader Interbestuurlijk Toezicht 2016-2019 (afweegmoment: 2019)						
Door toezicht te houden, dragen wij bij aan een veilige en bestendige leefomgeving in Brabant. Met interbestuurlijk toezicht bevorderen wij dat de Brabantse lokale overheden krachtige overheden zijn, die hun maatschappelijke taken correct uitvoeren.	effect indicator	streefwaarde				
Aantal organisaties dat op alle toezichtgebieden is beoordeeld (gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen)	Aantal organisaties dat op alle toezichtgebieden is beoordeeld (gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen)	107	Conform planning			
Aantal organisaties dat eind 2019 geheel of gedeeltelijk voldoet op de zes toezichtgebieden	%	100	Conform planning			
Aantal organisaties (gemeenten en waterschappen) dat door middel van een vierjaarlijkse reality check is onderzocht, waarbij wordt vastgesteld of de informatie op papier overeenkomt met de werkelijkheid	aantal	17	Conform planning			
Basis set verplichte indicatoren: Kwaliteit van het openbaar bestuur						
Basis set verplichte indicatoren: Kwaliteit van het openbaar bestuur	effect indicator	streefwaarde				
Verplichte indicator: Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht	aantal	0	Conform planning			

Verloop begroting 2019

x € 1.000	Begr.2019 (PS 48/18)	1e wijz 2019 PS (82/18)	2e wijz 2019 PS (13/19)	Begr.2019 t/m 2e wijz.	IV. Adm./techn. mutaties *	III. Eerdere besluitvorming	II. Uitwerking Bestuursakkoord	I. Voorstellen	Begr.na 3e wijz.
0101 Provinciebestuur									
lasten	9.959	70	119	10.148	0	0	362	39	10.549
baten	2	0	0	2	0	0	0	0	2
saldo	**-9.957**	**-70**	**-119**	**-10.146**	**0**	**0**		**-39**	**-10.547**
0102 Bestuurlijke samenwerking									
lasten	3.104	0	183	3.287	130	0	0	100	3.517
baten	0	0	0	0	165	0	0	0	165
saldo	**-3.104**	**0**	**-183**	**-3.287**	**36**	**0**		**-100**	**-3.351**
0103 Interbestuurlijk toezicht									
lasten	78	0	0	78	0	0	0	0	78
baten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
saldo	**-78**	**0**	**0**	**-78**	**0**	**0**		**0**	**-78**
Toegedeelde organisatiekosten	6.673	0	0	6.673	-526	0	0	0	6.147
totaal programma 01									
lasten	19.813	70	302	20.185	-396	0	362	139	20.290
baten	2	0	0	2	165	0	0	0	168
saldo	**-19.811**	**-70**	**-302**	**-20.183**	**561**	**0**	**-362**	**-139**	**-20.122**

Specificatie besluitvorming

I. Voorstellen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Actualisatie bezoldiging GS / CdK	De bezoldiging van de Commissaris van de Koning en de gedeputeerden wordt vastgesteld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties. Op basis van de circulaire wijziging bezoldiging politieke ambtsdragers is de raming verhoogd t.l.v. de algemene middelen.	L	0101	39.000	63.000	63.000	63.000	63.000	63.000
Actualisatie IPO bijdrage	De vastgestelde meerjarenbegroting van het IPO leidt tot een bijstelling van de provinciale bijdrage	L	0102	100.000	225.000	210.000	210.000	210.000	210.000
	Totaal lasten voorstellen			139.000	288.000	273.000	273.000	273.000	273.000
	Totaal baten voorstellen			0	0	0	0	0	0

II. Basis uitwerking Bestuursakkoord 2019-2023

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Taskforce Brabant-Zeeland	Bij het Bestuursakkoord 2019-2023 is besloten om onze bijdrage aan de Taskforce Brabant-Zeeland voor 2020 te continueren. De lasten worden gedekt uit de hiervoor in de begroting opgenomen stelpost.	L	0101		1.200.000				
Voorbereidingsbudget beleid Veiligheid	Bij het Bestuursakkoord 2019-2023 is besloten om middelen toe te wijzen voor het uitwerken van de ambities rondom veiligheid tot uitvoerbaar beleid. De lasten worden gedekt uit de in de begroting hiervoor opgenomen stelpost.	L	0101	250.000	750.000				
Uitbreiding van het College van Gedeputeerde Staten	Betreft raming van de lasten van de uitbreiding van het college van Gedeputeerde Staten gedurende deze bestuursperiode 2019-2023. De lasten worden gedekt uit de hiervoor in de begroting opgenomen stelpost.	L	0101	112.000	205.500	205.500	205.500	102.750	
	Totaal lasten basis uitwerking Bestuursakkoord			362.000	2.155.500	205.500	205.500	102.750	0
	Totaal baten basis uitwerking Bestuursakkoord			0	0	0	0	0	0

IV. Administratief technische bijstellingen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	0199	-688.469					
Actualisatie bijdrage Brabantstad	Samen met onze Brabantstadpartners hebben we per ingang van 2019 hernieuwde afspraken gemaakt over de bijdragen aan de gezamenlijke kosten van het programma en het secretariaat. Dit leidt tot een aanpassing van onze provinciale bijdrage in de programmakosten. Tevens zal de nieuwe afspraak ertoe leiden dat de partners een grotere bijdrage leveren aan de (personele) secretariaatskosten van de provincie. Daarnaast worden de ontvangen bijdragen van de partners ter dekking van de gezamenlijke kosten budgetneutraal verwerkt in de raming van dit jaar.	L	0102	20.626	-4.374	-4.374	-4.374	-4.374	-4.374
		B	0102	40.267					
Vlaams Nederlandse Delta	Budgetneutrale bijstelling voor Vlaams Nederlandse Delta in verband met ontvangen bijdragen van partners.	L	0102	125.000					
		B	0102	125.000					
Raming accres Provinciefonds, conform meicirculaire 2019	Op basis van de meicirculaire wordt het accres bijgesteld op basis van de uitgangspunten zoals opgenomen in het FVJB. Daarnaast wordt ook de bijdrage aan Zeeland (via het IPO) geraamd voor het jaar 2020. Bij de BURAP 2018 was aangekondigd om dit tegelijk met het accres 2020 te ramen. Uit de doorrekening van de meicirculaire 2019 blijkt echter dat het accres structureel naar beneden wordt bijgesteld als gevolg van de lagere ontwikkeling van de lonen en prijzen in de Rijksbegroting. Deze mutatie heeft een negatief effect op de begrotingsvrije ruimte. Dit effect moet bezien worden in relatie tot de actualisering van de indexcijfers.	L	0102	-77.368	1.461.317				
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	0199	162.670	5.750.274	5.750.283	5.572.574	5.516.447	5.499.125
Brabantstad	Vanuit de Brabantstad partners zijn bijdragen ontvangen voor gezamenlijk uit te voeren projecten. Enkele van de projectactiviteiten zullen volgend jaar plaatsvinden of worden afgerond. Hiervoor wordt de betreffende raming geactualiseerd.	L	0102	-36.000	36.000				

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Majeure projecten West-Brabant	Voor de projecten uit de bestuursovereenkomst met o.a. Steenbergen en Suikerunie over het Agrofood cluster uit 2010 was voorzien dat deze projecten vanaf 2020 tot realisatie zouden komen. Gebleken is dat er sprake is van een gedeeltelijke realisatie in 2019. Het betreffende deel van de in 2020 gereserveerde middelen wordt naar 2019 gebracht ter dekking van de gerealiseerde projecten.	L	0102	97.394					
Totaal lasten administratief technische bijstellingen				-396.146	7.243.217	5.745.909	5.568.200	5.512.073	5.494.751
Totaal baten administratief technische bijstellingen				165.267	0	0	0	0	0

2
Ruimte

Wat willen we bereiken?

Ons doel is het behoud en ontwikkeling van een fijnmazig mozaïek in Brabant, waarin steden, dorpen, landbouw, bedrijvigheid, natuur en water een samenhangend geheel vormen. Dit mozaïek maakt de provincie aantrekkelijk om er te wonen, te werken en te recreëren. Daarnaast willen wij behoren tot de slimste en duurzaamste Agrofoodregio in Europa, waarbij de agrofoodsector opereert in evenwicht met de omgeving en met maximale aandacht voor gezondheid, dierenwelzijn en milieu.

Algemene voortgang van het programma

Ruimtelijke ontwikkeling

Het programma verloopt conform planning. De afgelopen periode is voortvarend gewerkt aan de ruimtelijke opgaven in Brabant. We zien veel beweging. Er zijn in het eerste kwartaal van 2019 relatief veel plannen aangemeld, in totaal 876. Deze aanvragen komen voort uit de initiatieven van onderaf. Door onze opgaven zoals wonen, werken en leefbaarheid en implementatie van de omgevingswet wordt richting gegeven aan deze ontwikkelingen en beweging gestimuleerd. Samen met subregio's worden tal van acties uitgevoerd gericht op het versnellen van de woningbouw, verduurzamen van de woningvoorraad, vraaggericht bouwen en zorgvuldig ruimte gebruik. Daarnaast zijn we actief in het kader van de transformatiegebieden in Bergen op Zoom, Breda, Eindhoven, 's-Hertogenbosch, Meierijstad, Oss, Tilburg, Uden en Waalwijk. Hiermee geven we uitvoering aan de Agenda Wonen. Om te komen tot een optimaal leef en vestigingsklimaat in Brabant zijn met de subregio's afspraken gemaakt. Momenteel lopen acties om eind dit jaar nieuwe bedrijventerreinenafspraken te maken. De voucherregeling VABIMPULS wordt vaker ingezet dan gepland. De regeling is uitgebreid voor eigenaren die overwegen te stoppen. De leegstandsmonitor is in maart geactualiseerd en is via de webviewer op brabant.nl beschikbaar. Tot slot kunnen we melden dat de interim Omgevingsverordening ter inzage ligt. De uitdaging voor de komende periode is de verdere implementatie van het gedachtegoed van de omgevingsvisie en de omgevingswet en de ambities van het nieuwe bestuursakkoord vorm te geven.

Agrofood

Het programma loopt conform planning. Wij hebben afgelopen maanden voortvarend invulling gegeven aan de versnelling van de transitie. Het aantal veehouders dat daadwerkelijk gebruik wil maken van de vastgestelde regeling in het kader van ondersteunende maatregelen is groeiende en de ontwikkeling van innovatieve stalsystemen is verder op gang gekomen. Het ondersteuningsnetwerk slaagt erin om steeds meer gemeenten erbij te betrekken. Ook zijn wij ook in 2019 verder doorgegaan met het aanjagen van innovaties via o.a. POP3 en ondersteunen we innovatieve trajecten door de Landbouw Innovatie Campus, Translab en Stuurgroep Landbouw Innovatie (Noord-)Brabant. Ook hebben wij een voorstel voor een proefstalregeling voor geur in Brabant via een pilot onder de Crisis- en herstelwet in procedure gebracht. De Tweede Kamer zal naar verwachting deze regeling deze zomer vaststellen. Naast de geplande werkzaamheden hebben wij aandacht voor de preventie van de Afrikaanse Varkenspest, de implementatie van de rijksregeling warme sanering van de varkenshouderij, verschillende Rijkstrajecten over kringlooplandbouw en hebben wij bijeenkomsten georganiseerd voor de Voedsel 1000. Tijdens deze bijeenkomsten zijn Brabanders met elkaar in gesprek gegaan over onze voedselsystemen en stelden zij een zogenoemd Voedselbesluit op. De komende periode zal het programma in het teken staan van het nieuwe Bestuursakkoord en de daaruit voortkomende prioriteiten.

Beroep op algemene middelen N.v.t.

Basis uitwerking bestuursakkoord 2019-2023

Bij het bestuursakkoord 2019-2023 zijn voor programma 02 – Ruimte de volgende middelen toegekend:
Verstedelijking: Leegstand € 0,6 mln./ Digitalisering omgevingswet € 0,6 mln./ Werkplaats de Gruijter € 0,125 mln. Allen voor 2020
Landbouw € 4,45 mln. (2020)

Afwijkingen van prestaties

GOL: doordat de Raad van State procedure over het Provinciaal Inpassingsplan (PIP) langer duurt dan verwacht zal er op zijn vroegst pas aan het einde van dit jaar een onherroepelijk plan liggen. Pas daarna mogen we starten met de uitvoeringswerkzaamheden. Naar verwachting wordt dit 2020.

Ontwikkelingen en onzekerheden

Werklocaties: onzekerheid met name m.b.t. procesmatige voortgang campussen vanwege afhankelijkheid van externe partners.
Agrofood: met name onzekerheid m.b.t. uitgaven t.a.v. Ondersteunende Maatregelen. Dit i.v.m. de afhankelijkheid van besluiten van de individuele ondernemers v.w.b. het verder ontwikkelen of stoppen van hun onderneming.

Ontwikkelbedrijf: eind van het jaar vindt periodieke actualisatie van de exploitaties plaats en worden jaarrekeningen van deelnemingen ontvangen. Dit kan leiden tot verliesnemingen c.q. het treffen van voorzieningen.

Programma Ruimte

Bedragen x € 1.000	**begroting vastgesteld**	**bijstelling burap**	**begroting bijgesteld**
Lasten			
Programma lasten	53.957	-26.884	27.073
Organisatiekosten	10.257	752	11.009
totaal lasten	**64.214**	**-26.132**	**38.081**
Baten			
totaal baten	**3.198**	**-1.797**	**1.401**
saldo baten en lasten	**-61.016**	**24.335**	**-36.681**

02.01 Ruimtelijke ontwikkeling van het mozaïek

We werken aan het behoud en de versterking van het Brabants mozaïek door:

- Een duurzame en zorgvuldige afweging van verschillende belangen te maken, waarbij gezocht wordt naar een optimale mix van 'people, planet, profit ', met behoud en versterking van de omgevingskwaliteit en waarbij we in de geest van de omgevingsvisie en -wet rond, breed en diep kijken;
- Een impuls te geven aan (sub)regionale samenwerking;
- Het bevorderen van zorgvuldig ruimtegebruik en het versterken van de omgevingskwaliteit;
- De participatie en betrokkenheid van onderwijs, bedrijfsleven, overheid en maatschappelijke organisaties te versterken.

Voortgang

Het programma ligt op koers, alle onderdelen van het programma verlopen volgens planning.

- We zitten steeds vaker aan de voorkant van de initiatieven aan tafel. Uitgangspunt hierbij zijn de omgevingsvisie en de toekomstige omgevingswet. In ons handelen komt steeds vaker de nadruk te liggen om in specifieke gebiedsgerichte casussen de samenhang/afstemming aan te brengen tussen verschillende maatschappelijke opgaven en belangen met het provinciaal belang. Zowel in de activiteiten rondom omgevingskwaliteit, zoals het festival in Bergen op Zoom, de planbegeleiding, als interim Omgevingsverordening wordt gewerkt in de geest van de omgevingswet.
- Na vaststelling van de Omgevingsvisie in december 2018 is gestart met de interim Omgevingsverordening. De 6 losse verordeningen in de fysieke leefomgeving zijn samengevoegd tot 1 Interim Omgevingsvergunning. Deze heeft in mei/juni ter inzage gelegen en wordt in oktober aangeboden aan PS.
- De Brabantse Agenda Wonen is het uitgangspunt van activiteiten uitgevoerd om bij te dragen aan versnelling van de woningbouw, verduurzaming van de voorraad, een (meer) vraaggericht, realistisch en flexibel planaanbod. Het accent op duurzame verstedelijking is een belangrijke actielijn hierin, met als richtinggevend principe, dat ruim baan wordt gegeven voor woningbouw in het bestaand stedelijk gebied van steden en dorpen en voor het herbestemmen van leegstaand vastgoed. Momenteel zijn wij actief m.b.t. locatieontwikkelingen in de transformatiegebieden in Bergen op Zoom, Breda, Eindhoven, 's-Hertogenbosch, Meierijstad, Oss, Tilburg, Uden en Waalwijk
- Binnen het Uitvoeringsprogramma Werklocaties worden nieuwe prognoses werklocaties, voor bedrijventerreinen en kantoren, opgesteld. De doorontwikkeling van campussen wordt gestimuleerd en door het bedrijvenloket worden concrete bijdragen geleverd aan huisvestingsvraagstukken van bedrijven van provinciaal belang. In alle Brabantse regio's worden regionale agenda's voor werken gemaakt, inclusief bestuurlijke afspraken over de ontwikkeling van bestaande en nieuwe werklocaties.
- De uitvoering van de Brabantse Aanpak Leegstand ligt op koers. De voucher aanpak voor de vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen is succesvol en loopt voor op de planning. Er is een leegstandmonitor ontwikkeld. Deze wordt in 2019 doorontwikkeld en aangevuld. De leegstandsopgave staat niet op zich en wordt in de uitvoering verbonden aan de gebiedsontwikkelingen en transformaties, zoals in Elsendorp (Gemert-Bakel), Zundert, Veghel, Breda en Uden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe Streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	28.251				
Prestaties						
Structuurvisie Ruimtelijke ordening / Verordening ruimte						
Zorgvuldige ruimtelijke afweging ten behoeve van een aantrekkelijk, bereikbaar en concurrerend Brabant ter versterking van het woon-, leef- en vestigingsklimaat en de omgevingskwaliteit	Zorgvuldige afweging van plannen en initiatieven	100%				
In alle gemeentelijke plannen zijn de provinciale ruimtelijke uitgangspunten en belangen, zoals verwoord in Structuurvisie en Verordening ruimte, afgewogen en geïmplementeerd inclusief aanpassingen op de kaarten	aantal	100% (ca 2.500)	Conform planning. Vanaf 1 januari tot 1 mei 2019 zijn er 738 plannen aangemeld. Deze zijn allemaal binnen de daarvoor gestelde termijn afgedaan, dan wel lopen nog binnen deze termijn. Daarnaast zijn 138 (vooroverleg)plannen afgedaan via het zogenoemde verkorte E-formulier.			
Uitvoering Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat (GOL)		realisatiefase	Achter op planning. Doordat de Raad van State procedure over het Provinciaal Inpassingsplan (PIP) langer duurt dan verwacht zal er op zijn vroegst pas aan het einde van dit jaar een onherroepelijk plan liggen. Pas daarna mogen we starten met de uitvoeringswerkzaamheden.	*Geen streefwaarde voor 2019 (opgeschoven naar 2020)*	realisatiefase	2022: oplevering
Brabantse agenda wonen						
Goed functionerende regionale woningmarkten, waarbij het woningbouwprogramma optimaal wordt ingezet op binnenstedelijke (transformatie)locaties en voor het herbestemmen van leegstaand vastgoed	effect indicator	streefwaarde				
Met gemeenten en andere woningmarktpartijen uitvoering geven aan regio specifieke 'doe'agenda		Uitvoering gerealiseerd	Conform planning worden vanuit een 'regionaal perspectief op bouwen en wonen' in de verschillende subregio's tal van activiteiten uitgevoerd, gericht op het versnellen van de woningbouw, het verduurzamen van de woningvoorraad, vraaggericht bouwen en zorgvuldig ruimtegebruik. Vanuit de Brabantse Agenda Wonen is het 'accent op duurzame verstedelijking' een belangrijke actielijn hierbij, met als richtinggevend principe, dat ruim baan wordt gegeven voor woningbouw in het bestaand stedelijk gebied van steden en dorpen en voor het herbestemmen van leegstaand vastgoed.			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe Streefwaarde	2020	2021-2023
Per (sub) regio worden afspraken over woningbouwplanning en -programmering herijkt en (zonnodig) geactualiseerd		Herijking/ actualisatie uitgevoerd	Conform planning. Kwantitatieve, kwalitatieve én ruimtelijke afspraken over de (sub)regionale woningbouwplanning en -programmering worden jaarlijks geactualiseerd en bestuurlijk vastgelegd, (veelal) tijdens de 'Ontwikkeldagen ruimte en mobiliteit'. Het eerstvolgende moment is eind 2019. De afspraken zijn onderdeel van de (te actualiseren) uitvoeringsgerichte agenda bij de 'regionale perspectieven op bouwen en wonen'.			
Actief participeren in concrete binnenstedelijke transformatieopgaven	aantal	7-12	Conform planning. Geïnitieerd vanuit onze Brabantse agenda Wonen zijn met gemeenten de binnenstedelijke transformatiepotenties en -opgaven in beeld gebracht. Met deze eerste inventarisatie is een groot aantal transformatielocaties in beeld gekomen. Momenteel zijn wij actief m.b.t. locatieontwikkelingen in Bergen op Zoom, Breda, Eindhoven, 's-Hertogenbosch, Meierijstad, Oss, Tilburg, Uden en Waalwijk.			
Uitvoeringsprogramma Werklocaties 2016-2019 (Besluit: PS 19/16; Afweegmoment: 2019)						
Een optimaal leef- en vestigingsklimaat in Brabant door vitale, kwalitatief hoogwaardige en toekomstbestendige werklocaties, waarbij elk bedrijf in Brabant zich kan vestigen op de juiste plek	effect indicator	streefwaarde				
Met elke (sub)regio zijn nieuwe bestuurlijke afspraken gemaakt (in de RRO's) over de ontwikkeling van bestaande en nieuwe werklocaties (bedrijventerreinen, kantoren én detailhandel).	aantal	min. 4 afsprakenkaders	Conform planning worden in alle regio's eind 2019 nieuwe regionale bedrijventerreinenafspraken gemaakt.			
Uitvoering gestart van nieuwe en/of doorontwikkeling bestaande campussen		Geen streefwaarde, rapportage via meerjarenperspectief ontwikkelbedrijf	Conform planning. In de 1ste meerjarenperspectief 2019 (bijlage bij jaarstukken) is de voortgang gerapporteerd. Het eerstvolgende moment is in november (bijlage bij begroting 2020).			
Uitvoering gestart van nieuwe en/of doorontwikkeling bestaande campussen Evaluatie van het Uitvoeringsprogramma Werklocaties 2016-2019		Evaluatie uitgevoerd	Conform planning. Naar verwachting zal in 3e kwartaal 2019 uw Staten over de resultaten worden geïnformeerd.			
Brabantse Aanpak Leegstand (besluit: PS 15/16; Afweegmoment 2020)						
Voorkomen en terugdringen van leegstand						
Met de jaarlijkse actualisatie van de monitor maken we kennis over de omvang en over de aanpak van leegstand beschikbaar en breed toegankelijk voor alle betrokkenen in Brabant.		Actualisatie uitgevoerd	Conform planning Maart 2019 zijn de gegevens over agrarische leegstand geactualiseerd (peildatum 2017) en is de web viewer op Brabant.nl gereedgekomen.			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe Streefwaarde	2020	2021-2023
			CBS zal juni 2019 een verfijning van de gegevens opleveren over overige leegstand in Brabant, zoals in detailhandel, kantoren, maatschappelijk vastgoed e.a. Najaar 2019 wordt de actualisatie van deze gegevens verwacht, inclusief vernieuwing van de betreffende web viewer.			
Met partners werken we samen in de ontwikkeling en uitvoering van (sub)regionale programma's gericht op het terugdringen van leegstand en kansrijke transformaties van leegstaand vastgoed		4 tot 11 in (sub) regio's	Conform planning We nemen deel aan transformaties/gebiedsontwikkeling buitengebied incl. aanpak agrarische leegstand, zoals in Elsendorp/Gemert-Bakel en Zundert. En we nemen deel aan de ontwikkeling van transformaties in het stedelijk gebied, zoals Breda, Veghel en Uden.			
Innovatieve aanpak leegstand buitengebied/VAB's - voucheraanpak VABIMPULS - aanpak sloop ontwikkelen met (sub)regio's - - medio 2019 Brabant brede aanpak sloop - realisatie Brood en Spelen initiatieven		75 4 1 8-51	Voor op planning. Door verlening van de regeling voor gestopte boeren is het aantal vouchers in uitvoering fors hoger, namelijk 168 (stand per 16 april 2019). Door uitbreiding van de regeling zijn daarnaast nog eens 125 vouchers in uitvoering voor stoppers/eigenaren die overwegen te stoppen. Zie hiervoor ook: Ondersteunende maatregelen 02.02 Agrofood. Conform planning. Momenteel zijn slooppilots in uitvoering i.s.m. Sloop- en Asbestschakel en 6 Brabantse gemeenten. Op basis van de ervaringen van de pilots wordt in de periode augustus – december 2019 een Brabant brede aanpak uitgerold. Conform planning. Wij zijn nauw betrokken bij de 8 prijswinnaars en een aantal van de 'afvallers' krijgt ondersteuning via VABIMPULS.	170		
Implementatie omgevingswet						
Interim omgevingsverordening	aantal	1	Conform planning heeft de interim Omgevingsverordening net voor de zomer ter inzage gelegen. De interim verordening wordt in oktober besproken in PS.			
Vastgestelde set omgevingsprogramma's	aantal	1	Omgevingsprogramma's zorgen voor concretisering en uitvoering van de omgevingsvisie. Naar verwachting wordt de set omgevingsprogramma's dit jaar vastgesteld.			

02.02 Agrofood

Agrofood gaat over alles wat de agrarische sector voortbrengt en waar consumenten van genieten; van de productie tot het bewerken, verwerken, vermarkten en distribueren ervan. We gaan voor een agrofoodsector die duurzaam produceert en die de ketens op Noordwest Europese schaal sluit. Een daadwerkelijke topsector die vanuit eigen kracht en verantwoordelijkheid opereert, kansen grijpt op het gebied van innovatie en slim verbindingen zoekt binnen de keten en met andere sectoren en producten. Duurzaamheid staat centraal in alle activiteiten waarbij de sector bijdraagt aan de maatschappelijke opgaven, zoals aan de energietransitie.

Voortgang

Heldere Kaders: Voor twee innovatieve staltypes hebben wij de hardheidsclausule vanuit de Verordening natuurbescherming toegepast. Voor nog 2 staltypes is een aanvraag voor een vrijstelling via de hardheidsclausule ingediend. Een voorstel voor een proefstalregeling voor geur in Brabant is via een pilot onder de Crisis- en herstelwet in procedure gebracht. Naar verwachting komt in september/oktober het concept BZV 2.1 beschikbaar.

Binnen het LIC worden drie projecten ondersteund die boeren (gezinnen) ondersteunen in het denken over een duurzaam toekomstperspectief. Een project zich op het bevorderen van substantiële stappen naar een natuur inclusieve agrarische, natuur- en economische gebiedsontwikkeling.

Bij Translab wordt in 2019 vooral ingezet op korte ketens met initiatieven zoals de pilot *opschaling Boerschappen* (boodschappenboxen), *Dairylink* (melk op maat , Orbiter in Udenhout) en *KorteKeten2.0* (een digitaal dienstenplatform) met en voor korte keten producenten. Twee andere living labs zijn gepland tijdens de Dutch Design Week.
Vanuit het Innovatieprogramma Agrofood wordt ingezet op initiatieven op gebied van smart farming (Proeftuin precisielandbouw met drones, innovatieve teelt specifieke smart farming, Voedselverspilling en verwaarding reststromen vanuit de Stichting Samen tegen Voedselverspilling)

Binnen het UP plantaardig ondersteunen wij de ontwikkeling van nieuwe teelttechnieken in de projecten Nedersoja, Sorghum, Agroforestry en Veldbonen.

Verbinden en aanjagen: Op 29 juni vond het event Beleef2019 plaats, een dag om honderden boerinnen in Brabant te betrekken bij de transitie in de landbouw en hen bewust te maken van de rol die zij hierin spelen. De andere living labs staan gepland in de tweede helft van 2019.
We hebben in de maanden januari, februari, mei en juni de Agrofoodpluim uitgereikt. Samen met partners ontwikkelen we een onderwijsmodule om praktiserende boeren te helpen veranderingsstappen te zetten, helpen we bij de ontwikkeling van een nieuwe CV voor de opleidingen dier- en veehouderij en loonwerk bij Helicon in Boxtel en organiseren wij samen met de ZLTO een leergang duurzame bedrijfsopvolging Helicon Boxtel.

Ondersteunende Maatregelen: Er zijn nu 41 innovatieve stalconcepten in ontwikkeling. De veehouders maken gebruik van de regeling first movers (58 aanvragen), vouchers omschakelen/stoppen (45 beschikkingen), van werk naar werk (15 aanmeldingen). 33 gemeenten adviseren en helpen wij bij het opzetten van een ondersteuningsnetwerk.

Mest: We stellen samen met de gemeenten een plan MER voor mestbewerking op (eind 2019 gereed). Op basis daarvan in voorjaar 2020 Regionale Afsprakenkaders Mestbewerking vastleggen in RRO's.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	10.631				
Prestaties						
Uitvoeringsagenda Brabantse Agrofood 2016-2020 (Besluit: PS 24/16t; Afweegmoment: 2020)						
Brabant wil in 2020 tot de meest duurzame en slimme agrofoodregio's van Europa behoren. Met een vitale, maatschappelijk gewaardeerde en bedrijfseconomisch gezonde sector die:						
• zichzelf organiseert volgens de principes van de circulaire economie en die toegevoegde waarde levert;						
• opereert in evenwicht met de omgeving, met maximale aandacht voor gezondheid, dierenwelzijn en milieu.	effect indicator	streefwaarde				
Heldere kaders - Realisatie en bieden van experimenteerruimte voor innovatieve projecten	Aantal casussen	3	Conform planning. Voor twee innovatieve staltypes hebben wij de hardheidsclausule vanuit de Verordening natuurbescherming toegepast. Voor nog 2 staltypes is een aanvraag voor een vrijstelling via de hardheidsclausule ingediend. Ook is een voorstel voor een proefstalregeling voor geur in Brabant via een pilot onder de Crisis- en herstelwet in procedure gebracht. De Tweede Kamer zal naar verwachting deze regeling deze zomer vaststellen.			
- Actualisatie BZV		1	Conform planning. Voorbereidende werkzaamheden zijn gestart (opdracht aan Wur). De verwachting is dat eind juni met de werkgroep de eerste resultaten besproken kunnen worden en september/oktober concept BZV 2.1.			
Gezondheid (Financieel) bijdragen aan het landelijke Kennisplatform Veehouderij en Humane Gezondheid. Het kennisplatform zorgt voor, een door alle deskundigen in Nederland gedragen, duiding van wetenschappelijke kennis op het gebied van humane gezondheid en veehouderij	Bijdrage geleverd		Conform planning. Bijdrage is voor 2019 en 2020 geleverd			
Circulaire economie Ondersteuning projecten nieuwe teelten/teeltmethodieken	Aantal projecten	4	Conform planning. Nedersoja: Wij ondersteunen de verdere uitbreiding van het areaal en het aantal boeren. In			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
			samenwerking met Agrifirm zetten wij het kennisnetwerk voort. Sorghum: voortzetting van het kennisnetwerk iswm Louis Bolk instituut Agroforestry; voortzetting en uitbouw van het kennisnetwerk i.s.m. Rombouts Advies. Veldbonen: lopend onderzoek naar de haalbaarheid van dit project.			
Innovatie -Het aantal clusters/nieuwe proeftuinen ontwikkeld en begeleid -Het aantal bedrijven doorgeleid/begeleid naar financiering	aantal initiatieven		PM. De makel- en schakelpartners hebben werkplannen ingediend voor de periode 2018-2020). Na afloop van deze periode wordt pas duidelijk welke initiatieven zijn gerealiseerd.			
-Ondersteuning innovatieve trajecten Agrofood op basis van de ontwikkelde werkwijze van de Landbouw Innovatie Campus	Ondersteunende trajecten	4	Conform planning. 1.Fides Farmily: boerengezinnen die met elkaar greep proberen te krijgen op de impact die een keuze voor omschakelen met zich meebrengt met als doel de ontwikkelde ideeën door te vertalen naar realisatie. Daarnaast levert deze groep eind mei een escaperoom op die ingezet gaat worden bij gemeenten en de provincie. 2. Eat This! /Wettegejt'al: In 2018 organiseerden we, samen met de gemeente Deurne en StAnthonis twee inspiratiebijeenkomsten voor boeren uit de omgeving die nadenken over hun toekomst. Als gevolg hiervan zijn er verdiepingssessies en individuele coaching trajecten opgestart. 3. Nieuwe financieringssystemen; Met het Eindhovense bureau Six Fingers (ook partner in andere provincie-trajecten) doorlopen we een design thinking-traject om antwoorden te zoeken op de vraag naar financieringssystemen. De ambitie is in augustus 2019 een of meerdere systeemalternatieven te kunnen presenteren die voor financiële partijen geloofwaardig en interessant genoeg zijn om door te ontwikkelen.			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
			4. Natuurinclusief omgevingsmanagement in de Kempen; Met deze aanpak willen de Landbouw Innovatie Campus, Waterschap Dommel en Brabants Landschap en een ondernemer vanuit een gebiedsbenadering en met vernieuwende samenwerkingsvormen over een langere periode in het gebied rond het Reusel- en Groote Beerzedal substantiële stappen zetten naar een natuurinclusieve agrarische, natuur- en economische gebiedsontwikkeling. Met HAS Hogeschool, ZLTO (gebiedsmanager Kempen) en Huis van de Kempen (Paul Schellekens) zijn samenwerkingsafspraken gemaakt.			
-Koplopende duurzaamheidsconcepten ondersteunen bij de ontwikkeling van niche naar mainstream (Trans-lab)	Ondersteunende trajecten	7	Conform planning. Een zevental concepten/ondernemers met een potentieel voor de landbouwtransitie worden proactief gesteund. De afgelopen tijd is met name ingezet op korte ketens met initiatieven zoals de pilot Boerschappen (boodschappenboxen), Dairylink (melk op maat en wat recent is geopend als Orbiter in Udenhout) en KorteKeten2.0 (een digitaal dienstenplatform) met en voor korte keten producenten. Ander lopende trajecten zijn Heydehoev BV, Volwaard Kip en Tea By Me.			
<u>Mest</u> Realisatie en implementatie van locatiebeleid mestverwerking gericht op de ontwikkeling van (voldoende) mestverwerkingslocaties	Aantal regionale afspraken locatiebeleid	4	Conform planning. We stellen samen met de gemeenten een planMER op (eind 2019 gereed). Op basis daarvan in voorjaar 2020 Regionale Afsprakenkaders Mestbewerking vastleggen in RRO's.	4	4	
<u>Verbinden en aanjagen</u> - Realisatie van Living-labs-experimenten (Agri Meets Design, enz.)	Aantal	2	Conform planning. Op 29 juni vindt het event Beleef2019 plaats, een dag om honderden boerinnen in Brabant te betrekken bij de transitie in de landbouw en hen bewust te maken van de rol die			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
			zij hierin spelen. Ook staan twee living labs gepland tijdens de Dutch Design Week (Agri Meets Design, FoodUp)			
- Stimuleren van onderwijs dat de transitie agrofood ondersteunt	Aantal minors en projecten	2	Conform planning: -Samen met partners ontwikkelen we een onderwijsmodule om praktiserende boeren te helpen veranderingsstappen te zetten. -Het mee helpen ontwikkelen van een nieuwe CV voor de opleidingen dier- en veehouderij en loonwerk bij Helicon in Boxtel -Leergang duurzame bedrijfsopvolging Helicon Boxtel, samen met ZLTO			
- Uitreiking van 12 Agrofoodpluimen	Aantal	12	Bijgestelde planning. In januari is de pluim uitgereikt aan de Kakelhoeve, in februari aan plantenkwekerij Kapteijns. In maart en april 2019 zijn er geen uitreikingen geweest i.v.m. verkiezingen. In mei is de pluim uitgereikt aan het Familievarken.	10		
<u>Ondersteunende maatregelen</u>						
- Innovatieve stalsystemen ontwikkeld en toepasbaar	Aantal stalsystemen	8	Conform planning. Er zijn nu 41 stalconcepten in ontwikkeling. Aan 3 systemen wordt nu gemeten zodat, naar verwachting, deze binnen een jaar door alle veehouders toegepast kunnen worden.			
- Veehouders maken gebruik van de ondersteunende maatregelen	Aantal veehouders	150	Conform planning: Veehouders maken het meeste gebruik van regeling first movers (58 aanvragen), vouchers omschakelen/stoppen (45 beschikkingen), van werk naar werk (15 aanmeldingen)			
- Ondersteuning bieden aan gemeenten	Aantal gemeenten	20	Conform planning: Met 33 gemeenten zijn we vanuit het provinciale ondersteuningsteam 1 op 1 in contact om te adviseren en helpen bij het opzetten van een ondersteuningsnetwerk. Daarvan zijn 14 gemeenten daadwerkelijk gestart met een ondersteuningsnetwerk, 11 gemeenten zijn samen met ons iets aan			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
			het opbouwen en 8 gemeenten hebben zich door ons laten informeren.			
<u>Uitvoering via Ontwikkelbedrijf</u>						
-Via Tuinbouwontwikkelingsmaatschappij: concentreren van glastuinbouwbedrijven in duurzame vestigings- en project-locatiegebieden. Nu geconcentreerd op verkoop 260 ha glastuinbouwgrond in Nieuw Prinseland (PS 104/01 Oprichting TOM en PS 25/14 Herfinanciering TOM)	Hectare verkocht in Nieuw Prinseland	40 ha (cum 210,3 ha)	Voor op planning. In verband met de verkoop in 2018 van 61 ha zijn alle percelen in Nieuw Prinsenland verkocht. Op Nieuw Prinsenland is daarmee in totaal 261 ha voor glastuinbouw gerealiseerd en daarnaast 39 ha voor infrastructuur, watergangen, EVZ en kabel -en leidingstroken. Voor een klein deel van de verkochte gronden (67 ha) vindt op basis van contractafspraken de daadwerkelijke levering in 2019 en 2020 plaats.	0	0	0
- Via Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR): terugverdienen verstrekte sloopvergoedingen i.v.m. sanering intensieve veehouderij en later ook glastuinbouw en voormalig militair terrein. (PS 101/01 Oprichting ORR, PS 68/15 Uitbreiding participatie)	Aantal gerealiseerde RvR-titels cumulatief % terugverdiend	1464 59%	Voor op de planning. Het verder aantrekken van de woningbouwmarkt was in 2018 goed zichtbaar: eind 2018 zijn reeds cumulatief 1498 ruimte voor ruimte-titels gerealiseerd (verkocht, geleverd en afgerekend) en is 60,4 % terugverdiend. Daarmee zijn de doelstellingen voor 2019 al eind 2018 behaald. De bijstelling voor 2019 is beperkt omdat naar verwachting een relatief beperkt aantal kavels wordt verkocht. Deze minder goede prognose hangt samen met de voorspoedige en versnelde verkoop van kavels/titels in 2018 en de tijd die het kost om nieuwe locaties in ontwikkeling te nemen. Vanaf 2020 worden volgens de prognoses jaarlijks weer meer dan 100 ruimte voor ruimte-titels gerealiseerd met evenredige afdracht aan de provincie.	1560 61,4%		

Verloop begroting 2019

x € 1.000	Begr.2019 (PS 48/18)	1e wijz 2019 PS (82/18)	2e wijz 2019 PS (13/19)	Begr.2019 t/m 2e wijz.	IV. Adm./techn. mutaties *	III. Eerdere besluitvorming	II. Uitwerking Bestuursakkoord	I. Voorstellen	Begr.na 3e wijz.
0201 Ruimtelijke ontwikkeling van het mozaïek									
lasten	28.251	-200	10.595	38.646	-32.308	0	0	-250	6.088
baten	10.449	0	-7.251	3.198	-2.111	0	0	0	1.087
saldo	**-17.802**	**200**	**-17.846**	**-35.448**	**30.197**	**0**	**0**	**250**	**-5.001**
0202 Agrofood									
lasten	10.631	5.650	-971	15.310	5.674	0	0	0	20.984
baten	0	0	0	0	314	0	0	0	314
saldo	**-10.631**	**-5.650**	**971**	**-15.310**	**-5.360**	**0**	**0**	**0**	**-20.670**
Toegedeelde organisatiekosten	10.257	0	0	10.257	752	0	0	0	11.009
totaal programma 02									
lasten	49.140	5.450	9.624	64.213	-25.882	0	0	-250	38.081
baten	10.449	0	-7.251	3.198	-1.797	0	0	0	1.401
saldo	**-38.691**	**-5.450**	**-16.875**	**-61.015**	**24.085**	**0**	**0**	**250**	**-36.680**

Specificatie besluitvorming

I. Voorstellen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Uitvoering Brabantse agenda Wonen	In het najaar van 2017 is de Brabantse Agenda Wonen vastgesteld. De benodigde financiën voor de uitvoering van deze agenda zijn voor de jaren 2018 en 2019 begroot op in totaal €1 miljoen. Verwacht wordt dat hiervan ca. €750.000,- voor het einde van 2019 zal zijn besteed. Veel van de (vervolg)activiteiten vanuit de Brabantse Agenda Wonen hebben echter een langjarig karakter en vragen ook na 2019 om middelen. Te denken valt hierbij o.a. aan de koppeling van 'het wonen' en het woningbouwprogramma aan binnenstedelijke (transformatie)opgaven, de huisvestingsvraagstukken rond arbeidsmigratie, onze inspanningen m.b.t. het middensegment op de woningmarkt, een (meer) vraaggericht planaanbod voor woningbouw en onze inzet op het bevorderen van nieuwe woonvormen, van belang om adequaat in te kunnen spelen op de veranderende demografische toekomst en de veranderende manier waarop mensen willen (samen)wonen en -leven. Gelet op de actualiteit van deze (blijvende) opgaven en vraagstukken op de woningmarkt in Brabant, is het van belang dat de middelen voor de uitvoering van onze Brabantse Agenda Wonen, die naar verwachting eind 2019 nog resteren, worden overgeheveld naar 2020.	L	0201	-250.000	250.000				
Totaal lasten voorstellen				-250.000	250.000	0	0	0	0
Totaal baten voorstellen				0	0	0	0	0	0

II. Basis uitwerking bestuursakkoord 2019-2023

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Verstedelijking: middelen 2020	In het Bestuursakkoord '19 - '23 is aangegeven dat voor een aantal thema's alvast middelen worden gealloceerd voor 2020 om zo geen gat te laten vallen in de uitvoering van bestaand beleid. Verstedelijking is één van de genoemde thema's waarvoor dit aan de orde is. Daartoe deze begrotingswijziging. Het betreft middelen voor: - Leegstand: € 600.000 - Digitalisering omgevingswet: € 600.000 - Werkplaats de Gruijter: € 125.000 Dekking van deze lasten op productgroep 02.01 gebeurt vanuit de hiervoor opgenomen stelpost in de begroting.	L	0201		1.325.000				
Landbouw: middelen 2020	In het Bestuursakkoord is aangegeven dat voor een aantal thema's alvast middelen worden gealloceerd voor 2020 om zo geen gat te laten vallen in de uitvoering van bestaand beleid. Landbouw is één van de genoemde thema's waarvoor dit aan de orde is. Daartoe deze begrotingswijziging. Inzet betreft onder andere onderdelen LIB, LIC, VGO3 (onderzoek), mestbeleid en Food-up.	L	0202		4.450.000				
	Totaal lasten basis uitwerking Bestuursakkoord			0	5.775.000	0	0	0	0
	Totaal baten basis uitwerking Bestuursakkoord			0	0	0	0	0	0

IV. Administratief technische bijstellingen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	0299	460.341					
Actualisatie meerjarenraming Ontwikkelbedrijf	Actualisatie meerjarenraming Ontwikkelbedrijf o.b.v. de meest actuele prognoses. Voor meer gedetailleerde informatie, zie het Meerjarenperspectief ontwikkelbedrijf (jaarrekening 2018).	L	0201	-1.050.125	-10.075.071	7.631.758	545.598	2.713.347	
		B	0201	-2.273.436	-1.516.771	-760.726	-740.240	0	
Actualisatie meerjarenraming grondbank de Kempen	Aanpassing meerjarenraming o.b.v. meest actuele prognose Grondbank de Kempen.	L	0201	55.000	-50.000	-50.000	-50.000		
		B	0201	162.000	-50.000	-50.000	-50.000		

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Bijdrage Rijk Agri meets design	Betreft de raming van lasten en baten i.v.m. rijksbijdrage voor project Agri meets Design.	L	0202	41.000					
Uitvoering programma Werklocaties	De bijstelling heeft met name te maken met de temporisering in een aantal campusontwikkelingen, met name Metalot en Automotivecampus. De inzet blijft om hier in 2019 tot afspraken en realisatie te komen, maar gezien de onzekerheid stellen we nu voorzichtigheidshalve (ihkv 'reëel ramen') de raming neerwaarts bij.	L	0201	-4.272.842					
Uitvoering programma Agrofood	Betreft aanpassing van de meerjarenraming programma Agrofood op basis van meest actuele prognoses.	L	0202	5.632.820	38.417	-16.777	-16.777	-16.777	-16.777
		B	0202	313.962					
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	0299	291.349	10.284.972	10.284.993	9.967.138	9.866.749	9.835.770
Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat	De start van de werkzaamheden zijn vertraagd als gevolg van een lopende Raad van State procedure over het PIP. De verwachting is dat einde dit jaar er een onherroepelijk plan ligt. Pas daarna starten we met de aanbestedingsprocedure. Via de algemene reserve doorgeschoven ruimte worden de lasten van 2019 afgeraamd en doorgeschoven naar 2020 t/m 2022.	L	0201	-27.040.027	10.816.000	10.816.000	5.408.027		
	Totaal lasten administratief technische bijstellingen			-25.882.484	11.014.318	28.665.974	15.853.986	12.563.319	9.818.993
	Totaal baten administratief technische bijstellingen			-1.797.474	-1.566.771	-810.726	-790.240	0	0

3
Natuur, water en milieu

Wat willen we bereiken?

De opgaven Verbindend Water, Milieu en Gezondheid en Uitnodigend Groen zijn primair gericht op het realiseren van een duurzame fysieke leefomgeving. Een belangrijke basis wordt gevormd door de wettelijke taken die de provincie heeft op het gebied van water (kwaliteit, veiligheid, overlast), biodiversiteit, natuurbeheer, lucht, geluid, stortplaatsen en bodemkwaliteit. Op zijn minst moeten we de 'basis op orde' krijgen en houden. Naast deze kaderstellende en toetsende rol heeft de provincie een rol in (uitvoerings)projecten als opdrachtgever en participant. De opgaven zijn zonder uitzondering fors (vaak zijn de doelen nog niet gerealiseerd) en ze kennen veelal wettelijke of bestuurlijk overeengekomen deadlines (2021, 2027, 2050). Meer en meer wordt duidelijk dat samenhang in keuzes en passende schaalgrootte/gebieden essentieel is om de opgaven voor milieu, water en natuur tijdig te realiseren. Waarbij gebruik zich volhoudbaar verhoudt tot de mogelijkheden die het water- en bodemsysteem bieden. Zodat via gezondheid, veiligheid en omgevingskwaliteit de basiscondities op orde zijn voor slimme verstedelijking, circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en een klimaatproof Brabant.
Bij het programma Omgevingsrecht wordt de aansturing van uitvoering bij de omgevingsdiensten vormgegeven, met een onderverdeling naar Opdrachtgeverschap en Regie Omgevingsrecht (ORO), Vergunningverlening Toezicht en Handhaving (VTH), Externe Veiligheid.

Algemene voortgang van het programma

Het programma Natuur, water en milieu verloopt grotendeels conform planning. De afwijkingen, risico's en onzekerheden worden hieronder uiteengezet.

Beroep op algemene middelen

Niet van toepassing.

Basis uitwerking bestuursakkoord 2019-2023

Bij het bestuursakkoord 2019-2023 zijn voor programma 03 – Natuur, Water en Milieu de volgende middelen toegekend:

- structureel € 330.000 toegekend voor de uitvoering van wettelijke (VTH-) taken m.b.t. natuur;
- € 5,5 mln. voor intensivering vergunningverlening, toezicht en handhaving m.b.t. wet natuurbescherming in verband met ingezette transitie veehouderij.

Afwijkingen van prestaties

De provinciale bijdrage aan zoet- en zoutwatermaatregelen in de Zuidwestelijke Delta is heroverwogen (Statenmededeling 4486958) en heeft geresulteerd in de volgende verschuivingen: € 7,5 miljoen voor no-regret maatregelen zoetwatervoorziening (o.a. Roode Vaart, Statenmededeling 4485120), € 12,5 miljoen voor maatregelen die bijdragen aan een systeemaanpassing Volkerak-Zoommeer.

Ontwikkelingen en onzekerheden

- Voor vaarwegbeheer West-Brabant zal in 2019 minder worden gerealiseerd door waterschap Brabantse Delta, onder andere door problemen met afzet van baggerslib door verontreiniging met PFOS en PFOA. Aan het waterschap is verzocht de aanpak van de opgelopen baggerachterstanden te vertalen in financiering en programmering. Op basis van de programmering van het waterschap zal de provinciale meerjarenraming bij de slotwijziging worden aangepast.
- De zoektocht naar financiering van de intensivering van toezicht en handhaving op Zeer Zorgwekkende stoffen kan mogelijk leiden tot een beroep op algemene middelen.
- Door de huidige krappe arbeidsmarkt is het voor de omgevingsdiensten moeilijk om aan voldoende personeel te komen. Middels wervingsacties, zij-instromers en inhuis-opleiding worden door de diensten inspanningen geleverd om aan voldoende capaciteit te komen. Dit kan leiden tot een lagere uitvoering dan in het Werkprogramma 2019 is opgedragen.
- Op 29 mei heeft de Raad van State uitspraak gedaan over het Programma Aanpak Stikstof (PAS): het PAS mag niet als basis voor toestemming (vergunningen) voor activiteiten worden gebruikt. Het PAS is onvoldoende onderbouwd om vergunningen voor nieuwe activiteiten met stikstofeffecten op N2000-gebieden te verstrekken. Momenteel wordt bezien wat hiervan de consequenties zijn voor de vergunningverlening, het nemen van bronmaatregelen en de realisatie van PAS-herstelmaatregelen.

- In de loop van het jaar worden extra aanvragen van veehouderijen verwacht als gevolg vigerende regelgeving in het kader van de transitie veehouderij, waaronder de Verordening natuurbescherming. Dit vraagt extra inzet van capaciteit en geld, zoals al eerder is aangegeven in de besluitvorming over de Verordening op 7 juli 2017. De uitspraak van de Raad van State over de PAS kan hierin echter weer onzekerheid brengen.
- Het Stimuleringskader Groen Blauwe Diensten wordt dit jaar aangepast. Mogelijk wordt er in de toekomst niet meer met gebiedscontracten gewerkt. Hierdoor is het nu onduidelijk of en hoe de eind van dit jaar aflopende gebiedscontracten een vervolg krijgen en welke invloed dit precies heeft op de raming.
- In het kader van de Omgevingswet verschuift het bevoegd gezag voor de geluidssanering van woningen, met een geluidbelasting hoger dan 65 dB vanwege de aanleg van een provinciale weg, van de gemeenten naar de provincie. Vooruitlopend op de komst van de omgevingswet overweegt de provincie enkele saneringen voor te financieren.

Programma Natuur, water en milieu

Bedragen x € 1.000	**begroting vastgesteld**	**bijstelling burap**	**begroting bijgesteld**
Lasten			
Programma lasten	169.912	-178	169.734
Organisatiekosten	14.853	79	14.932
totaal lasten	**184.765**	**-99**	**184.666**
Baten			
totaal baten	**13.288**	**3.188**	**16.476**
saldo baten en lasten	**-171.477**	**3.287**	**-168.190**

03.01 Water

Schoon, voldoende en veilig water staat centraal in het Provinciaal Milieu- en Waterplan 2016-2021 en draagt bij aan een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en groene groei.

Voortgang:

Voldoende en schoon water

Met het oog op een verbetering van de waterkwaliteit gaat ZLTO met zoveel mogelijk agrarische ondernemers in acht grondwaterbeschermingsgebieden aan de slag om te zorgen voor een meetbare afname van uitspoeling van meststoffen naar het grondwater. Deze aanpak is ook een voorwaarde om aanspraak te kunnen blijven maken op derogatie (onderdeel van het 6e Nitraatactieprogramma). In de breedte zal de waterkwaliteitsaanpak een verdere intensivering vragen omdat de problematiek met meststoffen in het oppervlaktewater in Brabant groot is. Van de hiertoe beoogde POP3 middelen is inmiddels het merendeel aangewend. Perspectief op een volhoudbaar landbouwkundig gebruik van gronden, verregaand geënt op principes van circulaire economie en slimme benutting van grondstoffen, is nodig om tot doelbereik te komen. Het plan van aanpak medicijnresten is inmiddels afgerond en provincie, waterschappen en andere deelnemende partijen starten met concrete projecten en maatregelen. Verdrogingsbestrijding gaat over het herstellen van de waterhuishoudkundige condities ten behoeve van natuur (KRW-verplichting). Omdat de prestaties van de waterschappen met name op dit thema achterblijven en getroffen maatregelen niet leiden tot het gewenste doelbereik wordt in 2019 de bestuurlijke en beleidsmatige discussie hierover aangegaan.
De waterschappen hebben voorjaar 2019 hun periodieke watersysteemanalyses opgeleverd, waarin zij op basis van nieuwe neerslagreeksen (die gemiddeld 10 tot 15% intensiever zijn dan de cijfers uit 2013) hebben doorgerekend op welke plekken sprake is van regionale wateroverlast bij de huidige normstelling. Enkele duizenden hectares zullen niet langer aan de geldende normen voldoen. Die inzichten worden benut om nieuwe maatregelen voor te bereiden.
De droogte 2018 is zowel regionaal door de waterschappen als landelijk geëvalueerd en beleidsmatige aspecten zijn geduid via de landelijke Beleidstafel Droogte. Op de diverse aanbevelingen die hieruit volgen is in Brabant geanticipeerd door een Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg op te richten, waarin zowel de sectoren (landbouw, industrie, natuur, drinkwaterbedrijven) zijn vertegenwoordigd als de bevoegde gezagen (waterschappen en provincie).

Klimaatproof Brabant

Het concept klimaat robuuste beeklandschappen uit de Omgevingsvisie wordt inmiddels toegepast in een drietal gebieden. Voor Tongelreep heeft dit geresulteerd in een intentieverklaring om gebiedsontwikkeling gericht op systeemherstel van bodem (bodemstructuur en bodemleven versterken) en water (o.a. infiltratie en kwelstromen) te gaan uitvoeren. Vergelijkbaar is de integrale aanpak Onweerstaanbaar Someren waar we begin 2019 als partner zijn ingestapt en de wateropgaven in Van Gogh Nationaal Park. Het uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie Zuid-Nederland wordt in 2019 geactualiseerd om gebruik te kunnen maken van rijksfinanciering die vanaf 2021 beschikbaar komt.

Duurzame benutting ondergrond – onderdeel grondwater

Zowel watertekorten als wateroverlast manifesteren zich nadrukkelijk in Brabant. In 2019 is in het kader van het Deltaplan Hoge Zandgronden de laatste bijdrageverordening opengesteld en het subsidieplafond verhoogd. Met deze middelen kunnen de waterschappen in de uitvoeringsperiode t/m 2021 projecten realiseren om watertekorten tegen te gaan. Met hernieuwde afspraken over de realisatie van het project Roode Vaart in Zevenbergen is de basis gelegd voor een robuuste zoetwatervoorziening in West-Brabant (en Zeeland). Het Geopark Peelhorst en Maasvallei in oprichting is middels een intentieverklaring verbreed met Limburgse partners; hierbinnen is wijstherstel een belangrijke provinciale ambitie. De eerste projecten in dit kader zijn gefinancierd en de verwachting is dat de verdergaande samenwerking leidt tot meer aanvragen voor wijstherstel. Om venherstel mogelijk te maken is de subsidieregeling natuur aangepast en wordt voorzien dat meerdere vennen op korte termijn kunnen worden aangepakt.
De constatering dat het diepe grondwater in de Centrale Slenk onder druk staat (aanvulling niet in evenwicht met onttrekkingen) is via een zestal sporen actie ondernomen om herstel te realiseren. Zo is onder andere een intensief traject met alle onttrekkers gestart om te bezien in welke mate de huidige vergunningsruimte

nodig is en hoe bedrijven de waterbehoefte kunnen verkleinen. Met de grootste onttrekker van diep grondwater, Brabant Water, is hierover in 2019 als eerste een bestuursovereenkomst gesloten.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	29.192				
Prestaties						
Provinciaal Milieu- en Water Plan 2016-2021 (Besluit: 78/15; Afweegmoment: 2021)						
Beleidsvisie op het benutten van de potenties in de ondergrond (Besluit: 49/13)						
Risicobeleid externe veiligheid 2014-2018 (Besluit: okt-14; Afweegmoment: 2018)						
Kaderstellende nota handhavingskoers 2013-2016 (Besluit: 32/12; Afweegmoment: 2018)						
Samenwerken aan een Duurzame fysieke leefomgeving Water	effect indicator	streefwaarde				
Doorlopen beleidscyclus PMWP 2016-2021	Toestandsrapportage via www.brabantinzicht.nl	1	Conform planning			
	Evaluatie PMWP		Conform planning: met de statenmededeling 'Tussenevaluatie milieu- en waterbeleid Noord-Brabant' (doc 4471537) zijn de resultaten van de evaluatie PMWP in januari aan PS aangeboden.			
Klimaatproof Brabant	effect indicator	streefwaarde				
Klimaatbestendig beleid in 2020	Aantal Brabant-dekkende regionale adaptatie-strategieën		Conform planning			
	Aantal klimaatstresstesten (gemeentelijk en provinciaal)	20-25 (gemeentelijk) 1 (provinciaal)	Conform planning			
Klimaatbestendige inrichting in 2050	Aantal projecten Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-NL	20	Conform planning			
Basisset verplichte indicatoren (BBV)						
Gezonde fysieke leefomgeving Water						
Voldoende en schoon water						

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
De actuele toestand van de afzonderlijke kwaliteitselementen vindt u op www.brabantinzicht.nl.	effect indicator	streefwaarde				
De grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan de waterkwaliteitseisen conform de Kaderrichtlijn water (= verplichte BBV-indicator).	% waterlichamen dat voldoet aan de KRW eisen (100% in 2027)		Conform planning. Het maatregelpakket 2016-2021 verloopt conform planning. Desondanks staat de doelrealisatie in 2027 onder druk.			
Grondwatervoorraad in grondwaterlichamen Zandmaas en Slenk Diep zijn in goede toestand conform Kaderrichtlijn Water	Aantal grondwaterlichamen dat voldoet aan de KRW eisen (2 in 2027)	1	Conform planning. Grondwaterlichaam Zandmaas voldoet. Via een zestal sporen wordt gewerkt aan herstel Slenk Diep.			
Verminderen nitraatgehalte in grondwaterbeschermingsgebieden n.a.v. 6e Nitraat Actie Programma	Percentage deelnemende agrariërs	20%	Voor op planning	60%	70%	80%
Voldoende zwemmogelijkheden van voldoende kwaliteit	% zwemwaterlocaties dat voldoet	100%	Conform planning			
Geen onaanvaardbare hinder door regionale wateroverlast	Mate waarin wordt voldaan aan de normen wateroverlast uit de verordening water	100%	Watersysteemtoets 2018 opgeleverd door Waterschappen, 1% van het beheersgebied voldoet niet aan de norm. Aanvullende maatregelen lopen in periode 2022-2027.			
Uitvoeren samenwerkingsovereenkomst tot uitvoering waterdoelen (STUW) met waterschappen	De STUW afspraken zijn in 2021 gerealiseerd		Deels conform planning, met uitzondering van prestatieafspraken verdrogingsbestrijding. Naar aanleiding van de midterm review in 2018 zijn aanvullende afspraken gemaakt.			
Veilige fysieke leefomgeving						
Risico's door hoogwater zijn aanvaardbaar	effect indicator	streefwaarde				
Primaire keringen voldoen aan nationale normering (per 1 januari 2017 geldt een nieuwe overstromingsrisiconorm die per 2050 moet zijn gerealiseerd): Uitvoeren Deltaprogramma Maas	voortgang rivierverruimingsprojecten	1x MIRT-verkenning (afronding Ravenstein-Lith)	Conform planning. Voorkeursalternatief gereed 2019, vaststelling begin 2020. Het project heet inmiddels Meanderende Maas (dijkversterking + rivierverruiming).	0	1x MIRT-verkenning (afronding Meanderende Maas)	(projectbenamingen: "Ravenstein-Lith" vervangen door "Meanderende Maas")
		1x planstudiefase (Oeffelt)	Conform planning			
Regionale keringen voldoen aan de provinciale normering	voortgang verbeterplannen en uitvoering (maatwerkafspraken per waterschap, Aa en Maas en Rivierenland voldoen reeds)		Conform planning			
Groene Groei						

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Duurzame benutting ondergrond – onderdeel grondwater	effect indicator	streefwaarde				
Actualisatie Waterwet vergunningen grondwateronttrekkingen	% geactualiseerde Waterwet vergunningen grondwateronttrekkingen	20%	Conform planning. In 2020 worden alle Brabant Water vergunningen geactualiseerd (50% van het totaal)		70%	100% (2021)
Uitvoeren grondwateronttrekkingsbeleid: herziene afspraken met drinkwaterbedrijven en industriële onttrekkers	Aantal overeenkomsten (streven = 20)	8	Achter op planning, afsluiten van de eerste overeenkomst met Brabant Water heeft meer tijd gekost. Daarna is traject met overige onttrekkers gestart.	5	15	20 (2021)
Uitwerken Waterbeschikbaarheid						
Uitvoering Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ)	Openstelling subsidieregeling (provinciale middelen)	1	Conform planning. Subsidieplafond aangepast maart 2019.			
	Openstelling bijdrageverordening (rijksmiddelen)	1	Conform planning. Februari 2019 vastgesteld in PS (Besluit 85/18)			
Initiëren en deelnemen aan regionale samenwerkingsverbanden Zuidwestelijke Delta en Waterpoort	Uitvoering samenwerkings-overeenkomsten	Waterpoort: afronding overeenkomst 2016-2019. Heroverweging 2020 e.v. ZWD: doorlopend	- Waterpoort: conform planning - ZWD samenwerkingsverband Zuidwestelijke Delta: conform planning - ZWD overeenkomst Grevelingen Volkerak-Zoommeer en ZWD overeenkomst zoetwater Zuidwestelijke Delta: achter op planning vanwege uitblijven besluitvorming IenW over Volkerak-Zoommeer.			

03.02 Milieu

Het milieubeleid is integraal vastgelegd in het Provinciaal Milieu- en Waterplan (PMWP), gericht op een gezonde, fysieke leefomgeving en groene groei. We werken aan een Brabant waar mens, plant en dier gezond en prettig kunnen leven, met ruimte voor een elkaar versterkende economische, maatschappelijke en ecologische ontwikkeling. Het milieu weerspiegelt de daadwerkelijke kwaliteit van de leefomgeving. We zien dat een bloeiende economie, het drukke verkeer en intensief gebruik van het Brabantse land een wisselt trekt op de kwaliteit van bodem, water en lucht. Impact van verontreinigingen is groot; insecticiden werken niet alleen door in bodemkwaliteit maar ook in grondwater en insecten- en vogelpopulaties. Met de bestuursopdracht vitale bodem verkennen we de mogelijkheden om de kwaliteit van de bodem in relatie tot wateropgaven en duurzame agrarische bedrijfsvoering te verbeteren en we testen dit ook in projecten. Met onze wettelijke taken leggen we de basis voor een duurzame, veilige fysieke leefomgeving: een schone, gezonde lucht, bodem en water. De uitvoering van de vergunningverlening is uitbesteed aan de drie Brabantse omgevingsdiensten.

Voortgang:

De milieukwaliteit van de leefomgeving is stabiel of verbeterd.

Ondersteuning wordt geboden aan (burger)initiatieven die een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een duurzame leefomgeving. Een uitvraag voor challenges wordt voorbereid om dergelijke initiatieven te promoten. De ontwikkelingen van Zeer Zorgwekkende Stoffen (zoals GenX, PFas en PFoa) in het milieu heeft onze aandacht. Op korte termijn wordt hiermee aan de slag gegaan.

De uitvoering Vergunningverlening, toezicht en handhaving is uitbesteed aan de omgevingsdiensten. Bij de ODBN loopt een Meerjarig Operationeel Plan (MJOP) om de achterstand in te lopen op het gebied van de bedrijfsvoering. De uitvoering van dit MJOP loopt grotendeels volgens planning. De Intensivering toezicht Veehouderijen is in uitvoering samen met 44 gemeenten. In de planning wordt uitgegaan van de afgesproken einddatum eind 2020 alle 7000 eerste controles te hebben afgerond. Voor de intensivering toezicht in Natuurgebieden is de samenwerking tussen 'Samen Sterk in het Buitengebied' (SSiB) en het terrein beherende organisaties versterkt. De extra inzet van capaciteit is gerealiseerd.

De luchtkwaliteit, geluid-, geur- en lichthinder voldoen aan de geldende normen, zodat deze een positieve invloed hebben op de gezondheid van de Brabander.

Vergunningen en ontheffingen worden binnen de geldende normen afgegeven. De luchtkwaliteit binnen Brabant wordt aanvullend op het Landelijk Meetnet Luchtkwaliteit gemonitord. Brabant neemt deel aan het tot stand komen van het landelijke Schone Lucht Akkoord (SLA). Als hier overeenstemming over wordt bereikt, vindt ondertekening in het najaar plaats. De provincie levert zowel financiële- als kennis bijdrage aan het innovatieve luchtmeetnet AiREAS in Zuidoost Brabant. De subsidieregeling geluidsanering woningen langs provinciale wegen is vastgesteld om geluidhinder te beperken. Dit gebeurt, daar waar mogelijk, in combinatie met energiebesparend maatregelen. Het geluidmeetnet rond Vliegbasis Volkel is in werking, de provincie is hier bij betrokken.

De bodem bevat geen urgente bodemverontreinigingen meer, is vitaal en geschikt voor maatschappelijke functies.

De uitvoering van de bodemsanering zoals vastgelegd in het Bodemconvenant loopt volgens planning. Op basis van de Omgevingswet gaan bodemsaneringen en voormalige stortplaatsen over naar de gemeenten. Hiervoor is het proces van warme overdracht opgestart, dit proces verloopt naar wens. De uitvoering van de bestuursopdracht Vitale bodem ligt op koers. 2019 is hiervan het laatste jaar. De bodemkaart is opgeleverd en via internet te raadplegen. De subsidieregeling voor een bijdrage aan projecten die de vitaliteit van de bodem verbeteren is vastgesteld.

Hergebruik van voormalige en/of gesloten stortplaatsen heeft geen nadelige gevolgen voor de leefomgeving.

Uitvoering wettelijke taken lopen volgens planning. Naar aanleiding van een motie is een actieplan Branden op stortplaatsen vastgesteld

Risico's/schade als gevolg van drugsdumpingen zijn tot een minimum beperkt.

Voor een bijdrage aan ruimingen van drugsdumpingen is een bijdrageregeling vastgesteld, hiervoor is gebruikt gemaakt van de restant middelen voor de jaren 2015 t/m 2016. De publiekscampagne voor dumpingen (drugs, afval en asbest) is gestart.

Grondstoffen zijn beschikbaar voor economische ontwikkelingen en grondstofketens zijn zoveel mogelijk gesloten.
Aan Ecodorp Boekel is een lening verstrekt voor de realisering van het dorp. Aansluiting is gezocht met het programma Economie in verband met de circulariteit.

De natuurlijke waarde van de diepe ondergrond wordt niet bedreigd door ingrepen zoals opslag afval of winning schaliegas.

Het oprichten van een consortium voor Het Geopark Schelde Delta is in voorbereiding. Tegen de wijzigingsvergunningen voor de gaswinningen Sprang en Waalwijk zijn zienswijzen ingediend. De vergunning voor Sprang is inmiddels verleend waarbij onze zienswijze weerlegd. Overwogen wordt om in beroep te gaan i.v.m. de ligging van de inrichting in een waterwingebied.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	38.920				
Prestaties						
Provinciaal Milieu- en Water Plan 2016-2021 (Besluit: 78/15; Afweegmoment: 2021)						
Beleidsvisie op het benutten van de potenties in de ondergrond (Besluit: 49/13)						
Risicobeleid externe veiligheid 2014-2018 (Besluit: 41/13; Afweegmoment: 2018)						
Kaderstellende nota handhavingskoers 2013-2016 (Besluit: 32/12; Afweegmoment: 2018)						
Samenwerken milieu						
De milieukwaliteit van de leefomgeving is stabiel of verbeterd	effect indicator	streefwaarde				
Ondersteunen van initiatieven met een positieve bijdrage aan een duurzame leefomgeving door burgers en bedrijven (samen met water)	cofinanciering bevorderen burgerinitiatieven	2	Conform planning.		2	2 in 2021
Vaststellen subsidieregeling voor initiatieven/projecten die bijdragen aan de doelstellingen van het PMWP, onderdeel Milieu	subsidieregeling		Er komt een uitvraag voor challenges. Hierdoor heeft de vaststelling vertraging opgelopen. Regeling wordt in 2019 vastgesteld.	1		
Uitvoeren van vergunningverlening, toezicht en handhaving op het omgevingsrecht (via de omgevingsdiensten)	vastgestelde opdracht	3	Conform planning. Het werkprogramma 2019 is eind 2018 opgedragen aan de omgevingsdiensten.			
De vergunningverlening voldoet aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen	geen gebruik wet dwangsom; geen lex silencio positivo	0	Conform planning.			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
	beschikkingen zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld	90%	Conform planning.			
Toezicht en handhaving voldoet aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen	handhavingsbeschikkingen die in stand blijven na rechterlijke toetsing	90%	Conform planning.			
	geen repressieve handhaving zonder toetsing op artikel 20.8	100%	Conform planning.			
Handhaving voldoet aan de gestelde outcome doelstellingen	mate van spontane naleving (bij eerste controles)	80%	Conform planning.			
	geconstateerde ernstige overtredingen (bij eerste controles)	7%	Conform planning.			
Intergemeentelijk samenwerken op het gebied van milieu binnen Brabantstad duurzaamheid en MOLO	bijeenkomsten	6	Conform planning. Bij de jaarrekening 2018 is de streefwaarde bijgesteld naar 2 in 2019.	2	2	2/jaar
Fysieke gezonde leefomgeving milieu						
De luchtkwaliteit, geluid-, geur- en lichthinder voldoen aan de geldende normen, zodat deze een positieve invloed hebben op de gezondheid van de Brabander	effect indicator	streefwaarde				
Uitvoeren Plan van Aanpak Brabantse Health Deal:						
Opleveren Toolbox	aantal		Gerealiseerd, zie jaarrekening 2018			
Ondersteunen initiatieven/projecten die een positieve bijdrage leveren aan het welzijn en de gezondheid in Brabant	aantal	2	Conform planning			
Gezondheidsdeal met regio's						
Regionale projecten binnen Brabantse Health Deal	aantal	3	Conform planning			
De bodem bevat geen urgente bodemverontreinigingen meer, is vitaal en geschikt voor maatschappelijke functies	effect indicator	streefwaarde				
Saneren bodem Chemie Pack (gereed in 2025)	passieve sanering	gestart	Conform planning		1	1
Uitvoeren projecten gericht op bewustwording, herstel vitaliteit, bodembiodiversiteit, biologische, chemische en fysische kwaliteit	aantal	1	Conform planning. De streefwaarde voor uitvoeren projecten en subsidieregeling zijn abusievelijk verwisseld.	3		

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Kaart over de toestand van de Brabantse Bodem	aantal		Gerealiseerd, zie jaarrekening 2018			
Lectoraat HAS/Kennisnetwerk	aantal		Gerealiseerd, zie jaarrekening 2018			
Subsidieregeling Vitale bodem	aantal	3	Gereed subsidieregeling is vastgesteld en opengesteld 3 juni jl., zie: https://www.brabant.nl/loket/regelingen/cvdr395205_12	1		
Hergebruik van voormalige en/of gesloten stortplaatsen heeft geen nadelige gevolgen voor de leefomgeving	effect indicator	streefwaarde				
Aantal in beheer zijnde stortplaatsen	Jaarverslag	3	Achter op de planning. In 2018/2019 heeft intensief bestuurlijke afstemming plaats gevonden over de uitkomsten van een ALM-studie betreffende het nazorgfonds. In dat kader is de beoogde overdracht van beheer van locaties aan de provincie uitgesteld. De provincie heeft ingestemd met een overeenkomst op basis waarvan de overdracht voor een periode van 5 jaar wordt uitgesteld. In die tijd zal een vervolgtraject plaatsvinden op de ALM-studie. Gedurende die periode blijft de provincie dus alleen het beheer uitvoeren over de 2 locaties die al eerder waren overgedragen.	2		
Fysieke veilige leefomgeving						
Natuurbranden worden zoveel mogelijk voorkomen en eventuele schade is minimaal	effect indicator	streefwaarde				
Operationele RIN-webapplicatie (Risico Index Natuurbranden) ter ondersteuning van de gebruikers.	Aantal natuurbranden	0	Gerealiseerd, zie Burap 2018			
Risico's/schade als gevolg van drugsdumpingen zijn tot een minimum beperkt	effect indicator	streefwaarde				
Risico's/schade als gevolg van drugsdumpingen zijn tot een minimum beperkt)	Aantal bijeenkomsten	4	Conform planning			
Schadeloos stellen gedupeerde grondeigenaren	Vastgestelde subsidieregeling		Voor bijdrage drugsdumpingen in 2018/2019 is alsnog een subsidieregeling vastgesteld zie: https://www.brabant.nl/loket/regelingen/cvdr394368_4	1		
Groene groei milieu						
Grondstoffen zijn beschikbaar voor economische ontwikkelingen en grondstofketens zijn zoveel mogelijk gesloten.	effect indicator	streefwaarde				

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Vaststellen subsidieregeling initiatieven/projecten met een positieve bijdrage aan een duurzame grondstoffenvoorziening.	aantal		Conform planning			
Ondersteunen initiatieven/projecten met een positieve bijdrage aan een duurzame grondstoffenvoorziening	aantal	3	Conform planning			
Provincie ondersteunt het opzetten van het Innovatieplatform verwaarden reststromen	subsidie	1	Achter op planning. Het opzetten van het innovatieplatform heeft vertraging opgelopen door een rechtszaak tegen Cure. In 2019 wordt nagegaan of het Innovatieplatform alsnog kan worden opgezet.			
De energievoorziening is nu en in de toekomst gegarandeerd Zie energieagenda (productgroep 0404)	effect indicator	streefwaarde				
Hernieuwbare energievoorziening	%					
Beleidsvisie op het benutten van de potenties in de ondergrond (Besluit: PS 49/13)						
De natuurlijke waarde van de diepe ondergrond wordt niet bedreigd door ingrepen zoals opslag afval of winning schaliegas	effect indicator	streefwaarde				
Benodigde ingrepen	Aantal ingrepen	0	Conform planning		0	0
Kennisontwikkeling grondwater	opgestelde ondergrondmodellen	1	Conform planning		1	1
Ontwikkelen Geo-Park Schelde Delta, bidbook is gereed voor indiening bij UNESCO	Bidbook		Conform planning bidbook hoeft pas in 2020 gereed te zijn.		1	
De voedselvoorziening veroorzaakt geen uitputting van voorraden en milieukwaliteitsproblemen (bijdrage aan Agrofood Agenda 02.02)	effect indicator	streefwaarde				
Benutten vrijkomend fosfaat bij vernatting	onderzoek naar fosfaatmobilisatie en innovatieve methodes terugwinning		Conform planning. Bij de Burap 2018 is onderzoek doorgeschoven naar 2019.	1		

03.03 Natuur en Landschap

Het Brabants natuurbeleid is gericht op de verbetering van de biodiversiteit zodat alle bedreigde planten en dieren in Brabant weer een geschikte leefomgeving krijgen én op de verankering van natuur en landschap in de samenleving. Dit dient niet enkel een ecologische functie, maar vormt de basis voor een gezonde en prettige omgeving om in te wonen en werken. Om dit te bereiken zijn in de beleidsvisie Brabant Uitnodigend Groen (BrUG) vier pijlers onderscheiden:

1. Komen tot een samenhangend en robuust netwerk van natuurgebieden;
2. Behoud en herstel van biodiversiteit Brabant breed;
3. Behoud en ontwikkeling van een Brabants mozaïek van landschappen met regionale identiteiten;
4. Verankering van natuur en landschap in de samenleving.

Voortgang:

Samenhangend en robuust natuurnetwerk

Er is voortvarend gewerkt aan de realisatie van de PAS-herstelmaatregelen. In nauwe samenwerking met de manifestpartners zijn stappen gezet in de planvorming voor de PAS-gebieden (opstellen PIP, MER en Projectplan Waterwet), de grondverwerving en de daadwerkelijk uitvoering van de maatregelen. De planning is erop gericht dat de 1e fase PAS-herstelmaatregelen vóór 1 juli 2021 zijn uitgevoerd.
Het realiseren van een samenhangend en robuust netwerk van natuurgebieden is ondergebracht in productgroep 03.04.

Behoud en herstel van biodiversiteit

Op 29 mei heeft de Raad van State uitspraak gedaan over het Programma Aanpak Stikstof (PAS): het PAS mag niet als basis voor toestemming (vergunningen) voor activiteiten worden gebruikt. Het PAS is onvoldoende onderbouwd om vergunningen voor nieuwe activiteiten met stikstofeffecten op N2000-gebieden te verstrekken. Momenteel wordt bezien wat hiervan de consequenties zijn voor de vergunningverlening, het nemen van bronmaatregelen en de realisatie van PAS-herstelmaatregelen. Dit gebeurt in nauwe samenwerking tussen de 15 PAS-partners (ministeries van LNV, I&W en Defensie en de provincies).
In maart is de Subsidieregeling Biodiversiteit en Leefgebieden opengesteld. Inmiddels zijn ook de subsidieaanvragen beschikt.

Brabants mozaïek van landschappen

Eind januari vond de slotbijeenkomst van Landschappen van Allure plaats. Dankzij de inzet van heel veel partijen en vrijwilligers zijn De Brabantse Wal, Het Groene Woud en De Maashorst echte 'Landschappen van Allure' geworden, ieder met zijn eigen identiteit en dynamiek. In de komende tijd vindt de afronding van een aantal projecten plaats.
In overleg met de Brabantse gemeenten en waterschappen is gewerkt aan de aanpassing van het Stimuleringskader Groen Blauwe Diensten. De regeling wordt flexibeler gemaakt en er wordt meer verbinding gelegd met andere opgaven (naast behoud en ontwikkeling van het landschap en verbetering van de biodiversiteit bv. ook recreatief medegebruik). Daarnaast was aanpassing nodig om de regeling aan alle juridische vereisten te laten voldoen. Mogelijk wordt er in de toekomst niet meer met gebiedscontracten gewerkt. Hierdoor is het nu onduidelijk of en hoe de eind van dit jaar aflopende gebiedscontracten een vervolg krijgen en welke invloed dit precies heeft op de raming.

Verankering van natuur en landschap in de samenleving

Op 11 april vierde basisschool De Schatkist/SKOzoK in Budel dat ze de 100ste school in Noord-Brabant waren die aan de slag zijn gegaan met de subsidie 'Schoolplein van de toekomst'.
Om ervoor te zorgen dat er ten minste 40 gangbare veehouderijbedrijven omschakelen naar een natuurinclusieve bedrijfsvoering zijn er 7 ondernemerscoaches aangesteld. Deze coaches hebben inmiddels meer dan 70 gesprekken gevoerd met belangstellenden. Voor het opstellen van een businessplan kunnen de ondernemers een beroep doen op de Subsidieregeling businessplannen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe Streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling						
Prestaties						
Natuur Brabant: Uitnodigend Groen (BruG) (Besluit: PS 50/12; Afweegmoment: 2022)						
Beleidsactualisatie BruG (Besluit: PS 77/17)						
Inzicht in beleid, beleidsrealisatie en beleidskaders	effect indicator	streefwaarde				
Oplevering rapportage "Toestand Brabantse Natuur, Water & Milieu (elke 5 jaar)	aantal		Conform planning. De toestandsrapportage (natuur, water, milieu) wordt via de website brabant.inzicht.nl jaarlijks geleverd.	1	1	Jaarlijks 1
Oplevering jaarlijkse "voortgangsrapportage natuur" (VRN)	aantal	1	Conform planning. De oplevering aan BIJ12 heeft plaats gevonden.			
Vaststellen begrenzing NNB via natuurbeheerplan	aantal	1	Conform planning. De vaststelling begrenzing NNB vindt dit najaar plaats.			
Vaststellen Natura 2000 beheerplannen	aantal		Conform planning. Er zijn geen plannen om vast te stellen in 2019.		1	3
Uitvoering BrUG pijler 1 : een samenhangend en robuust netwerk van natuurgebieden						
Het Natuurnetwerk Brabant is op orde.	effect indicator	streefwaarde				
Oppervlakte waarvoor subsidie voor natuur- en landschapsbeheer wordt verleend binnen het Natuurnetwerk met behulp van de provinciale subsidie SNL, onderdeel natuur en landschapsbeheer	ha	81.615	Conform planning.		83.299	Groeit naar 86.296 ha in 2023.
Het beheer van natuurwaarden met behulp van de subsidie SNL, onderdeel natuur en landschapsbeheer, (uitgedrukt in hectares) als percentage van de beoogde oppervlakten (streefdoelen) binnen het Natuurnetwerk Brabant (beoogde opp. is 87.510 ha). (Verplichte indicator uit BBV)	%	93%	Het beoogde oppervlak in 2027 voor subsidie is circa 90.000 ha. De oppervlakte is hoger geworden omdat er nu naar verwachting meer hectares gesubsidieerd zullen worden door een aanpassing in de voorwaarden en een andere berekeningswijze.	91%	93%	96% in 2023
Oppervlakte waarvoor subsidie voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer wordt verleend buiten het Natuurnetwerk met behulp van de provinciale subsidie SNL, onderdeel agrarisch natuur en landschapsbeheer	ha	3.093	Met de regulier beschikbare middelen (inclusief POP-geld) kan ca 3.000 ha agrarisch natuurbeheer gerealiseerd worden. Tot en met 2021 lopen er bij RVO nog een aantal oude subsidiebeschikkingen waardoor	3839 ha	3740 ha	3.082 ha in 2023

			de realisatie tot en met 2021 hoger uit komt. Ook is er eind 2018 een eenmalige extra openstelling geweest waarmee van 2019 t/m 2021 578 ha extra gerealiseerd wordt.			
Het beheer van natuurwaarden met behulp van de subsidie SNL, onderdeel agrarisch natuur en landschapsbeheer (uitgedrukt in hectares) als percentage van de beoogde oppervlakten (streefdoelen) buiten het Natuurnetwerk Brabant (beoogde opp. is 3.093 ha). (Verplichte indicator uit BBV)	%	100%	Zie hierboven.	125%	121%	100%
Realisatie van circa 440 herstelmaatregelen van aangewezen habitats in N2000 gebieden vóór 2022. Voor het aankopen van de benodigde gronden en verlenen van subsidies voor inrichting, zie 03.04	Aantal maatregelen	70-90	Conform planning. De subsidieregeling is opengesteld en de eerste aanvragen zijn beschikt. Het waterschap Brabantse Delta vraagt later dit jaar een begrotingssubsidie aan voor de uitvoering van de herstelmaatregelen in de Westelijke Langstraat.			
Uitvoering BrUG pijler 2: Behoud en herstel biodiversiteit						
Een gunstige staat van instandhouding van soorten en habitats die van nature in Brabant voorkomen.	effect indicator	streefwaarde				
Realisatie van circa 3.000 inrichtingsmaatregelen in 15 leefgebieden voor bedreigde diersoorten vóór 2027 door openstelling subsidieregeling	Aantal maatregelen	100-200	Conform planning. De subsidieregeling is opengesteld en de aanvragen zijn beschikt.			
Uitvoering BrUG pijler 3 : een Brabants mozaïek van landschappen met regionale identiteiten.						
Een aantrekkelijk landschap voor mens en natuur.	effect indicator	streefwaarde				
Verlenen subsidie voor uitvoeren maatregelen t.b.v. karakteristiek landschap via Stimuleringskader groen blauwe diensten en Regeling verbinding en landschap	Aantal maatregelen	100-200 resp. 40	Conform planning. Het afgeven van beschikkingen voor het Stimuleringskader Groen Blauwe Diensten loopt iets achter. De verwachting is dat dit in de tweede helft van het jaar ingelopen wordt. Voor het onderdeel verbinding (ontsnippering) zijn 10 aanvragen beschikt. Voor het onderdeel landschap zijn ruim 20 aanvragen beschikt, de regeling is nog open.			
Beoordelen van 8 voortgangsrapportages Subsidieregeling landschappen van Allure Noord-Brabant	aantal		1 voortgangsrapportage over 2018 is in 2019 beoordeeld.	1		
Tussen- en eindrapportage regeling Landschap van Allure.	aantal	1	Conform planning. De eindrapportage is in januari opgeleverd.			
Uitvoering BrUG pijler 4 : verankering van natuur en landschap in de samenleving						

Een groene maatschappij waar burgers zich bewust zijn van het belang van natuur en landschap en daar ook zelf aan willen bijdragen en ondernemers hun economische activiteiten laten plaats vinden binnen de randvoorwaarden van natuur.	effect indicator	streefwaarde				
Vergroening bedrijventerreinen	Aantal locaties	2	Achter op planning. Er zal afstemming plaatsvinden met andere programma's, waterschappen, gemeenten en parkmanagers voor gecombineerde opgaven van natuur, omgevingskwaliteit, klimaat, water, energie. Start uitvoering in 2020.	0		3 (2021 en 2022)
Toename natuurinclusieve landbouw	Aantal bedrijven	5	Conform planning. Circa 70 ondernemers hebben belangstelling getoond voor doorontwikkeling naar natuurinclusieve landbouw. Naar verwachting zullen er 15 - 20 overgaan tot het opstellen van een businessplan. Aantal belangstellende kan in de loop van dit jaar nog toenemen.	5	15	15 (2021)
Vrijwillige CO2 compensatie	Aantal initiatieven	1	Achter op planning. Er is een onderzoek uitgevoerd naar de opzet van een methode voor compensatie. Na de zomer wordt via een bijeenkomst draagvlak bij het bedrijfsleven getoetst.	0		
Initiatieven natuur en economie	Aantal uitvoeringsprojecten	10	Conform planning. Er zijn 8 aanvragen beschikt en 2 aanvragen ingediend maar nog niet beschikt.		0	0
Aantal (burger)initiatieven dat de meerwaarde van groen benut	Aantal initiatieven	10	Conform planning. Tot nu zijn er 10 initiatieven in voorbereiding/gerealiseerd.			
Aantal gezonde, klimaatbestendige groene schoolpleinen	Aantal schoolpleinen	16	Conform planning. Deze subsidieregeling wordt gefinancierd vanuit verschillende programma's (natuur, water, milieu). De prestaties worden volledig onder het programma uitnodigend groen verantwoord en daarom is het aantal prestaties verhoogd.	75	50	50 (2021)
Aantal initiatieven waar groen en gezond met elkaar verbonden zijn, inclusief toegankelijke natuur	Aantal initiatieven	3	Conform planning. Er zijn 2 initiatieven in voorbereiding.			
Aantal projecten voor waardering van groene vrijwilligers, toename groene vrijwilligers of vergroten expertise vrijwilligers aansluitend beleidsvraagstukken	Aantal projecten	3	Voor op planning. Er zijn 4 projecten voor groene vrijwilligers in voorbereiding/gerealiseerd.	4		
Bevorderen van draagvlak en samenwerking bij de realisatie van natuur en landschapsdoelen voor het verlenen van subsidie aan natuurorganisaties	Aantal organisaties	3-4	Conform planning. De subsidie aan IVN, Brabants Landschap, BMF en BPG is verleend.	4	4	Jaarlijks 4

03.04 GOB

Het Brabants natuurbeleid is vastgelegd in de beleidsvisie Brabant Uitnodigend Groen (BrUG) en is onder meer gericht op de verbetering van de biodiversiteit. Deze biodiversiteit is sterk afhankelijk van een robuust en samenhangend natuurnetwerk. Daarom heeft de provincie de doelstelling om het volledig Natuurnetwerk Brabant (NNB) in 2027 te hebben gerealiseerd.

De totale NNB-opgave (2012 t/m 2027) is als volgt:
· Het verwerven van 6.500 ha in het rijksdeel van het NNB.
· Het verwerven van 3.100 ha in het provinciaal deel van het NNB.
· Het inrichten van 15.200 ha in het NNB.
· Het realiseren van 1.775 ha (710 km) ecologische verbindingszone.
· Het verwerven en inrichten van 135 ha agrarische grond binnen de bestaande natuur.

Het GOB financiert initiatiefnemers die het Natuurnetwerk Brabant. Daarnaast stimuleert het GOB nieuwe initiatieven om tot natuurontwikkeling te komen.

Voortgang: Om het Natuurnetwerk Brabant in 2027 gereed te hebben, is een versnelling van de realisatie nodig. Hiervoor heeft het Groen Ontwikkelfonds Brabant in 2018 aanvullende instrumenten beschikbaar gekregen. De inzet van deze instrumenten moet leiden tot een versnelling van de grondverwerving.

Op 29 mei hebben Waterschap Aa & Maas, Waterschap De Dommel, Waterschap Brabantse Delta, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten met de provincie afspraken gemaakt over uitvoeringsprojecten nieuwe natuur zodat de afgesproken doelen tijdig, uiterlijk in 2027, gerealiseerd worden. De partijen hebben aangegeven in 74 gebieden de natuurrealisatie op zich te nemen en daar als trekker te gaan fungeren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Beleidsnota	Beleidsnota	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	1.100				
Prestaties						
Groen Ontwikkelfonds Brabant BV (Besluit: PS 42/13; Afweegmoment: 2027)						
Realisatie Natuurnetwerk Brabant	effect indicator	streefwaarde				
Realisatie Natuurnetwerk door provincie en de GOB BV.						
Provinciaaldeel (totale opgave is 3.100 ha)						
Verwerving/functiewijziging	Aantal ha	200	Conform planning.			
Inrichting	Aantal ha	150	Conform planning.			
Rijksdeel (totale opgave is 6.500 ha verwerven en 12.148 ha inrichten)						
Verwerving/functiewijziging	Aantal ha	500	Conform planning.			
Inrichting	Aantal ha	250	Conform planning.			
Realisatie Ecologische verbindingszone EVZ (totale opgave 1775 ha).						
Verlenen subsidie of andere financiële arrangementen en/of beschikbaar stellen (ruil)gronden voor realisatie EVZ's door derden	Aantal ha	125	Conform planning.			
Realisatie van enclaves in het NNB die nog in agrarisch gebruik zijn	Aantal ha	30	Conform planning.			
Realisatie grondverwerving Natte Natuurparels (Oost Brabant)	Aantal NNP		Conform planning.			

Verloop begroting 2019

x € 1.000	Begr.2019 (PS 48/18)	1e wijz 2019 PS (82/18)	2e wijz 2019 PS (13/19)	Begr.2019 t/m 2e wijz.	IV. Adm./techn. mutaties *	III. Eerdere besluitvorming	II. Uitwerking Bestuursakkoord	I. Voorstellen	Begr.na 3e wijz.
0301 Water									
lasten	29.192	-971	-4.751	23.469	6.810	0	0	0	30.279
baten	3.800	1.059	104	4.964	0	0	0	0	4.964
saldo	**-25.392**	**2.030**	**4.855**	**-18.505**	**-6.810**	**0**	**0**	**0**	**-25.315**
0302 Milieu									
lasten	38.920	667	6.481	46.068	744	0	830	200	47.841
baten	2.163	0	2.781	4.944	173	0	0	0	5.117
saldo	**-36.757**	**-667**	**-3.700**	**-41.124**	**-570**	**0**	**-830**	**-200**	**-42.724**
0303 Natuur en Landschap									
lasten	72.858	15.645	6.672	95.175	-14.057	0	0	-73	81.045
baten	3.211	120	50	3.381	-205	0	0	0	3.176
saldo	**-69.647**	**-15.525**	**-6.622**	**-91.794**	**13.852**	**0**	**0**	**73**	**-77.869**
0304 Groen Ontwikkelfonds Brabant									
lasten	1.100	0	4.100	5.200	5.369	0	0	0	10.569
baten	0	0	0	0	3.220	0	0	0	3.220
saldo	**-1.100**	**0**	**-4.100**	**-5.200**	**-2.149**	**0**		**0**	**-7.349**
Toegedeelde organi	14.853	0	0	14.853	79	0	0	0	14.932
totaal programma 03									
lasten	156.923	15.341	12.502	184.765	-1.056	0	830	127	184.667
baten	9.174	1.179	2.935	13.288	3.188	0	0	0	16.476
saldo	**-147.749**	**-14.162**	**-9.567**	**-171.477**	**4.244**	**0**	**-830**	**-127**	**-168.191**

Specificatie besluitvorming

I. Voorstellen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
VTH - bijdrage Ruimte en Natuur	De provincie heeft aan de omgevingsdiensten opdracht verleend tot het uitvoeren van de beleidsregel natuurverordening resp. de voorbereiding op de omgevingswet in 2019. De financiering van deze opdracht wordt gedekt vanuit de programma's 'Uitnodigend Groen' en 'Ruimtelijke ontwikkeling van de mozaïek'.	L	0302	199.892					
		L	0303	-73.192					
	Totaal lasten voorstellen			126.700	0	0	0	0	0
	Totaal baten voorstellen			0	0	0	0	0	0

II. Basis uitwerking Bestuursakkoord 2019-2023

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Intensivering vergunningverlening, toezicht en handhaving voor wet natuurbescherming	In het bestuursakkoord 2019-2023 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de intensivering van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de wet natuurbescherming in verband met ingezette transitie veehouderij.	L	0302	500.000	2.000.000	2.000.000	750.000	250.000	
Uitvoering wettelijke VTH-taken natuur	In het bestuursakkoord 2019-2023 zijn structurele middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van wettelijke VTH-taken met betrekking tot Natuur. Raming in de begroting vindt plaats via een beroep op de hiervoor opgenomen stelpost in de begroting.	L	0302	330.000	330.000	330.000	330.000	330.000	330.000
	Totaal lasten basis uitwerking Bestuursakkoord			830.000	1.580.000	1.580.000	1.580.000	1.580.000	330.000
	Totaal baten basis uitwerking Bestuursakkoord			0	0	0	0	0	0

IV. Administratief technische bijstellingen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Openstelling subsidie Vitale Bodem	GS hebben 12 maart 2019 de tiende wijzigingsregeling Subsidieregeling Provinciaal Milieu en Waterplan openstelling subsidie vitale bodem vastgesteld, om agrarische ondernemers te stimuleren maatregelen toe te passen, die bijdragen aan een vitale bodem. In verband daarmee wordt het budget voor vitale bodem (productgroep 03.02) opgehoogd. Daarnaast dient de raming van productgroep 03.03 natuur) te worden verhoogd voor de cofinanciering van Intregproject en Partnerschap Duinboeren. Deze verhoging wordt gedekt uit de reserve Natuur & landschapsbeleid.	L	0303	300.000	-200.000	-150.000	-150.000		
		L	0302	200.000					
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	0399	-315.948					
Actualisatie raming legesinkomsten - reserve VTH	Actualisatie legesinkomsten Waterwet, Ontgrondingenwet en Wet algemene bepalingen omgevingswet.	B	0302	173.090					
Beheer wilde zwijnen	In de begroting worden extra lasten geraamd voor beheermaatregelen wilde zwijnen om de professionalisering van het natuurbeheer te bevorderen (ontwikkeling en uitvoering van de diverse maatregelen). Voorwaarde is dat andere partijen daar eenzelfde bijdrage tegenover stellen. Het gaat dan o.a. om de aanschaf van nachtzichtapparatuur, doorontwikkeling van vangkooien, inzet van preventieve maatregelen, aanleg en beheer van wildakkers en woelakkers en trichineonderzoek. (zie Statenmededeling 26-2-2019). De lasten van deze beheermaatregelen worden gedekt uit de reserve Natuurbeheer en ontwikkeling.	L	0303	175.000					
Herbesteding van middelen PAS	De verrekening met Limburg is in de jaarrekening van 2018 meegenomen en de uitvoering van het bestek van het project Leegveld (Peelvenen) is vertraagd waardoor er geen betalingen meer aan de aannemer plaats vinden in 2019. Voor de begrotingssubsidie die aangevraagd wordt door het waterschap Brabantse Delta voor de uitvoering van Westelijke Langstraat is een voorlopig bedrag opgenomen. De lagere lasten in de begroting leiden tot een even groot lager beroep op de reserve natuurbeheer en ontwikkeling.	L	0303	-7.000.000					
Herbesteding van middelen Dienst Landelijk Gebied projecten	De uitvoeringskosten van de bestekken van Life+ Groote Peel en Weerijs Zuid zijn lager geworden. De betalingen voor de restantopgave van de Hilver zijn lager geworden, omdat deze deels via het PAS budget lopen.	L	0303	-1.200.000	500.000				

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Herbesteding van middelen natuur en samenleving; bijen	Voor de subsidieregeling voor het Leefgebied van de BIJ is 500.000 gereserveerd voor 2019. De verwachting is dat er dit jaar minder aanvragen worden ingediend dan verwacht. Daarom wordt 400.000 doorgeschoven naar 2020.	L	0303	-400.000	400.000				
Vervallen van inkomsten uit Ecologisch onderzoek en monitoring	Correctie van abusievelijk als structureel opgenomen baten in de begroting tlv de algemene middelen.	B	0303	-26.472	-26.472	-26.472	-26.472	-26.472	-26.472
Actualisatie Natuur Netwerk Brabant	GOB grondverwerving NNB De grondposities (aankoop, verkoop en doorlevering) laten zich moeilijk ramen. Bij deze burap wordt op basis van de meest recente grondmutaties de ramingen bijgesteld. Afgesproken is bij het addendum grondnota PS29/16A dat bij de Bestuursrapportages de wijziging op de begroting wordt opgenomen.	L	0304	5.368.750					
		B	0304	3.220.000					
Herbesteding van middelen reserve SNL beheer	Herbesteding van middelen structurele beheerkosten Natuur Netwerk Brabant uitgaande met een verwachte structurele groei van 1 mln. per jaar tot en met 2027. De meerjarenraming is structureel bijgesteld volgens de laatste inzichten incl. kostenopslag indexering beheervergoeding natuurbeheer. Voor blauwe diensten van de waterschappen loopt de openstelling via de provincie. Deze bedragen worden met POP III budget en met waterschapsbudget gefinancierd. Raming dient te worden herzien door een hogere POP 3 subsidie (75% i.p.v. 50%). De dekking vindt plaats uit de reserve Natuurbeheer en Ontwikkeling en is budgettair neutraal.	L	0303				2.127.792	3.650.470	5.173.149
		B	0303	-178.500	-178.500	-178.500			
Herplanning besteding PAS irt POP3	Herplanning besteding PAS irt POP 3	L	0303	-314.867					
herbesteding van middelen N69	Afgelopen jaren is er minder uitgegeven. De meerjarenraming is hierop aangepast zodat het totale bedrag weer sluit op 12 mln.	L	0303	519.583	-55.417	-5.141.852	1.646.833	3.312.794	
Herplannen reserve PMWP Algemeen - Water	Herplanning reserve Provinciaal Milieu en Waterplan, onderdeel Algemeen m.b.t. programma Water.	L	0301	2.203.983	-4.721.876	438.388			
Bijdrage aan POP3-projecten vanuit reserve PMWP	Enkele projecten vanuit het programma Water maken gebruik van POP3 subsidies. Binnen de provincie hebben wij afgesproken om het provinciaal aandeel van POP3-projecten te storten in de POP3-reserve.	L	0301	4.621.365	-1.200.000				
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	0399	395.154	13.983.424	13.983.448	13.551.297	13.414.808	13.372.687
Chemiepack	De raming voor de bodemsanering chemie-pack wordt voor 2023 op basis van verwachte uitgaven bijgesteld met € 300.000 en gedekt uit de reserve bodem.	L	0302					300.000	

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Vitale Bodem en ondergrond	Betreft actualisering van de lasten voor vitale bodem in de begroting 2019 tlv de reserve bodem.	L	0302	558.531					
Tiny forest	Het totale project van 9 tiny forests in Noord-Brabant kost €180.000. De gemeenten en postcodeloterij dragen € 135.000 bij. De resteren € 45.000 komt uit de budgetten van Water, Milieu en Natuur. Met deze wijziging van de begroting worden de bijdragen van water en milieu overgebracht naar productgroep 03.03 Natuur.	L	0301	-15.000					
		L	0302	-15.000					
		L	0303	30.000					
Nystar	Het bestemmingsplan is nog niet onherroepelijk en laat naar verwachting ook nog even op zich wachten i.v.m. de recente PAS-uitspraak	L	0303	-500.000	500.000				
Bestaande natuur EHS	Budget wordt op basis van voortschrijdend inzicht anders over de jaren verdeeld en doorgeschoven naar 2021.	L	0303	-5.667.168		5.667.168			
Onderhoud vaarwegen	Bij de integrale afweging bij de begroting 2019 heeft PS incidenteel € 6,6 mln. beschikbaar gesteld om de onderhoudsstaat van de provinciale vaarwegen in overeenstemming te brengen met de daarvoor geldende uitgangspunten. De uitvoerder van dit onderhoud, waterschap Brabantse Delta, geeft aan pas in 2022 de eerste kosten voor de werkzaamheden ten laste van de provincie te kunnen brengen.	L	0301		-6.600.000		1.300.000	5.300.000	
	Totaal lasten administratief technische bijstellingen			-1.055.616	2.606.131	14.797.152	18.475.922	25.978.072	18.545.836
	Totaal baten administratief technische bijstellingen			3.188.118	-204.972	-204.972	-26.472	-26.472	-26.472

4
Economie

Wat willen we bereiken?

Economie en Internationalisering richten zich op een toekomstbestendige economische ontwikkeling, met aandacht voor het op orde brengen en houden van de "basis" en waarin ruimte wordt gegeven voor verduurzaming en innovatie in een internationale context. Een toekomstbestendige economische structuur in een globaliserende en snel veranderende wereld geeft veerkracht voor een duurzame welvaart voor de Brabantse burgers en biedt kansen voor het Brabantse bedrijfsleven met voldoende werkgelegenheid op alle niveaus. Via het Economisch Programma Brabant 2020 en de Energieagenda 2019-2030 wordt gestuurd op een veerkrachtig, innovatief economisch (eco)systeem.

Algemene voortgang van het programma

Uitvoering van programma 04 Economie ligt op koers. Wel blijft het (dreigende) tekort op de arbeidsmarkt een aandachtspunt.
Het Economisch Programma (MKB/Ondernemerschap en Innovatie), Digitalisering en Circulaire Economie verloopt conform planning.
De uitvoering van de Energieagenda 2010-2020 via het uitvoeringsprogramma Energie en het aanvullend uitvoeringsprogramma Energie 2018-2019 ligt op koers.

04.01 Algemeen Economisch beleid

Generiek Economisch beleid:
In economische zin gaat het in Brabant voorspoedig; mooie groeicijfers en een lage werkloosheid. Toch zijn er ook aandachtspunten. In 2019 is de spanning op de Brabantse arbeidsmarktmarkt verder opgelopen. Steeds meer (MKB) bedrijven geven aan moeite te hebben met het invullen van vacatures. In 2019 hebben wij met het oog hierop aanvullend ingezet op ontwikkeling en versterking van een Brabants netwerk VMBO en doorontwikkeling van Kennispact MBO. Voorts hebben wij het initiatief genomen voor een actie-agenda (hoger) onderwijs. Voor wat betreft Mindlabs loopt de uitvoering op schema.

Internationalisering:
In het kader van de verbreding van de internationaliseringsopdracht zijn o.b.v. gemaakte afspraken activiteiten uitgevoerd op gebied van Agrofood, Cultuur en Natuur en Milieu. Met de programma's Mobiliteit en Energie is een begin gemaakt van het maken van afspraken op het gebied van internationalisering.
In het kader van interregionale Europese samenwerking zijn contacten gelegd en verdiept met de Duitse deelstaten Saksen, Thüringen en Nedersaksen en zijn met Catalonië, Rhône Alpes en Wales eerste gesprekken gevoerd over verdere samenwerking.

Branding:
Het Branding Netwerk Brabant groeit gestaag en komt 3-4 keer per jaar bijeen. Deze investering in de verbinding tussen de partners resulteert o.a. in een volledig nieuw concept van de Brabant Start Up Awards, een bredere aanpak en insteek van de Dutch Technology Week (zichtbaar in heel Brabant), en een meer on-brand invulling van het World Creativity Forum 2019. Verder wordt de Brandbox in de markt gezet d.m.v. een online marketingcampagne. Dit instrument wordt ook actief bij de (inter)nationale pers onder de aandacht gebracht.

Europese Programma's:
Het programma Europese programma's ligt op koers. Voor POP3 is een versnelling ingezet om zo tot een zo volledig mogelijke realisatie van het programma te komen. Er is vormgegeven aan de MKB-plus faciliteit, waarmee (snel) groeiende MKB-bedrijven vooruit worden geholpen. De faciliteit Equity is inmiddels operationeel, met potentiele prospecten in de pijplijn en met mogelijk eerste deal in 2020, de start van de faciliteit Leningen is afhankelijk van het moment van oprichting van Invest-NL.

04.02 Economisch Programma

Het Economisch Programma Brabant 2020 ligt in algemene zin 'op koers'. Er is een dekkend portfolio van maatregelen en instrumenten binnen elk van de topclusters, en tussen de topclusters in de vorm van horizontale instrumenten.

Digitalisering
We richten ons vanuit het perspectief van digitalisering in eerste instantie op de energietransitie, mobiliteit en Agrifood. Daarnaast krijgt de samenwerking met JADS steeds meer vorm en inhoud en werken we met partners als de Den Bosch Dataweek en CBS aan versterking van de positie van digitalisering binnen de provinciale organisatie als binnen Brabant.

Circulaire Economie:
De urgentie voor een meer circulaire samenleving wordt steeds duidelijker.

Vanuit onze provinciale rol ligt de nadruk met name op het aanjagen van projecten, goede impactvolle voorbeelden neerzetten en creëren van bewustwording en draagvlak voor deze grote transitie.

04.04 Energie

Energieagenda 2010-2020:

De uitvoering van de Energieagenda 2010-2020 via het uitvoeringsprogramma Energie en het aanvullend uitvoeringsprogramma Energie 2018-2019 ligt op koers. In april is PS uitgebreid geïnformeerd over de stand van zaken.
Als eerste uitwerking van de Energieagenda 2019-2030 wordt dit jaar een nieuw uitvoeringsprogramma opgesteld. Eind 2019 ligt de bijbehorende begrotingswijziging (beleidsprestaties en middelen) ter besluitvorming voor bij Provinciale Staten. In 2019 voeren we daarnaast actief regie op het proces van de Regionale Energiestrategieën (Statenmededeling 'Voortgang Regionale Energiestrategieën'). Inmiddels is de subsidieregeling die hoort bij de beweging 'Brabant geeft Energie' twee keer opengesteld en is de derde en laatste openstelling van dit jaar in voorbereiding. Ook de subsidieregeling 'versnelde uitrol elektrische deelauto's is opengesteld.

Beroep op algemene middelen

N.v.t.

Basis uitwerking bestuursakkoord 2019-2023

Bij het bestuursakkoord 2019-2023 zijn voor programma 04 – Economie geen middelen toegekend.

Afwijkingen van prestaties

Voor enkele prestaties m.b.t. 04.01 Internationalisering en branding en 04.04 energietransitie stellen we een bijstelling voor; (04.01) Effectmeting profiel van Brabant, Actieve benadering van de internationale pers. (04.04) Voor enkele ambities waar sprake is van afhankelijkheid van derden/de markt stellen we een bijstelling voor: projecten KIC Innoenergy (onderzoekscluster rond TU/e), laadpalen (maatregelen klimaatakkoord/markt EV voertuigen) en zero emissie openbaar vervoer (doorgaan pilot Eindhoven is ongewis en 7 e-bussen in Den Bosch volgen in 2020). Verduurzaming eigen gebouwen is in de realisatiefase beland, maar nog niet afgerond. Zie tabel prestatietabel (04.04).

Ontwikkelingen en onzekerheden

1. Arbeidsmarktbeleid; Uitgaven m.b.t. arbeidsmarktbeleid kunnen lager uitvallen dan geraamd doordat uitvoering vooral gebeurt door externe partijen en partners. Vertraging bij hen betekent dat later een beroep op de provincie wordt gedaan. 2e Halfjaar 2019 extra inzet om ervoor te zorgen dat het alsnog wordt gerealiseerd.
2. VisitBrabant; VisitBrabant heeft bij de oprichting een verdienopgave meegekregen dat niet realistisch is als de kwaliteit geborgd moet blijven. De dekking van het hierdoor ontstane (jaarlijkse) tekort wordt in eerste instantie binnen de begroting van E&I opgevangen, als dit niet lukt wordt het tekort tlv alg. middelen gebracht. Daar is op dit moment nog geen zekerheid over.
   (In het kader van het nieuwe bestuursakkoord en de begrotingsbehandeling zal een voorstel worden gedaan voor een toekomstbestendig businessmodel van VisitBrabant en een passende provinciale financiering).
3. Europese programma's; M.b.t. Europese programma's en MIT gaan we v.w.b. cofinanciering (Europese) programma's uit van de subsidieplafonds van de opengestelde regelingen. De daadwerkelijke (beschikkingen van deze) projecten kunnen natuurlijk veel lager uitvallen of later plaatsvinden hierbij zijn we afhankelijk van derden.
4. Battery Program Holst (afhankelijkheid EZK);
   De innovatiesamenwerking rondom batterijen is op dit moment omlaag geschaald. De reden hiertoe is dat voor Holst, om op te kunnen schalen, een forse investering nodig is waarvoor het gesprek met EZK is aangegaan. Dit heeft tegen de verwachting in nog niet tot het gewenste resultaat geleid.
5. T.a.v. realisatie uitvoeringsprogramma Life Science & Health is er een onzekerheid van € 1,2 mln. op deze post voor het onderwerp "Motor van zorginnovatie". Voor de realisatie zijn we afhankelijk van partners in de netwerkstructuur, waardoor niet alles alleen door de provincie te sturen is om de maatschappelijke uitdagingen te realiseren. De te realiseren doelen blijven actueel.
6. Het kan zijn dat de realisatie van het uitvoeringsprogramma Maintenance & Services in 2019 wat (onzekerheid ad € 2 mln.) achterblijft t.o.v. de raming. Als reden hiervoor is aan te voeren dat het proces voor de onderwerpen campus aerospace simulatie en aerospace composieten stroperig blijkt. Voor de realisatie zijn we afhankelijk van partners in de netwerkstructuur, waardoor niet alles alleen door de provincie te sturen is om de maatschappelijke uitdagingen te realiseren. De te realiseren doelen blijven actueel

7. Energietransitie (04.04); een aantal projecten is conform planning in voorbereiding met partners. Meerdere subsidieregelingen worden in 2019 opengesteld (o.a. "versnelde uitrol elektrisch deelauto's", 3de openstelling subsidieregeling Brabant geeft energie). Daartoe wordt in de burap de raming opgehoogd. De financiële afwikkeling zal deels in 2019 en deels in 2020 plaatsvinden (afhankelijk van de aanvragen). Indien nodig vindt aanpassing van de financiële raming nog bij slotwijziging plaats.

Programma Economie

Bedragen x € 1.000	**begroting vastgesteld**	**bijstelling burap**	**begroting bijgesteld**
Lasten			
Programma lasten	86.022	-8.843	77.178
Organisatiekosten	8.154	-266	7.888
totaal lasten	**94.176**	**-9.109**	**85.067**
Baten			
totaal baten	**18.401**	**-11.382**	**7.019**
saldo baten en lasten	**-75.775**	**-2.273**	**-78.048**

04.01 Algemeen Economisch beleid

Versterking MKB

Met de versterking van het MKB beogen we de Brabantse concurrentiekracht te versterken en werkgelegenheid te behouden en uit te bouwen.

Voortgang:

Samen met MKB Nederland en VNO-NCW Brabant-Zeeland wordt bezien hoe de MKB ondersteuningsstructuur in Brabant kan worden versterkt.

Arbeidsmarkt:

We zetten in op een vitale beroepsbevolking (wendbaar en weerbaar), die werkt in vitale bedrijven (innovatief en duurzaam) en die wordt ondersteund door vitale coalities (onderwijs, overheid en ondernemers), zodat zoveel mogelijk Brabanders aan de slag zijn. Leidend motief daarbij is, dat bedrijven en instellingen op het juiste moment kunnen beschikken over de juiste hoeveelheid mensen met de juiste kwalificaties op de juiste plek.

Voortgang:

Provinciale rollen die passend zijn voor de provincie op dit beleidsveld zijn agenderen, faciliteren, experimenteren en verbinden. Ook de netwerken kennen hun eigen actieagenda's. In samenhang geven deze vorm en inhoud aan het provinciale arbeidsmarktbeleid.

In 2019 is de spanning op de Brabantse arbeidsmarktmarkt verder opgelopen. Steeds meer (MKB) bedrijven geven aan moeite te hebben met het invullen van vacatures. In 2019 hebben wij met het oog hierop aanvullend ingezet op ontwikkeling en versterking van een Brabants netwerk VMBO, ook om optimaal te kunnen profiteren van extra rijksmiddelen voor het VMBO en doorontwikkeling van Kennispact MBO. Er zijn in de eerste helft van 2019 tevens een tiental HCA-projecten met Europese middelen gefinancierd, waarmee een stevige impuls gegeven is aan de Arbeidsmarkt in Brabant. Wij, als provincie, hebben daarin ge-cofinancierd.

De innovatieve projecten door ons ondersteund zijn nu zo goed als afgerond. Projecten variëren van methodiekboek, gaming, arbeidsfit maken, netwerking versterking, samenwerking met nieuwe partijen, nieuwe onderwijsvormen voor kinderen van expats, awareness voor bedrijven voor robotisering, tot daadwerkelijk toeleiding naar werk. Met de projecten wordt bezien hoe zij – na de experimentele fase – verder kunnen op eigen benen, dan wel kunnen worden opgeschaald.

In de arbeidsmarktregio's constateren we dat er veel geïnvesteerd wordt op bijscholing en opleiding in 21e -eeuwse vaardigheden. Het traditionele leren maakt plaats voor een leven lang ontwikkelen en leren. En last but not least in het ontwikkelen, benutten en behouden van talent ook van buiten de landsgrenzen.

Voor een totaaloverzicht van de opbrengsten tot 01-01-2019 zie op dit moment drie online magazines gereed:
http://arbeidsmarktprojectenbrabant.nl
http://arbeidsmarktregiosbrabant.nl
http://arbeidsmarkteubrabant.nl

Vrijetijdseconomie:

Ambitie is om de meest gastvrije regio van West-Europa te worden en dit te doen op een innovatieve wijze. Doel is een groei van het aantal banen, door te zorgen dat meer bezoekers naar Brabant komen, die hier langer blijven (shortbreak) en meer besteden.

Voortgang: De gestelde VTE-doelen voor banen en bestedingen voor deze bestuursperiode zijn blijkens de Midterm review Vrijetijdseconomie 2017 al behaald. De eindmeting op deze indicatoren vindt in 2020 plaats. In recente cijfers over het gehele jaar 2018 is te zien dat het totaal aantal binnen- en buitenlandse verblijfsgasten en het aantal overnachtingen wederom is toegenomen. De uitvoering van het jaarplan van VisitBrabant loopt volgens planning. Vanaf dit jaar wordt er extra ingezet op de businessdesk om ervoor te zorgen dat meer ondernemers zich aansluiten bij VisitBrabant en daarmee investeren in de Brabantse Vrijetijdseconomie. De PR-campagne Brabant is Open is in april goed van start gegaan en loopt tot november. Verder is afgelopen maanden volgens planning o.a. geïnvesteerd in de steeds sterkere positionering van het Brabantse icoon Vincent van Gogh, de crossover FoodXLeisure en de samenwerking met NLDelta (herdenking St. Elisabethvloed 2021). De LF-Maasfietsroute is als eerste van een reeks LF-icoonroutes tot stand gekomen, dit is een route voor meerdaags fietstoerisme. In mei opende Doloris haar deuren in Tilburg. Dit grootste kunstdoolhof in Europa is deels gefinancierd met een lening vanuit het LOF. Daarbij is er een lening verstrekt aan de Virtual Reality Experience Exodus Burned. Momenteel werken het Rijk, de provincies, het NBTC en de DMO's aan de uitwerking van de gestelde doelen uit het Perspectief Bestemming Nederland 2030.

Kennis en economie

Het bevorderen van kennis(circulatie) tussen kennisinstellingen en (MKB)bedrijven.

Voortgang: De ontwikkeling van het ecosysteem Mindlabs ligt op schema: op grond van besluitvorming van PS in november 2018 zal de provincie een lening en subsidie verstrekken aan de Vereniging Mindlabs (8 ton), subsidie geven aan de onderwijsinstellingen in het ecosysteem (1,7 mln. euro) en voor maximaal 1,5 mln. euro investeren in de onrendabele top van de nieuwbouw (huurgaranties en –suppletie). Voorts hebben wij het initiatief genomen voor een actie-agenda (hoger) onderwijs die toe ziet op de bijdragen van het onderwijs aan de kenniseconomie in Noord-Brabant: aansluiting opleidingen bij behoefte arbeidsmarkt en bevorderen kennisvalorisatie (innovatie). De planning is erop gericht om eind 2019 een actie-agenda te hebben voor de komende jaren.

Internationalisering & Branding + Europese Programma's

Wij richten ons op internationale bewustwording, samenwerking van het regionale bedrijfsleven en kennis- en onderwijsinstellingen, versterking van het Brabantse imago en het verzilveren van kansen in het buitenland.

Voortgang:

Internationalisering:

In het kader van de verbreding van de internationaliseringsopdracht zijn afspraken gemaakt met het programma Agrofood, Cultuur en Natuur en Milieu. Op basis van deze afspraken zijn activiteiten uitgevoerd. Met de programma's Mobiliteit en Energie is een begin gemaakt van het maken van afspraken op het gebied van internationalisering. Interregionale Europese samenwerking zijn contacten gelegd en verdiept met de Duitse deelstaten Saksen, Thüringen en Nedersaksen en zijn met Catalonië, Rhône Alpes en Wales eerste gesprekken gevoerd over verdere samenwerking.

Branding:

- Het Branding Netwerk Brabant groeit gestaag en komt 3-4 keer per jaar bijeen. We investeren vooral in de verbinding tussen de partners. Dat leidt dit jaar o.a. tot een volledig nieuw concept van de Brabant Start Up Awards, een bredere aanpak en insteek van de Dutch Technology Week (zichtbaar in heel Brabant), en een meer on-brand invulling van het World Creativity Forum 2019.
- De Brandbox wordt in de markt gezet d.m.v. een online marketingcampagne. De Brandbox bevat on-brand Brabantse showcases, foto's en video's. Dit instrument wordt ook actief bij de (inter)nationale pers onder de aandacht gebracht.
- Daarnaast is een video gemaakt die op speelse wijze laat zien waarom innovatieve ondernemers, talenten, expats zich in Brabant zouden moeten vestigen c.q. blijven.
- Het Visit Brabant Convention Bureau profileert de regio Brabant als interessante regio voor zakelijk bezoek, in opdracht van Brabant Branding in 2018 en 2019.
- In samenwerking met het onafhankelijke journalistieke platform Innovation Origins zijn meer dan 20 on-brand artikelen over Brabant geschreven en gepubliceerd t.b.v. profilering van Brabant in Duitsland. Bijvangst is de spin-off hiervan in Zwitserland, Oostenrijk en de VS. Ook hierin maakt Brabant Branding het mogelijk om partijen aan elkaar te verbinden en online content voor de Duitse markt te verbreden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	42.802				
Prestaties						
Economisch programma 2020 (Besluit PS 18/12; Afweegmoment: 2020)						
Versterking of stimulering van de regionale Brabantse economie binnen de economische clusters	effect indicator	streefwaarde				
Versterking Regionale topsectoren						
Vier mandaatinstellingen die subsidie namens GS verstrekken voor projecten in de start- of experimentele fase die bijdragen aan de versterking van de high-tech industrie in Zuidoost-Brabant, agrifood sector in Noordoost-Brabant, social innovation in Midden-Brabant en smart industry in West-Brabant		3	Conform planning			
Aantal ondersteunde projecten	aantal	50	Status nog niet bekend omdat de regeling op 20 maart is opengesteld			
Uitgelokte private investeringen	Euro	Multiplier >2	Nog niet bekend			
Verplichte kpi m.b.t. regionale econ.: Percentage toename van het Bruto Regionaal Product ten opzichte van het voorgaande jaar	% toename	0				
BOM						
Aansturing van en samenwerking met Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM) door middel van jaarplannen met concrete prestatie-indicatoren	opdracht o.b.v. Jaarplan	1	Conform planning			
INTERNATIONALISERING						
Handelsbevordering	Handelsmissies	2	Conform planning			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Handelsbevordering (opgenomen in Meerjarenplan BOM)	Handelsmissies (inkomend en uitgaand)	6-8	Conform planning			
	Informatie bijeenkomsten	3-4	Conform planning			
	Deelname Brabantse bedrijven	60	Conform planning			
investeringsbevordering (opgenomen in Meerjarenplan BOM)	Matchmaking-gesprekken	300	Conform planning			
	Acquisitie projecten	30	Conform planning			
	Arbeidsplaatsen	1.000	Conform planning			
	€ aan investeringen	€ 100 mln.	Conform planning			
	"Eigen leads vanuit de BOM"	10% mee				
Innovatiesamenwerking	Fotonica	3	Fotonica organiseert samenwerking in eigen beheer. De provincie Noord-Brabant richt zich op kennisontwikkeling wat zich uit in de organisatie van Brabant Innovatie Dagen rondom nieuwe technologieën.			
	Battery-program	Totstandkoming proef/productielijn Ontwikkelen acquisitieplan Solid Batteries i.s.m. BOM	Om de proef/productielijn solid batteries te ontwikkelen is een forse investering vanuit EZK nodig. Deze investering stagneert waardoor de genoemde streefwaarde waarschijnlijk niet gehaald word.			
	Samenwerkings-relaties	3 samenwerkings-relaties div. regio's	Conform planning			
BRANDING						
Profilering van de regio		2 bijeenkomsten Custodians of the brand	Conform planning			
Instrumentarium		Beheer en onderhoud Actueel online platform Succesvolle advisering on-brand/off-brand	Conform planning Conform planning			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
		bij 10 projecten/ evenementen				
Campagnes		Duitsland Effectmeting profiel van Brabant in Duitsland op thema's 2017-2019 4 artikelen in relevante Duitse media (incl. social media) op relevant thema (Life Sciences en Agrofood)	Achter op planning voortschrijdend inzicht heeft laten zien dat monitoring van de media-activiteiten in het algemeen in Duitsland meer zinvol is. Het effect hiervan op het profiel van Brabant kan nl pas op langere termijn verwacht worden. Conform planning	Monitoring van media-activiteiten in Duitsland		
Externe uitvoering	Profilerings-activiteit	1	Conform planning			
Actieve benadering van de internationale pers rond internationale activiteiten en successen	Aantal benaderingen	Plan en uitvoering	Achter op planning Actieve benadering van de internationale pers rond internationale activiteiten en successen: dit blijkt een complex proces, is op dit moment in fase van analyse en pilots.	Analyse en pilotfase		
EUROPESE PROGRAMMA's						
Programmaperiode 2014-2020	effect indicator	streefwaarde				
OPZuid en POP3						
Vormgeven en lanceren van succesvolle openstellingen (lage uitvoeringskosten, effectieve governance, betrouwbaar financieel systeem) binnen de majeure programma's die aansluiten bij de doelstellingen van de Agenda van Brabant en de RIS3 gedurende het hele jaar 2019 en zijn afgestemd met het veld"	OPZuid openstellingen 1e helft 2019	1	Conform planning			
	OPZuid Openstellingen 2e helft 2019	0	Conform planning			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
	POP3 openstellingen 1e helft 2019	1	Twee openstellingen die oorspronkelijk in 2018 waren gepland zijn over het jaar getild naar 2019	3		
	POP3 openstel-lingen 2e helft 2019	0	Conform planning			
	Interreg openstellingen 1e helft 2019	1	Conform planning			
Vanguard initiatief						
Het opwerken van innovatieve baanbrekende pilotprojecten met als doel 2 Nederlandse pilots een volgende ontwikkelstap te laten maken prestatie (kritiek)	Aantal pilot projecten 1e helft 2019	1	*Gerealiseerd (1 pilot project (FOKUS) in juni 2018 van start gegaan) Tweede project is in 1e fase goedgekeurd door Interrreg NWE en in afwachting van goedkeuring in fase 2 (ingediend 31 mei 2019).*	n.v.t.	1	
EFSI/Invest.nl i.o.						
Implementatie van de MKB-plus faciliteit uitgaande van positieve besluitvorming in samenwerking in samenwerking met Invest.NL i.o.	MKB plus loket (equity deel) 1e kwartaal 2019	n.v.t.	Mkb-plusfaciliteit (equity deel) is sinds eind augustus 2018 operationeel. Er zijn nog geen deals gesloten.	Reeds operationeel. Potentiele prospecten in de pijplijn met mogelijk eerste deal in 2020.		
Statenvoorstel 49 / 17A MKB+ faciliteit	MKB plus loket (leningen deel) najaar 2019	n.v.t.	De start van het leningendeel is afhankelijk van het moment van oprichting Invest-NL (behandeling van betreffende wetsvoorstel binnenkort in de 1e Kamer). De EIB zal voorlopig niet deelnemen aan de faciliteit.			
Nieuwe programmaperiode						
In verband met de voorbereiding voor de nieuwe Europese structuurperiode 2021 – 2027 zal de RIS3 worden herzien	Nieuwe RIS strategie 2de helft 2019		Conform planning	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Analyse ERAC Rapport						
Aanbieden van jaarlijks analyse i.r.t. de mogelijkheden voor nieuwe Europese financieringsinstrumenten voor Brabant	Monitorings-Rapportage kansen Europese financierings-instrumenten voor Brabant 2e helft 20189	2	Conform planning	n.v.t.	2	2

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Jaarstukken Stimulus						
Opleveren van de jaarstukken Stimulus (voortgang programma relatie Interreg en OP Zuid)	Jaarverslag Stimulus	1	Conform planning	n.v.t.	1	1
Uitvoeringsagenda Vrijetijdseconomie (PS 11/13; Afweegmoment 2020)						
Meer bezoekers van verder weg, meer bestedingen en meer banen te krijgen in Brabant. Zo dragen we bij aan verbetering van het vestigingsklimaat en aan de internationale profilering van Brabant naar bezoekers.	effect indicator	streefwaarde				
Brabant brede marketing VisitBrabant	Activatie bezoekers op platform VisitBrabant		Conform planning			
	Activatie ondernemers, aantal verbonden ondernemers en netwerken(community-building)		Conform planning			
Meer bezoekers	Aantal shortbreaks (Nederlandse en buitenlandse)		Conform planning			
Crossovers Vrijetijdseconomie met andere provinciale opgaven	Aantal crossovers	2	Gerealiseerd: crossover VTE-Food: interreg project Eurega en aangehaakt bij ontwikkelingen t.a.v. NL Delta (w.o. St. Elisabethvloed 2021) en Van Gogh Nationaal Park.			
Beleidsnota Arbeidsmarktbeleid (PS 16/16; Afweegmoment 2019)						
Een betere aansluiting van de vraag naar en het aanbod van arbeid, zichtbaar in een lagere werkloosheid en een afname van het aantal vacatures.	effect indicator	streefwaarde				
Regionale uitvoeringsprogramma's arbeidsmarktregio's	Regionale arbeidsmarktregio	4	Conform planning			
Arbeidsmarktdashboard, doorontwikkeling naar aanvullende mogelijkheden die mobiliteit en employability op de arbeidsmarkt verbeteren	Arbeidsmarkt dashboard	1	Conform planning. Wordt doorontwikkeld als Arbeidsmarktinzicht.nl			
Aantal personen begeleid naar (ander) werk; sectorplannen	Aantal personen	afgerond				

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Jeugdwerkloosheidsvrije zone (Midden Brabant)	percentage	50% minder dan in 2016	Conform planning. Met zijn dienstverlening heeft het jongerenpunt Midden-Brabant tot 1 januari 2019 ruim 1.200 jongeren bereikt, die voorheen buiten beeld waren. Op 1 januari 2019 werden er 274 jongeren begeleid. Inmiddels zijn er 361 jongeren uitgestroomd naar werk, onderwijs of zorg.			
Bereik van Brabantse ondernemers door ambassadeurs van 'Brabants Besten'		1.000	Conform planning. Verwachting is dat dit aantal wordt overschreden.			
Ondersteuning van het aantal ondernemers tot en met nazorg (MKB Doorstart)		300	Conform planning			
Verbinden Brabantse mobiliteitscentra		leggen van verbindingen	Gepland 2e helft 2019			
Projecten uitgevoerd in het kader van Flexicurity		5	8 projecten			
Pro/VSO werkplekken bij bedrijfsleven		nog nader te bepalen	Conform planning			
Aantrekken en behouden van internationale studenten		250	Schooljaar 2018-2019 iets onder planning 218			
Uitvoering kennispact 3.0 (hieronder hangt een 8-tal KPI's)		1	Conform planning			
Internationale MBO-opleidingen		4 studierichtingen voor de komende 3 schooljaren	Conform planning			
HCA-projecten met Europese financiering		afhankelijk van lopende calls	10 projecten zijn gehonoreerd.			
2 grensinfopunten voor Brabantse grenswerkers in België en Duitsland		bestuursperiode 2015-2019: 3	Conform planning. In 2019 wordt in Midden-Brabant nog een GIP opgebouwd.			
Arbeidsplaatsen voor Brabanders over de grens van België en Duitsland		bestuursperiode 2015-2019: 100	Conform planning. Er dienen er nog 18 te worden gerealiseerd.			
Verplichte kpi mbt regionale econ. : Percentage bruto arbeidsparticipatie (werkgelegenheid) ten opzichte van de totale beroepsbevolking	% bruto arbeidspart. t.o.v. totale beroepsbevolking	70,50%	Mannen 75,6 % Vrouwen 66,4 %			

04.02 Economisch Programma Brabant

Innoveren met topcluster /MKB en Ondernemerschap

Een toekomstbestendige economische structuur in een globaliserende en snel veranderende wereld geeft veerkracht voor een duurzame welvaart voor de Brabantse burgers, met voldoende werkgelegenheid op alle niveaus. Via het Economisch Programma Brabant 2020 wordt gestuurd op een veerkrachtig, innovatief economisch (eco)systeem. Innovatie in samenhang met versterking van onze kenniseconomie, een doelgericht arbeidsmarktbeleid, het bieden van ruimte voor bedrijvigheid en internationalisering als doorsnijdend thema.

Voortgang:

Samen met MKB Nederland en VNO-NCW Brabant-Zeeland wordt bezien hoe de MKB ondersteuningsstructuur in Brabant kan worden versterkt.

Digitalisering

Vanuit de verkenning "Brabant digitaliseert. Digitalisering in Brabant en de rol van de provincie' richten we ons op vier hooflijnen:
(1) Het versnellen van maatschappelijke transitieopgaven in Brabant op het gebied van energie, voedsel, zorg, veiligheid en mobiliteit door middel van proactief inzetten van digitale technologieën in deze opgaven;
(2) Het versterken en verder uitbouwen van een koploperpositie in de nieuwe dataeconomie in Brabant;
(3) Het bewaken van de optimale connectiviteit in Brabant;
(4) Het intensiveren van de provinciale inzet op interne digitalisering om het digitale voorzieningenniveau 'fit-for-future' te maken.

Voortgang:

Belangrijk is het aanjagen van maatschappelijke opgaven vanuit het perspectief van digitalisering. We richten ons hierbij in eerste instantie op de energietransitie, mobiliteit en Agrifood. Daarnaast krijgt de samenwerking met JADS steeds meer vorm en inhoud en werken we met partners als de Den Bosch Dataweek en CBS aan versterking van de positie van digitalisering binnen de provinciale organisatie als binnen Brabant.
Ook participeren we actief in de samenwerking in de Summit Digitale Stad van Brabantstad. Zo is er inmiddels een kwartiermaker/projectleider aangesteld voor de implementatie van de Digitale Spelregels bij de aangesloten organisaties en verkenning van het idee van een sensorregister. Ook zijn we actief met het verkennen van 5G en de verdere uitbouw en aansluiting van de Brabantring als noodzakelijke infrastructuur om betaalbare en realiseerbare maatschappelijke innovaties tot stand te kunnen brengen. Via Fit for Future lopen de nodige projecten die van belang zijn om de provinciale organisatie haar been bij te laten trekken waar het gaat om onze eigen digitalisering. Veel werk is gemaakt van belangrijke zaken als informatiebeveiliging en de naleving van de AVG (privacy).

Circulaire economie

Vanuit de bouwstenennotite versnellen we de transitie naar een Circulaire Economie, samen met kennisinstellingen, andere overheden, maatschappelijke organisaties en met bedrijven in de lead. Met minder grondstoffenverspilling, afbouw van fossiele brandstoffen en kritische metalen, waar mogelijk vervanging door biobased materialen en met nieuwe innovatieve businessmodellen.

Voortgang:

De urgentie voor een meer circulaire samenleving wordt steeds duidelijker. Naast het borgen van je grondstoffenbeschikbaarheid draagt circulaire economie (CE) ook substantieel bij aan CO2-reductie. Voorbereidend op de nieuwe bestuursperiode is er een bouwstenennotitie Circulaire Economie opgesteld. Gelijktijdig is vol ingezet op de uitvoering. In lijn met de transitiethema's vanuit het Rijk focussen we op de transitiethema's bouw en infra, biomassa en voedsel en circulaire maakindustrie.
Vanuit onze provinciale rol ligt de nadruk mat name op het aanjagen van projecten, goede impactvolle voorbeelden neerzetten en creëren van bewustwording en draagvlak voor de deze grote transitie.
Vanuit het thema circulair bouwen bouw wordt ingezet op het uitrollen van Cirkelstad concept over Brabantse steden, te beginnen met de B5 steden en wordt er met bouwondernemingen en woningbouwcoöperaties gewerkt aan circulaire modelwoningen voor sociale woningbouw en een grootschalig circulair sloopproject samen met Brabant Wonen. Samen met onze infra-afdeling wordt biobased toepassingen in de infra verder uitgerold.
Binnen het thema biomassa en voedsel wordt gewerkt aan opschaling. Zo is er een zeer succesvolle start gemaakt met het Groene Cirkelconcept samen met Naturalis en Suiker Unie. Dit concept zal verder over Brabant worden uitgerold. Binnen het thema maakindustrie is samen met de provincies Gelderland en Overijssel, BOM en TNO het

CESI programma (circular economy in the Smart Industry) ontwikkeld en gestart. Toonaangevende industriële maakindustrie partijen hebben zich inmiddels aangemeld om deel te nemen aan dit programma. Overkoepelend daaraan werkt de provincie aan bewustwording en activatie van het MKB naar het voorbeeld van CIRCELS in Gelderland, het ontwikkelen van een (Brabantse) kennis en onderzoek infrastructuur en samenwerking via bijvoorbeeld regiodeals en het landelijke circulair Versnellingshuis.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	7.715				
Prestaties						
Economisch programma 2020 (Besluit: PS 18/12; Afweegmoment: 2020)						
Het versterken van de regionale economische structuur en het innovatievermogen van het innovatief MKB. Deze innovatiekracht benutten we vervolgens ook voor het ontwikkelen van slimme, innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken	effect indicator	streefwaarde				
MKB EN ONDERNEMERSCHAP						
Bevordering van ondernemerschap	Aantal onderst. starters	125	Conform planning			
Het aantal verstrekte, uitstaande en terugbetaalde PoC en preseed leningen	aantal leningen aan startups	35	Conform planning			
Bevorderen van de totstandkoming van de Regio Deal Midden- en West- Brabant en daarmee zorgen alle projecten uit de propositie tot realisatie kunnen komen. (projecten o.h.g.v. agrofood, circulaire economie/ biobased en arbeidsmarkt)	start realisatie Regio Deal			start van de realisatie van de eerste tranche Regio Deal	start tweede tranche Regio Deal	
INNOVATIE MET TOPCLUSTERS voor maatschappelijke opgaven						
Aantal o.b.v. programma's Topclusters toe te voegen testomgevingen (Living Labs, field labs, proeftuinen)."	Aantal	13	Conform planning			
Implementatie Innovatieprogramma High Tech Aantal projecten gericht op Photonica, big data, smart manufacturing en equipment (programmalijnen Innovatieprogramma High Tech)	Aantal	7	Conform planning			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Aantal ontwikkelde en begeleide business cases, zowel vanuit samenwerking (clusters) als individueel (bedrijfsontwikkeling)	Aantal	100	Conform planning			
Aantal bedrijven dat begeleid is naar financiering	Aantal	100	Conform planning			
Aantal bedrijven dat begeleid is naar financiering en die heeft gekregen	Aantal	35	Conform planning			
Aantal projecten waarbij sprake is van een bijdrage aan maatschappelijke opgaven (koppeling met het Economisch Programma 2020)	Aantal	15	Conform planning			
Het versterken van de regionale economische structuur en het innovatievermogen van het innovatief MKB. Deze innovatiekracht benutten we vervolgens ook voor het ontwikkelen van slimme, innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken.	effect indicator	streefwaarde				
Via MIT- resp. OPZuid ge(co)financierde projecten gericht op productontwikkeling	Aantal	25-30	Conform planning			
D.m.v. RedMedTech fonds; uitstaande leningen	aantal octrooi-leningen (12 gedurende looptijd)	15	Conform planning			
	aant. pre-seed-leningen (12 gedurende looptijd)	16	Conform planning			
	aant. proof-of-concept-lening (12 ged. looptijd)	19	Conform planning			
D.m.v. Life Science & Health Fonds; Financiële ondersteuning o.g.v. medicijnontwikkeling	aantal bedrijven	1 per jaar	Conform planning			
D.m.v. Business Park Aviolanda; nieuw gevestigde bedrijven op BPA	aantal bedrijven	1 per jaar	Conform planning			
tot standkoming PPS voor Aerospace en Maintenance op BPA"	Aantal	1 per jaar	Conform planning			
D.m.v. Oss Life Science Park; ingroeipercentage	% verhuurd tov lokaal verhuurde ruimte	74%	Conform planning			

04.04 Energie

In de Brabantse samenleving van 2050 zijn er geen fossiele brandstoffen meer. We hebben alleen duurzame energie. Woningen, kantoren en fabrieken kunnen hun eigen (duurzame) energie opwekken. Op de weg rijden alleen nog maar 100% schone voertuigen. Dit is ons ideaalbeeld voor 2050. Dit toekomstbeeld hebben we vertaald naar een provinciale ambitie voor het jaar 2020.

Voortgang:

De uitvoering van de huidige uitvoeringsprogramma's ligt op koers en dit jaar worden de nieuwe uitvoeringsprogramma's opgesteld, waarbij eind 2019 de bijbehorende begrotingswijziging (beleidsprestaties en middelen) ter besluitvorming voorligt bij Provinciale Staten. In april is PS uitgebreid geïnformeerd over de stand van zaken rond de uitvoeringsprogramma's Energieagenda 2010-2020. Hieronder staan de prestaties voor 2019 kort toegelicht. Uitgebreidere toelichting treft u aan in de PS-mededeling.
Op basis van het Klimaatakkoord zijn de regionale overheden in Noord-Brabant verantwoordelijk voor vier Regionale Energie Strategieën. Vanuit de provincie voeren we actief regie op het proces van de RES-en. Tevens zorgen we voor afstemming tussen de regio's en borging van bovenregionale aspecten. Hiervoor stellen we projectleiders en provinciale expertise beschikbaar. Dit betreft niet alleen expertise op het gebied van duurzame energie maar ook met betrekking tot ruimtelijke vraagstukken en meekoppelkansen met andere (regionale) opgaven. Zie ook de Statenmededeling 'Voortgang Regionale Energiestrategieën'.
In 2018 is de beweging 'Brabant geeft Energie' gestart om bottum-up initiatieven te faciliteren, die bijdragen aan een versnelling van de energietransitie door meer draagvlak, samenwerking en betrokkenheid van partijen in onze provincie. Inmiddels heeft de tweede openstelling van de subsidieregeling plaatsgevonden die, net als de eerste openstelling, nagenoeg volledig benut is. Een derde openstelling vindt later dit jaar plaats.

Mijlpalen 2019

- Sociale innovatie in energie; 9 pilotprojecten zijn in uitvoering, waaronder een project speciaal gericht op Brabanders met een smalle beurs;
- Fuelliance; samen met TNO/ECN, TU/e, DIFFER en Brainport heeft de provincie de samenwerking verkend. Bedrijven en maakindustrie hebben we verbonden met innovaties op het gebied van energieopslag en conversie. We verbinden activiteiten op het gebied van onderwijs (Institute for Research, Energy and Storage), innovatieve bedrijven en community-building in concrete demonstratieprojecten. Er zijn inmiddels twee demonstratieprojecten gestart (mierenzuurgenerator en energie uit ijzerpoeder). Twee projecten zijn in voorbereiding. We onderzoeken of we met deze innovaties een programma voor Brabant kunnen opzetten
- Prijsvraag voor 'Energielandschap van de Toekomst' rondom de A16; eind januari 2019 zijn de resultaten van de prijsvraag bekendgemaakt en heeft de prijsuitreiking plaatsgevonden. Voor alle drie de inzendingen over het energielandschap langs de A16 zal gekeken worden of realisatie van de ideeën mogelijk is.
- Grootschalig demonstratieproject m.b.t. 'laden op eigen zon'; op basis van de opgeleverde verkenning wordt momenteel een demonstratieproject ontwikkeld in samenwerking met marktpartijen. Tevens is de subsidieregeling e-deelauto's opengesteld;
- Geothermie: begin 2019 is een richtlijn opgesteld om risico's bij boringen zoveel mogelijk te beperken. In de loop van 2019 verwachten we een besluit te kunnen nemen over de locatie waarna een eerste boring in 2021 kan plaatsvinden;
- Energiescans: bij 2 bedrijven met een energierekening hoger dan €1 mln. worden diepteanalyses uitgevoerd om te komen tot energiebesparing, drie extra scans zitten in de pijplijn;
- Verduurzaming Amernet: er worden diverse initiatieven verkend die als duurzame decentrale bronnen dienst kunnen gaan doen, zoals zonnethermie (Breda), Biomassa (Made, Breda), industriële restwamte (Tilburg) en groen gas uit zuiveringsslib (Gilze Rijen, Dongen);
- Aardgasvrije wijken; met adviseurs per regio ondersteunen we de gemeenten o.a. met het opstellen van transitievisies warmte. Deze visies moeten voor 2021 worden opgesteld. Met deze experts faciliteert de provincie de uitwisseling van kennis en expertise en legt verbindingen tussen de gemeenten/ regio's in Brabant, maar ook met de rijksoverheid zoals het Expertise Centrum Warmte (EZK) en het Kennis- en Leerprogramma (BZK).
- Verduurzaming eigen gebouwen; begin 2019 zijn 115 zonnepanelen op de sheddaken van de nieuwbouw geplaatst. Met een aantal bedrijven op het Pettelaarpark en de gemeente 's-Hertogenbosch is er een kernteam ingericht om te onderzoeken op welke manier we samen kunnen optrekken om het Pettelaarpark verder te verduurzamen.

Onze communicatiestrategie voorziet in het verbinden van en kennisdelen tussen mensen die (beroepsmatig) bijdragen aan energieprojecten en -initiatieven. Bijvoorbeeld door netwerkbedrijfsbezoeken, de energiecafés en de EnergieUpdate Brabant. Er is een relatienetwerk opgezet met gemeentelijke communicatiefunctionarissen in de vier RES-regio's waardoor er meer vanuit één overheid gecommuniceerd wordt. We stimuleren Brabanders om zelf actie te ondernemen met communicatiecampagnes en we zetten de No-Escape-Room in om meer bewustwording te creëren.

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	4.087				
Prestaties						
Nota Energieagenda 2010-2020 (Besluit: PS 59/10; Afweegmoment: 2020)						
Energie wordt een pijler van de Brabantse economie.	effect indicator	streefwaarde				
Evaluaties (oktober 2014 1e tussen-evaluatie))	Evaluatie		Eindevaluatie staat gepland in 2020.		*	
Uitvoering door Internationaal onderzoekscluster Solar	Aantal arbeidsplaatsen in solar industrie	900	Conform planning.		*	
Uitvoering door Europees onderzoekscluster KIC-Innoenergy:						
Aantal succesvolle projecten (cumulatief)	Aantal proj. (cum.)	130	Achter op planning, in 2018 zijn 68 (cumulatief) succesvolle projecten van studententeams gerealiseerd. Verwachting van het onderzoekscluster voor 2019 is ca 10 projecten.	80	*	
Nieuwe startups	aantal nieuwe startups	10	Conform planning.		*	
Omzet bedrijven voortkomend uit KIC Inno-energy	omzet	min. € 15 mln. /jaar	Rapportage vindt eind van het jaar plaats m.b.t. omzet voor de Benelux.		*	
Ontwikkeling Biobased economy in Brabant: aantal investeringen Biobased fund door fondsmanager BOM	Aantal investeringen (cumulatief)	9	Conform planning.		*	
Groei Green Chemistry Campus (uitvoering door GCC B.V.)	aantal fte dat zich vestigt op campus	220	Rapportage door GCC vindt eind van het jaar plaats.		*	
Antal nieuwe arbeidsplaatsen in biobased economy in de Biobased Delta	Aantal nieuwe arbeidsplaatsen. Conform planning, de uitgevoerde monitor toont dat de streefwaarde van 3.000 in 2020 kan worden behaald.				*	
Aantal arbeidsplaatsen behouden in de Biobased Delta	Aantal behouden arbeidsplaatsen. Conform planning, de uitgevoerde monitor toont dat de streefwaarde van 15.000 in 2020 kan worden behaald.				*	
Ontwikkeling cluster Elektrisch rijden / slimme netwerken	Aantal arbeidsplaatsen in cluster. Conform planning 2.000 - 20.000 in 2020.				*	
Energietransitie 2016/2019 (Besluit: PS 07/16, Afweegmoment: 2019)						
Dat in 2020, 14% van ons energiegebruik, duurzaam wordt opgewekt. Realiseren van energieneutrale samenleving in 2050.	effect indicator	streefwaarde				
	Percentage duurzame energie (tbv BBV ook in PJ rapporteren)	11%	Achter op planning. Prognose op basis van verwachte ontwikkelingen in 2019: 10% (25 PJ). Haalbaarheid van 11% in 2019 is onzeker i.v.m. bijstook biomassa Amercentrale en realisatie grote zonneparken. Op basis van de tussenevaluatie en onze eigen prognose blijft de ambitie van 14% in 2020 haalbaar.		*	
	Percentage energiebesparing		Conform planning, streefwaarde 2020 is 6%. Op basis van de klimaatmonitor (bron) is 6% besparing reeds gerealiseerd.		*	

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
	Fte werkzaam in de duurzame energiesector	15.200 fte	Hierover zijn nog geen nieuwe cijfers beschikbaar gekomen. Landelijk is de planning om in oktober de Nationale Energieverkenning uit te voeren.		*	
5 thema's:						
1. Gebouwde omgeving						
A. Aanpak nul op de meter (NOM) in de bebouwde omgeving	Aantal huizen		Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor het energieneutraal maken van hun woningvoorraad. Als provincie hebben wij hier maar beperkt invloed op, is gebleken. We blijven gemeenten onverminderd ondersteunen en faciliteren met kennis, zodat zij hier de komende jaren verder op kunnen inzetten. Dit doen we onder andere met de inzet van adviseurs aardgasvrij en het opstellen van een warmtebronnenregister.		*	
B. Onze eigen gebouwen zijn verduurzaamd		Verduurzaming gerealiseerd	Achter op planning. Zonnepanelen op de nieuwbouw zijn gerealiseerd. En de uitwerking van de motie E-cather is in volle gang. Verder is ons streven de 5 provinciale steunpunten in 2024 gereed te hebben en gasloos.	Realisatiefase verduurzaming.	*	
C. De provincie stimuleert en ondersteunt Brabantse overheden bij het verduurzamen van hun vastgoed, oa via Energiefonds	Aantal gemeenten	40	Gemeenten zijn zelf primair verantwoordelijk voor de verduurzaming van hun eigen vastgoed. De provincie kan hierin ondersteuning bieden, bijvoorbeeld door het faciliteren van kennis. Meting vindt in de tweede helft van 2019 plaats.		*	
2 Smart en Green Mobility						
A. Zero Emissie openbaar vervoer Brabant	%	17	Achter op planning. In 2019 zal het aantal elektrische bussen in Brabant stabiel blijven of zelfs iets afnemen. Onduidelijk is nog of de pilot met de 2 waterstofbussen in Eindhoven wordt doorgezet op niet.	9%	*	
B. Een dekkend netwerk van (semi-)publieke laadinfrastructuur voor elektrisch rijden	Aantal laadpunten	7.500	Achter op planning. Er zijn 5.060 (semi)publieke laadpunten en 176 (semi)publieke snelladers. De groei naar 7.500 is erg ambitieus en met name afhankelijk van de toenemende vraag van elektrische personenvoertuigen en de maatregelen in het klimaatakkoord. Een goede prognose is daarom niet mogelijk. Voorgesteld wordt de ambitie bij te stellen naar 6.000 (semi)publieke laadpunten eind 2019.	6.000	*	

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
C. Aantal elektrische voertuigen in Brabant	Aantal elektrische voertuigen	40.000	Conform planning. Obv klimaatmonitor (rdw data) zijn er per 7 mei 2019 ruim 30.000 elektrische voertuigen (60.096 incl. hybride voertuigen) op de weg in Brabant. De haalbaarheid van de hoge ambitie van 40.000 eind dit jaar wordt met name bepaald door marktontwikkelingen (bijvoorbeeld met betrekking tot de beschikbaarheid en betaalbaarheid van elektrische voertuigen).		*	
3. Energieneutrale industrie						
A. We hebben met minimaal 20 grootverbruikers afspraken over de energietransitie (o.a. via EnergywebXL, BEL-groep en Energieprogramma DVM)	Aantal afspraken	20	Conform planning. Vier keer per jaar zijn er themabijeenkomsten met de BEL groep (25-40 bedrijven). Verder zetten we in op de energiescans.		*	
B. We bereiden met onze stakeholders minimaal 3 grootschalige projecten (50MW of meer) voor, zoals EnergywebXL, Geothermie BV en zonnepark Nyrstar	Besluit over uitvoering op basis van uitgewerkte businesscase	1	Conform planning. De voorbereidingen voor de warmte- en CO2 koppelingen voor EnergywebXL moeten in september 2019 resulteren in een Letter of Intent, en rond de jaarwisseling 2019/2020 in getekende contracten. Het doorgaan van dit project is onder meer afhankelijk van besprekingen met de ministeries van EZK en LNV en InvestNL, over subsidies en financiële participatie. Hierover komt rond de zomer van 2019 meer duidelijkheid.		*	
4. Sustainable Energyfarming. Besparing PJ in agrarische sector	Besparing PJ		Conform planning. 8 praktijken en 2 kenniskringen zijn in uitvoering.		*	
5. Energieke landschappen. Aantal totaal gerealiseerde MW Windenergie in Brabant	MW geïnstalleerd vermogen	Geen streefwaarde in 2019.	Eind 2019 is het opgestelde vermogen naar verwachting circa 238 MW (216,4 bestaand + de naar verwachting in 2019 te realiseren parken Spinder (14,4 MW) en Groene Dijk (7 MW). De verwachting is dat parken Industrieterrein Moerdijk (27,3 MW) en Kabeljauwbeek (14,5) in de loop van 2020 gerealiseerd worden. Van het park Rietvelden/Treurenburg (14,4 MW) is dat nog onzeker. Windparken Elzenburg-De Geer (15MW), Veghel Win(t)d (15MW), De Pals (12MW) en windpark A16 (110MW) worden verwacht in 2021 gerealiseerd te zijn.			

*Beleidsprestatie/streefwaarden worden bij het nieuwe uitvoeringsprogramma in het kader van de Energieagenda 2030 geactualiseerd (planning eind 2019).

Verloop begroting 2019

x € 1.000	Begr.2019 (PS 48/18)	1e wijz 2019 PS (82/18)	2e wijz 2019 PS (13/19)	Begr.2018 t/m 2e wijz.	IV. Adm./techn. mutaties *	III. Eerdere besluitvorming	II. Uitwerking Bestuursakkoord	I. Voorstellen	Begr.na 3e wijz.
0401 Algemeen economisch beleid									
lasten	42.802	2.895	1.454	47.151	-10.731	0	0	0	36.420
baten	18.123	0	97	18.219	-11.382	0	0	0	6.837
saldo	**-24.679**	**-2.895**	**-1.357**	**-28.932**	**-651**	**0**	**0**	**0**	**-29.583**
0402 Economische programma Brabant									
lasten	7.715	15.429	7.660	30.804	-4.262	2.550	0	0	29.092
baten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
saldo	**-7.715**	**-15.429**	**-7.660**	**-30.804**	**4.262**	**-2.550**	**0**	**0**	**-29.092**
0404 Duurzame Energie en Energietransitie									
lasten	4.087	3.980	0	8.066	0	3.600	0	0	11.666
baten	181	0	0	181	0	0	0	0	181
saldo	**-3.906**	**-3.980**	**0**	**-7.885**	**0**	**-3.600**	**0**	**0**	**-11.485**
Toegedeelde organi	7.496	0	658	8.154	-266	0	0	0	7.888
totaal programma 04									
lasten	62.099	22.304	9.772	94.176	-15.259	6.150	0	0	85.066
baten	18.304	0	97	18.401	-11.382	0	0	0	7.018
saldo	**-43.795**	**-22.304**	**-9.675**	**-75.775**	**3.877**	**-6.150**	**0**	**0**	**-78.048**

Specificatie besluitvorming

I. Eerdere besluitvorming

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Uitvoeringsprogr. innovatie HTSM 2017-2020 deel D (PS 63/18)	PS hebben bij Statenvoorstel 63/18 besloten om € 2,55 mln. beschikbaar te stellen tlv de reserve investeringsagenda voor uitvoeringsprogramma innovatie hightech systemen en materialen 2017-2020 deel D Smart Data	L	0402	2.550.000					
Inzet bestuursakkoordmiddelen Energietransitie (bestuursperiode 2015-2019)	In verband met openstellingen van de subsidieregelingen 'e-deelauto' en 'Brabant geeft Energie' en subsidie voor Sociale Innovatie wordt de raming in 2019 en 2020 opgehoogd t.l.v. de reserve Energietransitie. Daarnaast wordt voor de proeftuin Aardgasloze wijken een begrotingssubsidie verstrekt aan gemeente Roosendaal (zie Statenmededeling). (Past binnen PS 07/16 + 76/17.)	L	0404	3.600.000	1.650.000				
	Totaal lasten eerdere besluitvorming			6.150.000	1.650.000	0	0	0	0
	Totaal baten eerdere besluitvorming			0	0	0	0	0	0

IV. Administratief technische bijstellingen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	0499	-474.373					
Raming DU uitkering MIT	De extra toekenning MIT tranche 2017 van het rijk ad € 100.000 in 2019 wordt ingezet voor uitvoering van het MIT in 2020. De verschuiving van 2019 naar 2020 verloopt via de essent-reserve investeringsagenda.	L	0402		100.000				
Administratieve correctie aankopen certificaten Vastgoed Van Gogh € 2,5 mln.	Admin. Correctie m.b.t. risicoafdekking aankopen Vastgoed Van Gogh. € 2,5 mln. wordt overgeboekt t.l.v. Risicoreserve voor Vastgoed Van Gogh Brabant.	L	0401	2.500.000					
Administratieve correctie lening OneLogistics	De risicoafdekking m.b.t. lening EZK OneLogistics ad € 1,67 mln. maakt deel uit van de beschikbaar gestelde € 5 mln., middels (uitwerking) PS 48/18 en PS 44/18 behorende bij het uitvoeringsprogramma Maintenance en Services 2017-2020. In tegenstelling tot wat destijds in begrotingswijziging is verwerkt, dient de € 1,67 mln. niet als programmatische last te worden verantwoord,	L	0402	-1.666.667					

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
	maar omdat het risicoafdekking betreft, gelabeld te worden binnen de Reserve Investeringsagenda 3e tranche. Het beschikbare budget wordt daarom met € 1,67 mln. naar beneden bijgesteld.								
Passport4Work	Budgetair neutrale wijziging m.b.t. Europees project Passport4Work. Dekking van de uitgaven ad € 568.850 vindt plaats vanuit de bijdrage van derden tbv Europese projecten tot een bedrag van € 398.195, en vanuit het budget voor arbeidsmarkt tot een bedrag van € 170.655.	L	0401	568.850					
		B	0401	398.195					
		L	0402	-170.655					
Doorontwik. RIS3	De kosten voor doorontwikkeling RIS3 worden ad € 500.000 worden in de begroting geraamd en gedekt door de doeluitkering OP-Zuid.	L	0401	500.000					
		B	0401	500.000					
Verrekening bijdragen voorgaande jaren Zuid Limburg en Zeeland	Correctie MIT ad € 2 mln. verrekening (EZK) bijdragen voorgaande jaren Zuid Limburg en Zeeland	L	0402	-2.000.000					
MKB en Ondernemerschap	O.b.v. realistisch ramen wordt het budget voor MKB en ondernemerschap met € 225.000 afgeraamd en wordt dit bedrag toegevoegd aan de begrotingsruimte.	L	0402	-225.000					
Innovatie Agrofood	O.b.v. Realistisch ramen worden de lasten 2019 voor innovatieprogramma agrofood afgeraamd met € 200.000. De bijbehorende dekking uit de reserve essent investeringsreserve wordt tot hetzelfde bedrag afgeraamd.	L	0402	-200.000					
Europese programma's	Mutaties Europese programma's o.b.v. realistisch ramen uitgaande van openstellingen en verwachte beschikkingen	L	0401	-13.900.000					
		B	0401	-12.280.000					
Woonconnect	Budgettair neutrale wijziging i.v.m. bijdragen woonconnect ad € 100.000	L	0401	100.000					
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	0499	208.758	7.379.662	7.379.677	7.151.610	7.079.580	7.057.352
Ontwikkelkrediet Digitalisering	Middels PS 30/18 is € 4 mln. ter beschikking gesteld t.b.v. ontwikkelkrediet Digitalisering (procesgeld + kleine projecten) voor de periode 2019 t/m 2022. Er was rekening gehouden met hogere uitgaven in het 1ste jaar. O.b.v. realistisch ramen worden de uitgaven anders over de 4 jaren verdeeld.	L	0401	-500.000	500.000				
	Totaal lasten administratief technische bijstellingen			-15.259.087	7.979.662	7.379.677	7.151.610	7.079.580	7.057.352
	Totaal baten administratief technische bijstellingen			-11.381.805	0	0	0	0	0

5
Mobiliteit

Algemene voortgang van het programma

Het programma loopt conform planning. Alle punten uit het Bestuursakkoord 2015-2019 zijn gerealiseerd of in uitvoering. Dit jaar staat in het teken van het uitwerken van en/of starten met de uitvoering van de gemaakte afspraken. Zo maken we de eerste concretiseringslag van het toekomstbeeld OV 2040: ten behoeve van een robuust OV-netwerk maken we afspraken over het saneren van overwegen en over extra treinverbindingen (Dordrecht – Breda en Eindhoven – Düsseldorf). Daarnaast werken we, mede als regionale uitwerking van het Klimaatakkoord, aan een adaptieve werkagenda Slimme en Duurzame Mobiliteit Brabant ter bespreking in het BO MIRT 2019. Voorts treffen we gestaag de voorbereidingen voor een aantal grote infrastructurele projecten dat op stapel staat, zoals de N279, N65 en N69. We zetten steeds meer in op een adaptieve en multimodale aanpak samen met (overheids-)partners. Een mooi voorbeeld daarvan is het bereikbaarheidspakket voor De Run in Veldhoven. Bovendien kijken we ook steeds vaker (en met succes) naar de gedragscomponent zoals de werkgeversbenadering en het gebruik van smart-mobility toepassingen. In 2019 zetten we belangrijke stappen in het kader van autonoom rijden: we starten met een autonome shuttle in Drimmelen ihkv vernieuwing OV en met de voorbereiding van de eerste test van autonoom rijden in de praktijk (Buurauto-Noom).

Beroep op algemene middelen

- € 105.420 t.b.v. de wegenoverdracht N639 aan gemeenten ihkv omlegging Baarle; gedekt door een aframing van het investeringskrediet tgv algemene middelen.

Basis uitwerking bestuursakkoord 2019-2023

Bij het bestuursakkoord 2019-2023 zijn voor programma 05 – Mobiliteit geen middelen toegekend.

Afwijkingen van prestaties

- De overeenkomsten Wilhelminakanaal (herbouw sluis II en fase 1,5) schuiven door naar Q1 2020 n.a.v. de beschikbaarheid van de geactualiseerde kostenramingen. Op basis van gereserveerde middelen bij de Perspectiefnota 2018 zal dan een definitief voorstel aan de Staten worden gedaan.
- De streefwaarden voor het aantal initiatieven Spoor, HOV en Knooppunten (SHK) en vernieuwing OV worden naar boven bijgesteld.
- Gunning van N279 Veghel – Asten wordt verwacht medio 2020 i.p.v. ultimo 2019. Oplevering wordt nog steeds voorzien in 2023.
- De streefwaarde 2019 voor % gerealiseerde routedelen eerste 5 snelfietsroutes wordt bijgesteld van 50 % naar 30%. We verwachten de streefwaarde 100% in 2020 te halen.

Ontwikkelingen en onzekerheden

- De middelen voor het project Maaslijn (inclusief de aanvullende middelen) worden geraamd in 2020. Mogelijk zijn deze middelen (totaal € 29 mln.) al in 2019 nodig
- Eind 2018 is een begrotingssubsidie in het kader van Programma Hoogfrequent Spoor (PHS) Vught beschikt. Met het Rijk loopt momenteel een discussie over de vorm.
- De recente uitspraak van de Raad van State dat de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) niet meer gehanteerd mag worden als toetsingskader voor projecten heeft ook impact op infrastructuur. Hoewel de exacte impact nog onduidelijk is, kunnen procedures hierdoor mogelijk langer en onzeker(der) worden.
- Vanwege de grote mate van afhankelijkheid van partners (gemeenten, Rijk, ProRail) ramen we voor de snelfietsroutes behoudend. Mogelijk dat de door de Staten beschikbaar gestelde middelen eerder nodig zijn. De dekking is afkomstig uit reserve SIF.

Bedragen x € 1.000	**begroting vastgesteld**	**bijstelling burap**	**begroting bijgesteld**
Lasten			
Programma lasten	272.127	-44.712	227.415
Organisatiekosten	15.871	1.380	17.251
totaal lasten	**287.998**	**-43.332**	**244.666**
Baten			
totaal baten	**62.622**	**-238**	**62.384**
saldo baten en lasten	**-353.005**	**43.094**	**-182.282**

05.01 Basis op orde

We streven naar een goed functionerend provinciaal wegennet vanuit de kernwaarden verkeersveiligheid, bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid.

Voortgang: De provinciale infrastructuur ligt er gemiddeld goed bij. Via planmatig onderhoud houden we de kwaliteit van de wegen en kunstwerken op het vastgelegde niveau. Zo is er groot onderhoud uitgevoerd op de N324 Grave – Oss en N639 Ulvenhout – Chaam. Daarnaast werken we via reconstructies verder aan het verbeteren van het provinciale netwerk vanuit de verschillende ambities voor de kernwaarden. Zo is de 1e en 2e fase randweg Baarle-Nassau (N260) opgeleverd, is begonnen met de 1e fase uitvoering N629 Dongen - Oosterhout (met aansluiting op A27), is een onderzoek naar de N284 Reusel – De Mierden gestart, en is de N324 (met een proef met landbouwpasseerhavens) opgeleverd. We streven ernaar om zo veel als mogelijk werk met werk te maken door reconstructies samen uit te voeren met werkzaamheden van groot onderhoud.

We initiëren, faciliteren en stimuleren innovatie, zowel het testen en ontwikkelen hiervan in de praktijk als het grootschalige gebruik, om de beheer- en onderhoudstaak op een efficiënte wijze uit te voeren én te verduurzamen.

Voortgang: Via de wijze van het aanbesteden van projecten dagen we de markt steeds maximaal uit om te komen met innovaties en duurzame oplossingen. Soms gaat dat om zichtbare elementen zoals een biobased vangrail, maar vaak ook om minder zichtbare zaken zoals stiller of laagtemperatuur asfalt of een hoog percentage van hergebruik van materialen. Maar we voeren ook eigen initiatieven en pilots uit. In de beleidsnota KOPI zijn hiervoor separaat middelen gereserveerd. Zo verwachten we in 2019 de afspraken over het starten van een pilot 'licht als een dienst' te kunnen afronden en is het materieel voor de gladheidsbestrijding uitgerust met track en trace apparatuur voor optimalisatie (efficiency én effectiviteit) van strooi-acties. De aanbesteding voor het toepassen van energieopwekkend asfalt (zon op infra) is opgestart en wordt dit jaar afgerond. We lopen op schema om eind 2020 alle openbare verlichting langs provinciale infrastructuur te hebben omgebouwd naar LED.

We streven naar nul verkeersdoden in Brabant door samen met onze partners (zoals gemeenten, Rijkswaterstaat, politie en openbaar ministerie) in te zetten op de drie pijlers van verkeersveiligheid: gedrag, infrastructuur en handhaving.

Voortgang: Met een hoog aantal dodelijke verkeersslachtoffers was 2018 qua verkeersveiligheid een slecht jaar. De nieuwe privacywetgeving maakt het lastiger om de toedracht en omstandigheden van ongevallen bloot te leggen. In aanvulling op de traditionele ongevallenanalyses zetten we daarom (in lijn met het landelijke Strategische Plan Verkeersveiligheid 2030) in op een proactieve risico gestuurde aanpak. We doen dit in nauwe samenwerking met onze partners. De risico gestuurde aanpak gebruiken we als basis voor het nieuwe Brabants Verkeersveiligheidsplan 2020-2024, dat begin 2020 wordt voorgelegd aan de Staten. De pilot TT-projects (verkeerseducatie op MBO's) loopt op schema; volgend schooljaar verwachten we op 15 MBO-scholen te kunnen starten. Diverse campagnes rondom het jaarthema zichtbaarheid zijn/worden uitgevoerd (bijv. de actie Ik let op Wild!). Een aantal infrastructurele maatregelen in het kader van het verbeteren van de verkeersveiligheid is versneld opgepakt zoals op de Vijf Eikenweg (N631) en N324 (geleiderails). Dit jaar wordt gestart met trajectcontrole op het traject N639 Baarle-Nassau – Chaam en voert de politie i.s.m. RWS en de provincies Noord-Brabant en Zeeland gedurende 8 weken intensieve handhavingsacties uit op afleiding.

We werken samen met de vervoerders, gemeenten, het Reizigersoverleg Brabant en verschillende andere (martk)partijen aan een vraaggericht, verbindend en verantwoord openbaar vervoernetwerk dat aansluit bij de wensen van de reiziger.

Voortgang: Op basis van de visie Gedeelde mobiliteit is maatwerk wordt gewerkt aan een adaptieve uitvoeringsagenda gericht op de aanbesteding van de nieuwe concessie voor West-Brabant. Naast de reguliere monitoring en bijsturing van de 3 lopende concessies is er een aantal pilots en experimenten opgestart, zoals Bravoflex in een drietal steden en bij Moerdijk, verschillende deelconcepten (deelauto, hop on hop off bussen) en autonome shuttle dienst (Drimmelen). In het kader van het bereikbaarheidspakket De Run is extra OV ingezet op deze locatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (excl. Investeringen)	15 mln.				
Prestaties						
Kwaliteitsvisie Onderhoud Provinciale Infrastructuur (KOPI) (Besluit: PS 18/18)						
De status en inrichting van de provinciale (fiets)wegen scoren objectief gezien goed (score BKXI).	score	> 2018				
De status en inrichting van de provinciale wegen worden positief gewaardeerd door de Brabantse burger (waardering WOW).	score	> 2018				
Uitvoering projecten planmatig onderhoud (aantal km uitgevoerd groot onderhoud en vervanging).	km/jaar	30	Conform planning; de streefwaarde van minimaal 30 km zal worden gehaald. Hierdoor zal er geen sprake zijn van achterstallig onderhoud op de provinciale infrastructuur. De recente uitspraak van de Raad van State over toepassing van de PAS als toetsingscriterium voor projecten kan leiden tot langere procedures en extra onzekerheid bij infraprojecten.			
Gebruik van recycled materiaal (asfalt en beton) bij onderhoudswerkzaamheden.	%	> 50%	Conform planning: we schrijven aan de markt voor om in hun aanbieding aantoonbaar 50% hergebruik van beton en/of asfalt toe te passen. Dit doen we pas sinds medio 2018 en hebben nog geen realisatieprojecten hierop kunnen beoordelen, anders dan tijdens de aanbestedingsfase.			
Aantal innovatieve initiatieven of projecten.	aantal	3	Conform planning: we verwachten dit jaar definitieve afspraken te kunnen maken over de pilot 'Licht als een dienst', het materieel van de gladheidsbestrijding is uitgerust met track en trace voor optimalisatie strooi-activiteiten en we starten een pilot met een dynamisch wildwaarschuwingssysteem en een innovatieve aanpak voor de eikenprocessierups (beheersen i.p.v. bestrijden via natuurlijke vijanden).			
Percentage LED openbare verlichting en verkeersregelinstallaties.	%		Conform planning: de projectvoorbereiding is getroffen en uitrol is voorzien voor 2020.			
Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan (Brabants Verkeersveiligheidsplan 2016-2020) (afweegmoment: 2019)						

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Door het stimuleren van verkeerseducatie op scholen en voorlichting geven aan Brabantse verkeersdeelnemers streven we naar nul verkeersdoden in Brabant.	€	1 mln.	Het aantal dodelijke verkeersslachtoffers in 2018 in Noord-Brabant is officieel vastgesteld op 150 (2017: 98). Bij de jaarrekening 2018 is reeds melding gemaakt van de aanzienlijke stijging.			
Dodelijke verkeersslachtoffers op provinciale wegen: aantallen.	aantal					
Dodelijke verkeersslachtoffers op provinciale wegen: per reizigerskilometer.	aantal					
Minimaal 95% van de BVL-scholen heeft het BVL-label behaald in 2019.	%	93%	Voor op planning: eind 2018 had 95% van de BVL-scholen het BVL-label. De indicator wordt echter wel vertroebeld door fusies van scholen. In het kader van een nieuw uitvoeringsprogramma Brabants Verkeersveiligheidsplan (BVVP) in 2019 zal de indicator hierop worden aangepast.	N.a.v. het nieuwe BVVP (Q1 2020) zullen nieuwe KPI's worden gedefinieerd.		
Minimaal 100 middelbare scholen doen mee aan Totally Traffic in 2019	aantal	105	Conform planning: eind 2018 deden 101 scholen mee aan Totally Traffic. De indicator wordt echter wel vertroebeld door fusies van scholen. In het kader van een nieuw uitvoeringsprogramma Brabants Verkeersveiligheidsplan (BVVP) in 2019 zal de indicator hierop worden aangepast.	N.a.v. het nieuwe BVVP (Q1 2020) zullen nieuwe KPI's worden gedefinieerd.		
Percentage van de Brabanders ouder dan 18 jaar, dat bereikt is met de campagne Brabant gaat voor NUL verkeersdoden.	%	> 2018	Conform planning: eind 2018 is op basis van de effectmeting 42% bereikt met de verkeersveiligheidscampagne. Er zijn/ worden diverse campagnes uitgevoerd met een focus op zichtbaarheid in 2019 (met o.a. Ik zet mijn licht aan! en Ik let op wild!). We verwachten zo nog meer Brabanders te bereiken. De volgende effectmeting zal eind 2019 plaatsvinden.			
Gedeelde mobiliteit is maatwerk (Besluit: PS 68/18; Afweegmoment: 2030)						
	€	90 mln.				
Het OV sluit aan bij de vraag van zo veel mogelijk reizigers. Klanttevredenheidscijfer gelijk aan of boven landelijk gemiddelde	OV-klantbarometer	> landelijk				
De reizigers kunnen veilig reizen met het OV in Brabant.	Aantal incident meldingen	< 2018				
Uitvoering en beheer van de 3 busconcessies o.b.v. de vastgestelde OV-visie:						

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Rituitval o.b.v. % uitgevallen ritten tov de dienstregelingen van de concessies.	%	< 0,2%	Conform planning: De Staten zijn/ worden in september over de rituitval in 2018 separaat worden geïnformeerd via de jaarlijkse OV-trendmonitor. Op basis van een toezegging naar aanleiding van een ingediende motie is bij de jaarrekening een voorstel gedaan voor plannen om samen met de vervoerders de reizigers tegemoet te komen voor de niet gereden ritten als gevolg van de stakingen. Daarnaast gelden sommige oorzaken van rituitval als overmacht en vallen buiten de norm van 0,2%. Met maandelijks toezicht via monitoring en contractbeheeroverleg wordt intensief (bij)gestuurd. De norm wordt nog regelmatig niet gehaald. Over de afgelopen periode zijn geen grote afwijkingen geconstateerd en is de trend dalende.			
Afgelegde reizigerskilometers per gereden buskilometer.	km	> 2018	Conform planning: De Staten zijn/ worden in september over 2018 separaat worden geïnformeerd via de OV-trendmonitor. We sturen samen met de vervoerders en het Reizigersoverleg Brabant (ROB) continu naar verdere optimalisatie van de dienstregeling. Op basis de vastgestelde visie 'Gedeelde mobiliteit is maatwerk' wordt bovendien de beweging ingezet met meer inzet op dikke lijnen en maatwerk op dunne lijnen. Mede op grond van langjarige trend van groeiende reizigersaantallen verwachten we hierdoor een verdere stijging van het aantal afgelegde reizigerskilometers per gereden buskilometer in 2019.			
Inzet van zero emissie bussen in de concessie Zuid-Oost o.b.v. % tov totaal aantal bussen (100% in 2025).	%	22%	Conform planning; in Zuidoost is het percentage 22%. Ultimo 2021 komt het percentage uit op 48%, zoals contractueel is vastgelegd. Oorspronkelijk is uitgegaan van een geleidelijke transitie; de vervoerder geeft echter de voorkeur aan een gebundelde			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
			instroom van elektrische bussen in de concessie per eind 2020/ begin 2021 gekoppeld aan de uitstroom van 64 stad- en streekbussen die dan te oud worden voor de concessie Zuidoost. Bij de bestuursrapportage 2018 zijn de streefwaarden voor 2019 en 2020 hierop aangepast.			
Per concessiegebied een jaarplan sociale veiligheid opstellen met normen en eisen.	aantal	3	Conform planning; voor de concessies West-, Oost en Zuidoost-Brabant zijn de jaarplannen opgesteld en is op basis daarvan subsidie verleend aan de concessiehouders.			

05.02 (Regionale)Ontwikkelagenda Mobiliteit

We streven naar goed functionerende netwerken van de verschillende modaliteiten voor personen- en goederenvervoer die nauw op elkaar afgestemd en met elkaar verknoopt zijn.

Voortgang: Samen met partners werken we aan de Goederencorridor Zuid (Rotterdam - Brabant/ Limburg – Duitsland). Via lobbyactiviteiten van de provincie zijn (Europese) subsidies naar Brabant gehaald voor een truckparking bij Asten (CEF-call) en het vergroten van de spoorcapaciteit bij het Havenschap Moerdijk.

Op basis van een uitgebreide netwerkanalyse hebben we een toekomstbeeld 2040 neergelegd voor het OV in Brabant met als eerste concrete resultaat afspraken over extra treinen op de verbinding Dordrecht – Breda. De activiteiten voor het programma Spoor, HOV en Knooppunten zijn met name gericht op een veilig en robuust (internationaal) OV-netwerk: overwegen op de corridor Eindhoven – Breda zijn aangepakt voor het verminderen van de overlast en voor de robuustheid van het netwerk worden er definitieve afspraken gemaakt over het saneren van een tweetal overwegen bij Gilze en Rijen. Voor het project Maaslijn zijn er definitieve afspraken gemaakt en de voorbereidingen voor het startonderzoek in het kader van de pilot innovatief OV Breda – Gorinchem – Utrecht zijn getroffen.

De ontwikkeling van Eindhoven tot internationaal knooppunt is vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst en met afspraken over de internationale verbinding Eindhoven – Düsseldorf is hierin al een eerste stap gezet.

Het realiseren van een sluitend netwerk van snelfietsroutes vordert gestaag. De doelstelling van 9 bestuursovereenkomsten eind 2020 wordt zeker gehaald. De realisatie komt na moeizaam begin nu op stoom. We verwachten nog steeds dat de eerste 5 volledige routes er eind 2020 (vrijwel) geheel zullen liggen. Daarin lijkt de combinatie van een verplichte werkgeversaanpak zijn vruchten af te werpen met een groeiend aantal bedrijven. De Efteling is in aanwezigheid van de staatssecretaris landelijk ambassadeur voor deze werkgeversbenadering geworden. Met de ondertekening van de Samenwerkingsagenda Fiets met de B5-steden zijn de gezamenlijke ambities op het gebied van fiets vastgelegd.

De resultaten van de proefcasus voor Eindhoven Airport zijn opgeleverd. We onderschrijven het advies van dhr. Van Geel om te komen tot een luchthaven die zorgt voor minder hinder en tegelijkertijd op een betere manier is verbonden met haar omgeving en de (ambities van de) Brainportregio.

Via de ontwikkeldagen werken we sinds een paar jaar intensiever samen met de regio's aan adaptieve en multimodale mobiliteitsagenda's. In 2019 zijn we samen met de regio's een proces gestart om te komen tot verbeteringen gericht op nog meer samenhangende en integrale gebiedsopgaven, een flexibele financiering en een helder multimodaal afweegkader.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (excl. Investeringen)	49 mln.				
Prestaties						
Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan						
Goed functionerende netwerken van modaliteiten voor personen- en goederenvervoer. Deze netwerken zijn zo met elkaar verknoopt, dat iedere vervoerswijze een optimale bijdrage levert aan de bereikbaarheid.						
- stimulans modal shift personenvervoer in Brabant naar OV en fiets (% gewisseld naar alternatieve vervoerswijze tov vorig jaar).	%					
- stimulans modal shift goederenvervoer in Brabant naar water, buis en spoor (% gewisseld naar alternatieve vervoerswijze tov vorig jaar).	%					
Vaststellen van multi-modale mobiliteitsagenda's opgesteld samen met de vier GGA-regio's gericht op infrastructurele aanpassingen en mensgericht maatregelen tbv leefbaarheid, verkeersveiligheid en doorstroming (door provinciale cofinanciering via de subsidieregeling Verkeer en Vervoer).	aantal	4	Conform planning; 4 Regionale Uitvoeringsplannen 2019 (RUP) vastgesteld op ontwikkeldagen dec. 2018 en subsidies (158 projecten) volledig verleend.			
Cofinanciering van) projecten die bijdragen aan meer, duurzamer en innovatiever goederenvervoer over weg, water en spoor.						
- Wilhelminakanaal geschikt voor klasse IV schepen tot en met haven Loven (Tilburg)	Oplevering 2023	Overeen-komst fase 1,5	Conform planning; door de uitgestelde besluitvorming bij het Rijk over de definitieve oplossing van de geohydrologische problematiek is bij de bestuursrapportage 2018 de overeenkomst fase 1,5 verschoven naar 2019 en de oplevering naar 2023. In de perspectiefnota 2018 zijn extra middelen gereserveerd voor de financiering van beide overeenkomsten. In de 1e helft van 2020 zal op basis van de alsdan beschikbare geactualiseerde raming de overeenkomst worden getekend en een definitief voorstel aan de Staten worden gedaan.	Overeenkomst fase 1,5 doorschuiven naar 2020	Overeen-komst herbouw sluit II en fase 1,5	
- Aantal projecten voorzien van cofinanciering (besluit Robuuste Brabantroute en subsidieregelingen Goederenvervoer en SHK)	aantal	5	Voor op planning; op dit moment zijn 3 projecten voorzien van cofinanciering (1 Goederenvervoer en 2 SHK). De verwachting voor heel 2019 wordt naar boven bijgesteld tot 7.	7		
- Aantal projecten gerealiseerd door derden (besluit Robuuste Brabantroute en subsidieregelingen Goederenvervoer en SHK)	aantal	5	Voor op planning; op dit moment zijn 3 projecten voorzien van cofinanciering (1 Goederenvervoer en 2 SHK). De verwachting voor heel 2019 wordt naar boven bijgesteld tot 7.	7		
(Cofinanciering van) projecten die bijdragen aan de uitvoering van de ontwikkelagenda Spoor, HOV en Knooppunten:						
- Aantal projecten voorzien van cofinanciering (subsidieregeling SHK).	aantal	3	Voor op planning; op dit moment zijn 2 projecten voorzien van cofinanciering. De verwachting voor heel 2019 wordt naar boven bijgesteld tot 6.	6		

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (excl. Investeringen)	49 mln.				
Prestaties						
- Aantal projecten gerealiseerd door derden (subsidieregeling SHK).	aantal	3	Voor op planning; op dit moment zijn 2 projecten voorzien van cofinanciering. De verwachting voor heel 2019 wordt naar boven bijgesteld tot 6.	6		
Realiseren van snelfietsroutes tbv het stimuleren van het gebruik van de fiets.						
- Realisatie snelfietsroute Cuijk - Nijmegen.	Oplevering	2020	Conform planning; de laatste ontbrekende schakel (fietsbrug) is aanbesteed en wordt opgeleverd medio 2020.			
- Aantal afgesloten bestuursovereenkomsten voor snelfietsroutes uit het uitvoeringsprogramma Fiets in de Versnelling (cumulatief).	aantal	7	Conform planning; er zijn totaal 6 bestuursovereenkomsten voor snelfietsroutes afgesloten. De streefwaarde van 7 zal worden gerealiseerd.			
- % gerealiseerde routedelen eerste 5 snelfietsroutes (% km cumulatief)	%	50%	Achter op planning; de realisatie van routedelen van voldoende kwaliteitsniveau loopt op dit moment achter. We hebben ervoor gekozen om bestuursovereenkomsten te sluiten voor gehele trajecten van snelfietsroutes met alle betrokken gemeenten voorzien van een gedetailleerde kostenraming. De realisatie is hierdoor later op gang gekomen. De uitvoering ligt bij de gemeenten (zij vragen de subsidie aan) en komt nu goed op gang. We verwachten vooralsnog de streefwaarde van 100% in 2020 (nagenoeg) te realiseren.	30%		
(Cofinanciering van) projecten die bijdragen aan de ontwikkeling van Vernieuwing OV:						
- Aantal projecten voorzien van cofinanciering.	aantal	3	Voor op planning: in het licht van de visie 'Gedeelde mobiliteit is maatwerk' (PS 68/18) dragen we bij aan diverse initiatieven als een zelfrijdende shuttle (Drimmelen) en enkele Bravoflex pilots (o.a. Helmond, Eindhoven, Moerdijk en Roosendaal).	5		
- Aantal projecten in uitvoering door derden.	aantal	3	Voor op planning: er wordt geëxperimenteerd met verschillende alternatieve vervoersconcepten zoals Bravoflex, Beamerz en Amber (beide 's-Hertogenbosch), Toogethr (ridesharing Moerdijk) en deelauto Oisterwijk. Waar aanvankelijk initiatieven moeilijk van de grond kwamen, verwachten we voor 2019 fors meer pilots en experimenten met alternatieven vervoersconcepten.	9		

05.03 Strategische agenda

Om Brabant een internationale top kennis- en innovatieregio te laten blijven, pakken we de knelpunten in de bereikbaarheid binnen Brabant en op de (inter-) nationale verbindingen van en naar Brabant aan.

Voortgang: Het project verbreding en verdieping Wilhelminakanaal heeft eerder vertraging opgelopen vanwege de geohydrologische problematiek. Uiteindelijk heeft de minister gekozen voor de variant van herbouw Sluis II. Dit maakte een actuele kostenberekening nodig op basis waarvan nieuwe bestuursovereenkomsten worden ondertekend (Q1 2020). De middelen hiervoor zijn reeds bij de Perspectiefnota 2018 gereserveerd. Tijdens BO-MIRT 2018 is een besluit genomen over een verbeterd voorkeursalternatief N65 Vught – Haaren en de bijbehorende extra financiering. De projectvoorbereiding loopt en gekeken wordt naar de meest geschikte uitvoeringsorganisatie. Alles is erop gericht om het snelst mogelijk tijdspad te realiseren om interferentie met PHS Vught te voorkomen. Het project van de nieuwe verbindingsweg N69 is gegund, en de voorbereidende werkzaamheden vinden nu plaats gericht op de eerste schop in de grond eind 2019 en oplevering in 2021. Extra speciaal is dat de weg energieneutraal wordt aangelegd. De voorbereidingen voor de aanbesteding voor het zuidelijke deel van de N279 Veghel – Asten zijn in volle gang. De gunning stond voor eind 2019 gepland, maar dit verwachten we nu medio 2020. Vanwege de aanscherpingen is het Provinciaal Inpassingsplan (PIP) iets later (dec. 2018) vastgesteld. Het MIRT-programma A2 Deil – 's-Hertogenbosch – Vught loopt volgens planning. Het gaat om maatregelen voor zowel de auto, de fiets als het openbaar vervoer die al in de komende jaren gerealiseerd gaan worden, zoals kleine infrastructurele verbeteringen op de A2 zelf, snelfietsroute Zaltbommel – 's-Hertogenbosch, OV-knooppunten en gedragsmaatregelen. Tegelijkertijd wordt binnen dit MIRT-programma A2 gewerkt aan de MIRT-verkenning gericht op het oplossen van de knelpunten op de A2 op langere termijn (na 2025) door het uitbreiden van infrastructuur. Voor de A50 corridor Nijmegen – Eindhoven is het MIRT-onderzoek gestart. Het onderzoek naar de oplossingen voor de A2 Randweg Eindhoven (in combinatie met A50) leveren we in 2019 op en bepalen tijdens het BO-MIRT najaar 2019 samen met het Rijk de vervolgstappen.
Daarnaast speelt er de komende jaren een aantal grote rijksprojecten in Brabant. Via het programma SmartwayZ.NL worden de verbreding van de A58 Tilburg – Eindhoven en de aanpak A58 St.-Annabosch – Galder (InnovA58) uitgevoerd. Beide projecten liggen op schema met vaststelling van het ontwerptracébesluit (OTB) in 2019 en verwachte openstelling in 2023. Daarnaast is voor de A67 eind 2018 het voorkeursalternatief met verbreding tussen Leenderheide en Geldrop vastgesteld. Volgens de huidige planning is de start van de uitvoering voorzien in 2022/ 2023. De planning van het PHS Vught staat onder druk door het grote aantal zienswijzen op het ontwerptracébesluit (OTB) en aanvullend onderzoek voor geluids- en trilling effecten. Het tracébesluit (TB) wordt nog wel steeds in 2019 verwacht.
Komende jaren gaat Brabant dus flink op de schop. Daarom worden samen met Rijk en partners afspraken gemaakt over een slimme minder hinder aanpak voor heel Zuid-Nederland: een pakket van maatregelen om de doorstroming van het wegennet op peil te houden met onder andere (het uitbreiden van) een werkgeversaanpak om werknemers te stimuleren anders, of op een ander tijdstipte reizen en de inzet van nieuwe mobiliteitsdiensten.

We initiëren, faciliteren en stimuleren innovatie door het ontwikkelen, testen en uitrollen in de praktijk om slimmer en efficiënter gebruik te maken van het beschikbare netwerk via smart mobility toepassingen en gedragsverandering.

Voortgang: Het plaatsen van I-VRI's zal uitlopen tot Q1 2020 i.v.m. problemen bij de leverancier. Verschillende diensten zijn al wel uitgerold zoals de app 'Schwung' (prioriteit voor specifieke groep) en 'time to green'. Binnen het programma SmartwayZ.NL stimuleren we de ontwikkeling (Mobility Lab), het testen (MobilitymoveZ.NL) en uitrollen (Mobility Market) van smart mobility toepassingen en innovatieve mobiliteitsconcepten. Zo hebben we een doorlopende cyclus neergezet. In 2019 zijn ondermeer ADAS (innovatie rijhulpsystemen) en Beijer (universele toegang tot complexe voertuigsensordata) gestart. Bovendien starten we in 2019 een pilot gericht op een autonoom voertuig op de openbare weg in 2020 (Buurauto-Noom). Een echte test van een autonoom voertuig in de praktijk, waar alle uitdagingen samenkomen én waarin de marktpartij een groot deel van het project zelf financiert. Marktpartijen (waaronder ook autofabrikanten) weten ons inmiddels te vinden en dat zorgt voor een verdere professionalisering van de testomgeving. Om onze status als dé smart mobility regio te onderstrepen zijn we samen met de Brainport regio host geweest van het internationale ITS-congres. Het no-regret maatregelenpakket voor de A2 Weert – Eindhoven is afgerond. Dit is aangevuld met een mobiliteitsdienst gericht op gedragsverandering en o.b.v. de evaluatie onderzoeken we een uitbreiding met een vervolgpakket met OV-fietsen en voor het onderliggende wegennet. Deze 'lessons learned' passen we ook toe tijdens de werkzaamheden aan de N279 Veghel - Asten. In het kader van Smart Logistics is voor dit wegvak een dynamische bandenspanningsmeter aanbesteed.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (excl. Investeringen)	26 mln.				
Prestaties						
Provinciaal Verkeers- en VervoersPlan						
Verbetering van de bereikbaarheid binnen Brabant en van de (inter-) nationale verbindingen van en naar Brabant:						
indicatie filedruk op de wegen in Brabant.	gemiddelde vertraging per uur autorijden					
Uitvoeren van het programma SmartWayZ.NL met de doelstelling het versneld oplossen van bereikbaarheidsknelpunten ter versterking va de economie en het vestigingsklimaat in Zuid-Nederland:						
- Aantal uitgevoerde projecten of initiatieven (samen met derden) op het gebied van Smart Mobility.	aantal	16	Conform planning: in totaal verwachten we de streefwaarden van 16 opgestarte of afgeronde initiatieven te halen. Er zijn14 startups geselecteerd voor Mobility Lab ronde 2019, nu matchmaking en uitvoering geheel in 2019. MobilitymoveZ.NL 2 nieuwe projecten in 2019 gestart (Beijer en ADAS). Wellicht volgen er nog nieuwe projecten in 2019. Mobility Market gunning N279 medio 2019 verwacht.			
- Realiseren geplande aanpak N279-Zuid (Veghel-Asten)	Oplevering 2023	gunning	Achter op planning: vanwege latere vaststelling van het PIP wordt in 2019 de aanbesteding voorbereid. Gunning wordt nu medio 2020 verwacht i.p.v. ultimo 2019. Oplevering wordt nog steeds voorzien in 2023.	gunning naar 2020	gunning	
- Realiseren geplande aanpak A58 (InnovA58)	Oplevering 2023	ontwerptracébesluit	Conform planning: de uitwerking van het ontwerp voor het traject St.-Annabosch-Galder (InnovA58) vraagt wat langer tijd. Voor dit traject wordt naar verwachting in de tweede helft van 2019 het OTB vastgesteld. De verwachte openstelling voor het verkeer is 2023. De uitvoering ligt bij het Rijk.			

Verloop begroting 2019

x € 1.000	Begr.2019 (PS 48/18)	1e wijz 2019 PS (82/18)	2e wijz 2019 PS (13/19)	Begr.2019 t/m 2e wijz.	IV. Adm./techn. mutaties *	III. Eerdere besluitvorming	II. Uitwerking Bestuursakkoord	I. Voorstellen	Begr.na 3e wijz.
0501 Basis op orde									
lasten	109.670	0	514	110.184	68	0	0	105	110.358
baten	29.206	0	15.069	44.275	70	0	0	0	44.345
saldo	**-80.464**	**0**	**14.555**	**-65.909**	**2**	**0**	**0**	**-105**	**-66.013**
0502 (Regionale) Ontwikkelingagenda Mobiliteit									
lasten	49.457	17.200	2.600	69.257	-44.183	0	0	0	25.074
baten	872	0	-72	800	-308	0	0	0	492
saldo	**-48.585**	**-17.200**	**-2.672**	**-68.457**	**43.875**	**0**	**0**	**0**	**-24.582**
0503 Strategische agenda									
lasten	87.750	0	4.936	92.686	-702	0	0	0	91.984
baten	17.547	0	0	17.547	0	0	0	0	17.547
saldo	**-70.203**	**0**	**-4.936**	**-75.139**	**702**	**0**	**0**	**0**	**-74.437**
Toegedeelde organi	15.871	0	0	15.871	1.380	0	0	0	17.251
totaal programma 05									
lasten	262.748	17.200	8.050	287.998	-43.437	0	0	105	244.666
baten	47.625	0	14.997	62.622	-238	0	0	0	62.384
saldo	**-215.123**	**-17.200**	**6.947**	**-225.376**	**43.199**	**0**	**0**	**-105**	**-182.282**

Specificatie besluitvorming

I. Voorstellen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Wegenoverdracht N639	Voor de wegenoverdrachten N639 aan Baarle-Hertog en Baarle-Nassau (ihkv omlegging Baarle) worden middelen op de begroting geraamd. De dekking is afkomstig via een aframing van het structureel investeringskrediet voor beheer en onderhoud.	L	0501	105.420					
			Totaal lasten voorstellen	105.420	0	0	0	0	0
			Totaal baten voorstellen	0	0	0	0	0	0

IV. Administratief technische bijstellingen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	0599	923.344					
Middelen programma Fiets in de Versnelling	Het uitvoeringsprogramma Fiets in de versnelling (PS 59/16) loopt bijna af. De aanbesteding van Zon op Infra wordt in 2019 uitgevoerd en zal in 2020 tot besteding leiden. Er worden voldoende middelen overgeheveld naar 2020. De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer.	L	0502	-300.000	300.000				
Aframen middelen Goederenvervoer	Voor het programma Goederenvervoer zijn minder middelen nodig. Vanwege een nieuw bestuursakkoord staat de subsidieregeling korter open. De middelen vallen terug in de reserve Verkeer & Vervoer.	L	0502	-550.000					
Ramen inkomsten onderhoudsbegroting	De extra inkomsten in relatie tot de onderhoudsbegroting worden budgetneutraal bijgeraamd aan de uitgavenkant van de onderhoudsbegroting.	L	0501	70000					
		B	0501	70.000					
Middelen Spoor, HOV en Knooppunten (SHK)	De beschikbare middelen uit de rijksbijdrage ten behoeve van P&R Tilburg en 's-Hertogenbosch worden op basis van de verwachte realisatie doorgeschoven naar 2021. De middelen worden gedekt door de reserve Verkeer & Vervoer. Daarnaast worden de extra inkomsten uit bijdragen door derden in	L	0502	-2.710.000		2.750.000			
		B	0502	40.000					

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
	haalbaarheidsstudie SHK budgetneutraal bijgeraamd aan de uitgavenkant.								
Regionale Uitvoeringsprogramma's (RUP)	Ten behoeve van de Regionale Uitvoeringsprogramma's (RUP) wordt totaal ongeveer € 14,2 mln. aan subsidies verleend. Voorgesteld wordt om de restant middelen toe te voegen aan het RUP-budget 2020. De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer.	L	0502	-550.000	550.000				
Meerjarige bijstelling ITS	De begroting is bijgesteld conform de actuele meerjarige planning voor ITS (het laatste spoor van BBV). Ruim € 2,3 mln. verloopt financieel nu via het Rijk en wordt verrekend met de algemene uitkering provinciefonds en er is een extra rijksbijdrage geraamd. Daarnaast is het budget naar beneden bijgesteld agv lagere verwachte inkomsten (€ 348.000). De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer.	L	0502	-3.184.638	99.897	745.371	181.896		
		B	0502	-348.000					
Meerjarige bijstelling Smart Mobility	Via het PS-besluit SmartwayZ.NL (PS 34/16) is € 25 mln. beschikbaar gesteld voor Smart Mobility. Op basis van de actuele meerjarige projectenraming wordt de begroting bijgesteld. De dekking is afkomstig uit de reserve Spaar- & Investeringsfonds (SIF).	L	0503	-701.905	-61.495	1.363.400	-600.000		
Wilhelminakanaal	De actuele kostenraming als basis voor het sluiten van de overeenkomsten Herbouw Sluis II en Fase 1,5 schuift door naar Q1 2020. De bijbehorende middelen wordt ook op de begroting 2020 geraamd. De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer. Aan de Staten zal begin 2020 een expliciet voorstel worden gedaan voor aanvullende middelen op basis van gereserveerde middelen bij de PPN 2018.	L	0502	-18.775.960	18.775.960				
Netwerkprogramma Brabantstad	Voor het netwerkprogramma Brabantstad hebben provincie en partners een gezamenlijk werkbudget. Op basis van de activiteitenplanning worden middelen doorgeschoven naar 2020. De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer.	L	0502	-40.000	40.000				
Ontwikkelagenda OV	Vanaf 2019 gaan er extra zero-emissie bussen rijden op de tranferiumlijnen in 's-Hertogenbosch. Hiervoor zijn met ingang vanaf 2019 middelen op de begroting geraamd. Echter, dit leidt pas voor het eerst vanaf 2020 tot financiële lasten. De middelen (€ 450.000) worden doorgeschoven naar het einde van de looptijd. De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer. Daarnaast wordt van het provinciale onderzoek- en ontwikkelbudget voor de Ontwikkelagenda OV € 500.000 afgeraamd. De middelen vallen terug in de reserve en zijn beschikbaar voor de Brabantbrede en multimodale afweging.	L	0502	-1.150.000				650.000	

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
IC-verbinding Dordrecht - Brabant	Met het Rijk zijn afspraken gemaakt over het realiseren van een IC-verbinding Dordrecht - Brabant (Breda/ Eindhoven). Op basis van de bestuursovereenkomst worden hiervoor € 1,72 mln. aan middelen op de begroting 2020 geraamd. De Staten zijn hierover geïnformeerd via een separate statenmededeling. De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer.	L	0502		1.720.000				
Aanvullende middelen Maaslijn	Voor het project Maaslijn (elektrificatie en verdubbeling spoor Nijmegen - Boxmeer - Venlo) zijn aanvullende middelen nodig. De Staten zijn hierover geïnformeerd via een statenmededeling. De extra middelen ad € 10,7 mln. worden onttrokken uit de reserve Verkeer & Vervoer en in 2020 op de begroting geraamd.	L	0502	-17.200.000	27.900.000				
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	0599	456.526	16.130.078	16.130.110	15.631.615	15.474.174	15.425.588
Meerjarige bijstelling ITS	De provincie is aangesloten bij ERTICO, een Intelligent Transportation System (ITS) organisatie in Europa voor het bevorderen van onderzoek en standaarden. Daarvoor is sprake van een eenmalige kapitaalsinleg van € 1.860. Hiervan dient 1/3 deel (€ 620,-) bij het aangaan van het lidmaatschap te worden gestort. Voor het resterende 2/3 deel (€ 1.240,-) heeft ERTICO een vordering op de provincie. Conform beleid wordt het risico van de kapitaalinleg afgedekt met een storting in risicoreserve.	L	0501	-1.860					
Afwikkelingsverschillen	De middelen voor de subsidieregelingen Regionale Uitvoeringsprogramma's (RUP) en Goederenvervoer zijn meerjarig op de begroting geraamd. Voorgesteld wordt om de afwikkelingsverschillen op in eerdere jaren verleende subsidies (€ 223.610 respectievelijk € 53.656) toe te voegen aan de budgetten. De regelingen worden gedekt uit de reserve Verkeer & Vervoer. Een bedrag van € 42.224 kan vrijvallen ten gunste van algemene middelen.	L	0502	277.266					
	Totaal lasten administratief technische bijstellingen			-43.437.227	65.454.440	20.988.881	15.213.511	16.124.174	15.425.588
	Totaal baten administratief technische bijstellingen			-238.000	0	0	0	0	0

6
Cultuur en samenleving

Algemene voortgang van het programma

Het programma Cultuur en Samenleving gaat over het laten floreren van hedendaagse Cultuur en Creativiteit, behoud, ontwikkeling en verbeelding van Brabants Erfgoed, het Versterken van de Sociale veerkracht en beweging stimuleren met Sport.

Algemene voortgang van het programma

De programma's Cultuur, Erfgoed, Sociale Veerkracht en Sport lopen op koers. Zo zijn bij programma Cultuur de voorbereidingen voor het Creativity World Forum, wat in oktober 2019 in Brabant plaatsvindt, in volle gang. Ook wordt in regionaal verband verder gewerkt aan de uitvoering van het Regioprofiel Cultuur BrabantStad. Bij het programma Erfgoed is naast de verdere inzet op de 4 verhaallijnen in brede zin, 2019 een bijzonder jaar: met het groots programma 'Brabant Remembers' vieren we 75 jaar vrijheid. In het kader van het programma Versterken Sociale Veerkracht is begin dit jaar het Brabant Outcomes Fund officieel van start gegaan. De openstelling leverde 82 aanmeldingen op van sociale ondernemingen die bijdragen aan een inclusieve samenleving, waaruit na een intensieve selectieprocedure 5 ondernemers zijn geselecteerd. Tot slot wordt dit jaar de uitvoering van de Sportagenda '16- '19 met het behalen van nagenoeg alle doelstellingen succesvol afgerond.

Beroep op algemene middelen

Geen

Basis uitwerking bestuursakkoord 2019-2023

Bij het bestuursakkoord 2019-2023 zijn voor programma 06 – Cultuur en samenleving de volgende middelen toegekend:

- 3 mln. voor de uitvoering van de Sportagenda in 2020
- 1,5 mln. voor de Philharmonie Zuid-Nederland in 2021

Afwijkingen van prestaties

Geen significante afwijkingen

Ontwikkelingen en onzekerheden

Cultuur

- Dit jaar wordt het Creativity World Forum georganiseerd in Brabant. Voorbereidingen zijn in volle gang. Aan de randvoorwaarde voor een sluitende begroting (passend binnen budgetten programma Cultuur) zal worden voldaan, echter de exacte uitgaven en inkomsten zijn nog onzeker.
- Regeling talentenhub: nog onzeker in hoeverre de regeling zal worden uitgenut in 2019.

Erfgoed: Onzeker is de exacte omvang van de uitgaven voor Verbeeldingskracht erfgoed. E.e.a. mede afhankelijk van de voortgang van samenwerkingstrajecten met partners en mate waarin regelingen worden uitgenut.

Sociale Veerkracht

De ramingen zijn op basis van de meest actuele inzichten bijgesteld. Vanwege het responsieve karakter van het programma kunnen de uiteindelijke realisaties eind 2019 afwijken.

Daarnaast wordt als gevolg van het bestuursakkoord gestart met de uitwerking van het thema Samenleving. Het kan zijn dat dit voor 2019 niet binnen de bestaande middelen kan plaatsvinden. Mocht het nodig zijn, dan zal bij de slotwijziging alsnog een voorstel worden gedaan om de eventuele overschrijding op de budgetten als gevolg van deze uitwerking te dekken vanuit de in 2019 terug ontvangen middelen St Zet en St Palet (tezamen circa € 0,6 mln), welke bij de BURAP (conform beleid) zijn teruggevloeid naar algemene middelen

Programma Cultuur en samenleving

Bedragen x € 1.000	**begroting vastgesteld**	**bijstelling burap**	**begroting bijgesteld**
Lasten			
Programma lasten	60.383	6.104	66.487
Organisatiekosten	3.756	-75	3.681
totaal lasten	**64.139**	**6.029**	**70.169**
Baten			
totaal baten	**810**	**404**	**1.214**
saldo baten en lasten	**-63.329**	**-5.625**	**-68.954**

06.01 Cultuur

De ambities uit de Cultuuragenda zijn uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma Cultuur 2016-2020. Het uitvoeringsprogramma Cultuur wordt volgend jaar afgerond. Binnen dit programma werken we aan de volgende doelstellingen:

Verankeren van de Provinciale culturele basisinfrastructuur

Zestig culturele (professionele en amateur) organisaties, die wij meerjarig ondersteunen om bij te dragen aan een aansprekend en hoogwaardig cultureel klimaat in Brabant, realiseren hun culturele programma conform planning. De organisaties zitten in het voorlaatste jaar van deze kunstenplanperiode (2016-2020). De organisaties beginnen zich voor te bereiden op de nieuwe kunstenplanperiode (2021-2024). Onze uitvoeringsorganisaties Cubiss en het in 2018 gefuseerde Kunstloc Brabant zijn belangrijke partners in het bereiken van deze doelstellingen en dragen met hun werkzaamheden bij aan onze doelstelling om alle Brabanders kennis te laten maken met en deel kunnen nemen aan de kunst & cultuur en de (informatie)maatschappij via activiteiten gericht op bibliotheken, cultuureducatie, amateurkunst en taal en media. Talentontwikkeling is in Brabant een structureel onderdeel van ons cultuursysteem. Brabantse talenten worden door ons ondersteund in verschillende Talentenhubs waarin alle relevante partijen die nodig zijn om talenten goed te ontwikkelen als partner betrokken zijn. Zie ook: talenthubbrabant.nl

Creëren van beweging, experiment en verbinding

Het Brabant C fonds, het impulsgeldenprogramma zijn voor ons belangrijke instrumenten om deze doelstelling te bereiken. In hun laatste fanzine Brabant Cultuur (maart 2019) een overzicht van de stand van zaken van inhoudelijke projecten. Eind 2018 is besloten Brabant C te continueren en is de werkwijze van Brabant C aangepast. De uitvoering daarvan loopt conform planning. Het impulsgeldenprogramma wordt ook dit jaar weer goed bezocht. De eerste tranche is afgerond en de tweede tranche wordt rond de zomer afgerond. De derde en laatste tranche is dit najaar. Een overzicht van alle gehonoreerde projecten vindt u hier. De werkzaamheden van de in 2018 aangestelde arrangeur om de klassiek en hedendaagse symfonische muziekvoorziening in Brabant te verbreden en te versterken met een impuls voor innovatie, samenwerking en talentontwikkeling zijn dit voorjaar kwalitatief geëvalueerd en met de staten gedeeld (statenmededeling 17 april 2019). De bestedingen van de arrangeur liggen op schema, de verwachting is dat eind 2019 het gehele budget is besteed.
In Brabant willen we daarnaast graag dat iedereen zijn of haar aangeboren creativiteit moet kunnen benutten én ontwikkelen. Daarom ondertekenden in 2018 partners uit bedrijfsleven, onderwijs, zorg en overheid een manifest: de Wet op behoud van creativiteit. In 2019 wordt de wet uitgevoerd. De ondertekenaars, wethouders genoemd, organiseren diverse activiteiten die helpen om de wet in de praktijk te brengen. Dit najaar worden de opbrengsten van een jaar Wet in uitvoering gepresenteerd.

Inzetten op kennis, dialoog en netwerken

Dit jaar werken we verder aan de uitwerking van het regioprofiel cultuur BrabantStad. In dit in 2018 opgestelde regioprofiel onderscheiden we vier programmalijnen: cultuureducatie, talentontwikkeling, publiekswerking en internationalisering. Het ministerie van OCW heeft dit voorjaar besloten dat ze verder onderzoek naar samenwerking in de regio wil ondersteunen. Daarvoor heeft BrabantStad €400.000 ontvangen voor het voorstel voor de proeftuin Internationalisering. Uitvoering vindt tweede helft van dit jaar en volgend jaar plaats. We zijn daarnaast ook gestart met de twee instrumentele lijnen uit dit regioprofiel te weten het onderzoek de waarde van cultuur (oplevering voorzien in 2019) en de harmonisatie van onze subsidieregelingen (voorzien dit najaar). Naast de betrokkenheid van de B5 zullen wij dit najaar ook nadrukkelijk de afstemming met de andere Brabantse gemeenten vorm geven. Tenslotte zijn de voorbereiding van de organisatie van het internationale Creativity World Forum tijdens de Dutch Design Week in Eindhoven waar we laten zien wat de kracht is van de inzet van creativiteit bij het oplossen van maatschappelijke opgaven.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	24.430				
Prestaties						
Uitvoeringsprogramma Cultuur 2016 – 2020 'Werk in uitvoering' (Besluit: PS 28/16; Afweegmoment: 2020)						
Alle Brabanders de mogelijkheid bieden om als toeschouwer of deelnemer te genieten van cultuur.	effect indicator	streefwaarde				
Het versterken van een culturele basisinfrastructuur (amateurs en professionals)en cultureel aanbod voor kunst	Cult. instellingen die regionaal van belang zijn meerj. Ondersteund	53	Conform planning. Er worden 60 instellingen ondersteund, waarvan 41 professionele en 19 amateurinstellingen.			
Het stimuleren van talentontwikkeling op het gebied van kunst door het bieden van ondersteuning zodat talenten na de kunstvakopleiding een positie verwerven in het Brabantse professionele veld	Aantal talenten ondersteund via Talenthub	25	Ruimschoots gerealiseerd. Inmiddels worden middels 6 talentenhubs (letteren, muziek, dans/theater/circus, beeldende kunst, film/av en design) meer dan 60 talenten ondersteund in een netwerk van ruim 40 partners. Zie ook https://www.kunstlocbrabant.nl/volg-de-talenten-van-brabant/	60		
Uitvoeren programma taal en media ter bevordering va de geletterdheid van de Brabantse Beroepsbevolking	% laaggeletterd in Brabantse Beroepsbevolking	<10,3%	Conform planning. Het programma is in uitvoering. Eind 2018 is meting uitgevoerd. Hieruit blijkt een percentage van 9%. Eind 2019 wordt een nieuwe meting uitgevoerd.			
Bijdragen aan symfonische muziekvoorziening in Brabant	Orkest	Besluit inzet 2020 e.v.	Conform planning.			
	Uitvoering plan investering symfonische muziekvoorziening	Plan uitgevoerd	Conform planning. Zie verder ook de statenmededeling 'Tussentijdse kwalitatieve evaluatie impuls klassieke en hedendaagse symfonische muziekvoorziening' (mei 2019)			
Brabant C: KPI's en streefwaardes > zie par. Verbonden partijen						
Organisatie international Creativity World Forum in Noord-Brabant	CWF georganiseerd	Organisatie international World Creativity Forum in Noord-Brabant	Conform planning. De voorbereidingen voor het World Creativity Forum wat in oktober 2019 in Noord-Brabant plaatsvindt zijn in volle gang. In de programmering zoeken we nadrukkelijk aansluiting bij onze maatschappelijke opgaven provinciale programma's zoals bijvoorbeeld Mobiliteit, Agrofood en Circulaire economie.			

06.02 Erfgoed

De geschiedenis van Brabant doorgeven aan toekomstige generaties. Dát is onze ambitie. Daarom blijven we ons richten op duurzaam behoud van erfgoed door herbestemming of restauratie, op de bescherming van collecties, op de beleving van ons cultureel erfgoed en op de verhalen van Brabant. Dit doen we door middel van:

- De (verbeeldings)kracht van erfgoed/ erfgoed in vier verhalen van Brabant (Bevochten Brabant, Religieus Brabant, Innovatief Brabant en Bestuurlijk Brabant). De verbeeldingskracht heeft meerwaarde voor opgaves als (vrijetijds)economie, natuur, ruimte en leefbaarheid
- beweging stimuleren: we benutten de beweging in de samenleving. We investeren in die initiatieven die van cruciaal belang zijn voor deze verhalen.
- basis op orde: de basis functioneert met kracht, kwaliteit, professionaliteit voor een groter publiek en meer in samenhang.
- Erfgoedfabriek: De Erfgoedfabriek is een ontwikkelprogramma waarmee we een maatschappelijke bijdrage leveren om beeldbepalende erfgoedcomplexen die belangrijk zijn voor de vier verhalen van Brabant, waarvoor de markt geen oplossing heeft, te herontwikkelen en te voorzien van een nieuwe functie c.q. gebruik.

Het programma ligt goed op koers. De tussenevaluatie Beleidskader Erfgoed 2016-2020 leverde de conclusie op dat het erfgoedbeleid goed aansluit op de provinciale en landelijke ontwikkelingen. Er zijn in het evaluatierapport kansen benoemd om nog meer te bereiken binnen het huidig beleidskader: de toekomst vraagt om een versterking van de koppeling van (verbeeldings)kracht van erfgoed aan gebiedsontwikkeling en maatschappelijke opgaven en het nog meer betrekken van de samenleving bij de uitvoering van het erfgoedbeleid.

Voortgang:

- 2019 is het jaar van de herdenking van 75 jaar bevrijding in Brabant. Er zijn verstilde maquettes gemaakt van de 75 persoonlijke verhalen omtrent de oorlog die keerpunt zijn geweest in het leven van Brabanders. Hoogtepunten in Brabant Remembers zijn onder andere presentatie van de eerste maquettes (15 april) en13 juni de opening van het dilemmadoolhof. 31 augustus is de landelijke aftrap voor de herdenking van 75 jaar bevrijding met de herdenking van de Slag om de Schelde.
- In het voorjaar 2019 is hard gewerkt aan een meerjarenvisie voor de Zuiderwaterlinie die voor de zomer gereed zal zijn. In juni 2019 is er weer een wandeling met verhalen over het gebied en cultureel programma tijdens de Expeditie Zuiderwaterlinie.
- In januari 2019 is het nominatiedossier Hollandse Waterlinies aangeboden aan UNESCO. Na een jarenlange samenwerking tussen de vier linieprovincies (Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant) en het Rijk is dit een belangrijke stap in het proces om te komen tot een werelderfgoedstatus voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie als uitbreiding van het reeds bestaande werelderfgoed Stelling van Amsterdam. Op zijn vroegst zal in juli 2020 bekend worden of de werelderfgoedstatus wordt toegekend.
- Het kloosternetwerk ontwikkelt zich en begint meer en meer een netwerk te worden dat allerlei initiatieven kanaliseert. Het kloosterverhaal dat daarbij hoort wordt momenteel uitgewerkt. Studenten zijn bezig met de vormgeving van het kloosterpad. Een website voor het kloosternetwerk is in de maak. Zo werken we samen toe naar 2021 het jaar van het Brabants kloosterleven.
- In overleg met de leerstoelen en andere partners werken we aan focus binnen de verhaallijn Bestuurlijk Brabant.
- Brabanterfgoed.nl fungeert als basis voor het uitdragen van onze verhaallijnen. De digitale database BrabantCloud is daaraan gekoppeld en bevat meer dan 1 miljoen collectiestukken.
- Pilot regeling musea: kleine en middelgrote musea en archeo hotspot kunnen subsidie aanvragen voor projecten die zorgen voor structurele vernieuwingen in het tonen van de collectie, het realiseren van een toekomstbestendige publieksactiviteit of samenwerking (tussen musea) De regeling is opengesteld van 1 april 2019 tot en met 30 oktober 2019. Op 1 juni 2019 zijn al 16 aanvragen ingediend.
- Momenteel wordt een tweede editie van Goud van Brabant geproduceerd in samenwerking met Omroep Brabant en Stichting de Nieuwe Helden.
- Het ErfgoedLab Brabant heeft zijn rol als platform voor herbestemmingsvraagstukken ingevuld en organiseert regionale bijeenkomsten en versnellingskamers om eigenaren en initiatiefnemers van monumenten te bereiken en te ondersteunen bij het vormen en versnellen van hun (herbestemmings)plannen. De voucherregeling is daarbij een ondersteunend instrument. Dit voorjaar is een investeringsbesluit genomen voor Fort Isabella. De voortgang van de projecten van de erfgoedfabriek wordt gerapporteerd in het Meerjarenperspectief van het Ontwikkelbedrijf (onderdeel begroting 2020).
- Via de jongerenlijn GRUTS zijn met 40 jongeren als stagiairs projecten opgestart en gerealiseerd in relatie tot herbestemming van erfgoedlocaties in Brabant te weten de

Botenloods van Fort Sabina in Willemstad, Villa Romana in Hoogeloon, de Dongecentrale in Geertruidenberg en het missieklooster in Aarle-Rixtel en het kloosterpad in Brabant. Op 25 juni heeft de lichting GRUTS van 2019 hun resultaten gepresenteerd.

- Begin 2019 is de Erfgoeddeal met het Rijk en andere partners gesloten om vanuit de kracht van het erfgoed te kijken naar de transities en opgaven in de leefomgeving. Door deze samenwerking worden krachten gebundeld en kan effectiever worden toegewerkt naar een toekomstbestendige gebiedsgerichte erfgoedzorg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voortsel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	19.762				
Prestaties						
Beleidskader erfgoed 2016-2020 "De (Verbeeldings)kracht van erfgoed" (Besluit: PS 64/15; Afweegmoment: 2020)						
1. (Aan de hand van de vier verhalen) een aantrekkelijk Brabant neerzetten voor de Brabanders, toerist en recreant.						
2.Herbestemmen en restaureren monumenten waarbij sprake is van een duurzame exploitatie, die beeldbepalend zijn voor de 4 verhalen en draagvlak hebben in de maatschappij.						
3. Rol van provincie verandert: van louter investeren, naar beweging stimuleren en in een beperkt aantal gevallen financiële middelen beschikbaar stellen (mogelijk maken) aan erfgoedinitiatieven.						
4. De basis functioneert met kracht, kwaliteit, professionaliteit, voor een groter publiek en meer in samenhang.						
1- De totstandkoming van uitgeschreven verhalen die leiden tot inspiratie/verbeelding en focus binnen de vier verhalen van Brabant	Uitgewerkte propositie per verhaallijn	4 verhalen	Er zijn 4 uitgewerkte verhaallijnen zie ook Brabantserfgoed.nl. Bij Bestuurlijk Brabant wordt gewerkt aan verdere focus.			
2- Het faciliteren van Erfgoedcomplexen zodat beeldbepalende erfgoedcomplexen, waarvoor de markt geen oplossing heeft, kunnen worden herontwikkeld en voorzien van een nieuwe functie cq gebruik	Invest.voorstellen door GS ingestemd	Geen streefwaarde, afspraken gemaakt over informeren Staten over voortgang	Conform planning: Investeringsbesluit over bijdrage aan herontwikkeling Fort Isabella en In voorbereiding: Investeringsbesluit over bijdrage aan Abdij van Berne en Klooster st. Agatha.			
3- Initiatieven in beweging gebracht/tot haalbare initiatieven geleid voor programma erfgoedcomplexen Verdere informatie is te vinden in de periodieke rapportage 'Meerjarenperspectief Ontwikkelbedrijf' (bijlage bij begroting en jaarverantwoording).	Initiatieven om complexen te herbestemmen die in het kader van programma Erfgoedcomplexen zijn gefaciliteerd om te komen tot een haalbare businesscase	Geen streefwaarde, afspraken gemaakt over informeren Staten over voortgang	Conform planning: Erfgoedfabriek: Verkenningen van Landgoed Bieduinen, het Kruithuis in 's-Hertogenbosch, Franciscanessenklooster Veghel en Landgoed Schijf. ErfgoedLab: regionale kennisbijeenkomsten, versnellingskamers en voucherregeling.			

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voortsel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
4 - Groter aantal collecties zijn aangesloten op de Brabant Cloud en wordt meer gebruikt door ondernemers en instellingen	Aantal collectiestukken	1.000.000 (cumulatief)	Aantal collectiestukken zijn > 1.000.000. Ook het gebruik is gegroeid: inmiddels zijn 45 ondernemers en instellingen aangesloten.			
4 - Meer nieuwe publieksgroepen in musea in Brabant	Jongeren in musea	50.000	Conform planning. Ook in 2019 wordt er uitvoering gegeven aan de in 2018 gestartte Museumschatjes voor 10.000 leerlingen uit het voortgezet onderwijs.			
Culturele infrastructuur en monumentenzorg (verplichte indicator uit basisset (IPO)	percentage rijksmonumenten (excl. de monumentcategorie met oorspronkelijke functie woonhuis) weergegeven naar de staat van het casco, categorie "matig" en "slecht". (BRON: databank Monumentenmonitor)	n.v.t.	In 2017 is de nulmeting uitgevoerd en per 1 februari 2018 afgerond. Er is in 2018 geen update uitgevoerd. In 2019 wordt voor 25% van de monumenten een update uitgevoerd. De meting in 2017/2018 leverde de volgende gegevens: 471 objecten zijn als matig beoordeeld (11,5%) 297 objecten zijn als slecht beoordeeld (7,2%) Totaal 18,7% Dit wijkt niet significant af van het landelijk percentage van 16,8%			

06.03 Sociale veerkracht

Met het programma Versterken Sociale Veerkracht (VSV) helpt de provincie initiatieven van burgers, sociaal ondernemers, verenigingen, coöperaties of organisaties om hun bijdrage aan een goede kwaliteit van leven in Brabant en aan een duurzame, inclusieve samenleving nu en in de toekomst te vergroten en bestendigen. En al doende leren we, in de praktijk, wat deze initiatieven verder helpt, hoe we deze initiatieven het beste kunnen ondersteunen en op welke manier we de aanwezige veerkracht kunnen benutten voor het realiseren van andere provinciale opgaven.

Voortgang:

Sterk Brabant

Sterk Brabant is de community en het matchpoint voor burgerinitiatieven en sociale ondernemers, opgericht om van elkaar te leren en elkaar te versterken. We werken hierbij samen met publieke en private partners. Inmiddels zijn meer dan 200 initiatieven aangesloten. Initiatieven kunnen gebruik maken van een breed ondersteuningsaanbod zoals het ontwikkelen van een businessplan, beter fondsenwerven of je waarde tonen via impactmonitoring. Op basis van de vragen van initiatieven wordt het ondersteuningsaanbod steeds verder ontwikkeld. Dit heeft in de eerste helft van 2019 geleid tot 2 nieuwe proeftuinen: een rondom Sociaal Inkopen en een rondom Sterke Communities. Middels de proeftuin Sociaal Inkopen wordt de toegang tot de markt voor sociaal ondernemers vergroot, zodat zij groeien en meer impact kunnen maken. Aan deze proeftuin doen 8 gemeenten, een regionale inkooporganisatie, een waterschap en hogeschool mee. De proeftuin Sterke Communities is in mei gestart met verkenningen bij 3 voorbeeldinitiatieven vanuit de community Sterk Brabant en Programma Natuur. Op basis van deze verkenning wordt bekeken welk aanbod nodig is om de gemeenschappen rondom initiatieven te versterken.

BOF

Het Brabant Outcomes Fund (BOF) is begin dit jaar officieel van start gegaan. Met de BOF wordt op basis van maatschappelijk in plaats van financieel rendement gefinancierd. De openstelling van de BOF leverde 82 aanmeldingen op van sociale ondernemingen die bijdragen aan een inclusieve samenleving. Na intensieve selectieronden zijn uiteindelijk 5 ondernemers geselecteerd. Zij worden intensief begeleid om toe te werken naar resultaatcontracten om uiteindelijk hun impact te vergroten en op te kunnen schalen. Dit is voor 4 van de 5 geselecteerde ondernemers gelukt en naar verwachting worden de met hen af te sluiten resultaatcontracten nog vóór het zomerreces ondertekend. De BOF werkt samen met private financiers die het risico dragen. Voor de overige niet-geselecteerde ondernemers loopt een minder intensief traject van onder andere workshops en netwerkbijeenkomsten in samenwerking met Stérk Brabant.

Cross-overs

Met verschillende programma's wordt samengewerkt om te onderzoeken hoe invulling gegeven kan worden aan maatschappelijke opgaven, zodat ook minder veerkrachtige burgers daarvan profiteren. Er wordt samengewerkt met onder andere de programma's Arbeidsmarkt, Wonen, Natuur, Digitalisering, Leegstand en Energie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	5.717				
Prestaties						
Versterken Sociale Veerkracht (Besluit: PS 69/16; Afweegmoment: 2019)						
Versterken van sociale veerkracht door:						
- Leren in en versterken van initiatieven						
- Realiseren Brabantbreed lerend netwerk						
- Kennisontwikkeling	effect indicator	streefwaarde				
Aansluiting bij concrete initiatieven	Aantal initiatieven	175-200	Het aantal initiatieven dat nu is aangesloten op Stérk.Brabant is inmiddels gegroeid tot boven de 200.			
Inzet en doorontwikkeling ondersteuningsstructuur Stèrk Brabant		Uitgevoerd	Dit jaar zijn o.a. twee proeftuinen gestart rondom Sociaal Inkopen en Sterke Communities. Tevens is gestart met het aanbieden van een aantal nieuwe trainingen waaronder fondsenwerving.			
Ontwikkelen van resultatenfonds		resultatenfonds ontwikkeld	Dit jaar zijn uit de 82 aanmeldingen, 5 ondernemers geselecteerd voor het BOF traject. Daarnaast hebben we 3 investeerders aan BOF verbonden: Stichting DOEN, Oranje Fonds en Raboband Foundation. Medio dit jaar worden de definitieve resultaatcontracten voor deze ondernemers ondertekend.			

06.04 Sport

Brabant sociaal en economisch sterker maken door sport. Dit willen we langs verschillende lijnen bereiken:

- Via de Brabantse regionale loketten en hun netwerkpartners willen we mensen met een beperking (meer) laten sporten/bewegen;
- We willen het landelijk aandeel topsporters en talenten in Brabant verhogen en ook de ondersteuning van toptalenten optimaliseren;
- We ondersteunen aansprekende sportevenementen. Dit doen we om de verbondenheid en saamhorigheid verhogen, mensen te prikkelen om (meer) te bewegen, een (nog) positiever imago van de provincie Brabant te creëren én de additionele bestedingen in Brabant te verhogen;
- We zetten in op technologie en innovatie. Hierdoor kunnen mensen beter en meer bewegen, worden betere sportprestaties bereikt én groeit de bedrijvigheid.

Voortgang:

Dit jaar is het laatste jaar van de uitvoering van de Sportagenda 2016-2019 “Brabant Beweegt” en bijbehorende uitvoeringsprogramma.

De uitvoering van het huidige uitvoeringsprogramma bevindt zich in de laatste fase en afhankelijk van een nieuw bestuursakkoord zal het toekomstig sportbeleid de tweede helft van dit jaar vorm gaan krijgen. De uitvoering van de hierboven genoemde uitvoeringslijnen lopen conform planning. Een aantal groot internationaal aansprekende evenementen wordt gerealiseerd. In juni heeft het WK (para) handboogschieten in ’s-Hertogenbosch plaatsgevonden en is de voorbereiding van de start van de Vuelta 2020 in Brabant samen met de provincie Utrecht en de gemeenten Breda, ’s-Hertogenbosch en Utrecht is in volle gang. BrabantSport is verder gegaan met het verbinden van meer (private) partners aan de sport in Brabant. Inmiddels doen 50 bedrijven mee dat is 10 meer dan eind 2018. Reeds eerder is aangegeven dat de doelstelling voor uniek sporten (40.000- 50.000 mensen met beperking in beweging gebracht) naar verwachting pas na 2019 gerealiseerd kan worden. Op dit moment hebben we 34.000 mensen bereikt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	3.899				
Prestaties						
"Brabant Beweegt", Sportagenda 2016-2019 (Besluit: PS 30/16; Afweegmoment: 2019)						
Aangepast sporten: de bekendheid van de Brabantse regionale steunpunten voor aangepast sporten is vergroot en via de steunpunten (en hun netwerk) zijn meer mensen met een beperking aan een passende beweegactiviteit geholpen.	effect indicator	streefwaarde				
Via (het netwerk van) de regionale steunpunten voor aangepast sporten zijn meer mensen met een beperking aan het sporten/bewegen geholpen.	Aantal mensen met een beperking dat duurzaam aan het bewegen/sporten is geholpen	40.000-50.000	Grotendeels conform planning. Tot op dit moment zijn 34.000 mensen met een beperking geholpen met duurzaam bewegen/sporten. De inzet blijft onverminderd om de doelstelling van 40.000-50.000 te realiseren.			
Sportevenementen. Brabant kent een beter afgestemd en meer internationaal onderscheidend aanbod van sportevenementen, met een duidelijker sociaal-maatschappelijk en economisch rendement.						
Door de provincie ondersteunde sportevenementen resulterend in:	Aantal ondersteunende sportevenementen	10	Grotendeels conform planning: 9			
- Additionele bestedingen voor stad/regio en voor Brabant;		15-20 mln.	Tussenstand van de KPI's (gemeten 2018): Cumulatieve bestedingen: € 18 mln. Saamhorigheid: 80% Innovatief imago: 83% Beweegprikkel: 26%			
- Een gevoel van verbondenheid en saamhorigheid;		> 90%				
- Een sterker innovatief imago van Brabant;		> 80%				
Een prikkel om meer te bewegen		> 33%				
Ondersteuning van sportevenementen voor mensen met een beperking	Aantal ondersteunende sportevenementen voor mensen met een beperking	1	Conform planning. Dit jaar wordt het WK parahandboogschieten ondersteund. Dit event vindt plaats in juni en wordt gehouden in 's Hertogenbosch.			
Talentontwikkeling. Brabant wordt door sporttalenten gezien als een aantrekkelijke regio om jezelf te ontwikkelen; zowel op sportief vlak als in op het gebied van scholing en maatschappelijke carrière.						
Sporttalenten geven Brabant gemiddeld een 8 als antwoord op de vraag hoe aantrekkelijk deze provincie is om je als sporter te ontwikkelen.	Tevredenheidscijfer sporttalenten	8	(nog) niet conform planning. De activiteiten verlopen conform planning, maar de meting in 2018 gaf een tevredenheidscijfer van 7,1 in plaats van 8. Hieraan kunnen echter (nog) geen duidelijke conclusies worden verbonden: de onderzoeksaanpak is gewijzigd, waardoor uitkomsten in mindere mate vergelijkbaar zijn.			
Het Brabantse aandeel in de landelijke populatie topsporters/topsporttalenten is toegenomen.	Brabants aandeel (%) in landelijk totaal topsporters/top-sporttalenten	>= 16%				
Innovatie en technologie						
- Vier Brabantse fieldlabs zijn landelijk geaccrediteerd en via het cluster sport & technology meer verbonden met samenwerkingspartners buiten Brabant;						
- Er zijn innovaties ontwikkeld die mensen verleiden om meer te bewegen, die leiden tot een hogere omzet van het Brabants bedrijfsleven en die (inter-)nationaal opvallen en Brabant op de kaart zetten.						
Het cluster Sport & Technologie is betrokken in Europese projecten die ten doel hebben via innovatieve toepassingen mensen meer te laten bewegen en bedrijven nieuwe marktkansen te bieden.	Aantal clusterbrede (Europese) innovatieprojecten	5	Conform planning. Het cluster is betrokken bij 5 clusterbrede innovatieprojecten.			

Verloop begroting 2019

x € 1.000	Begr.2019 (PS 48/18)	1e wijz 2019 PS (82/18)	2e wijz 2019 PS (13/19)	Begr.2019 t/m 2e wijz.	IV. Adm./techn. mutaties *	III. Eerdere besluitvorming	II. Uitwerking Bestuursakkoord	I. Voorstellen	Begr.na 3e wijz.
0601 Cultuur									
lasten	24.430	611	-453	24.588	2.665	0	0	0	27.253
baten	48	0	0	48	320	0	0	0	368
saldo	**-24.382**	**-611**	**453**	**-24.540**	**-2.345**	**0**	**0**	**0**	**-26.885**
0602 Erfgoed									
lasten	19.762	6.419	0	26.181	2.364	0	0	0	28.545
baten	679	0	0	679	84	0	0	0	763
saldo	**-19.083**	**-6.419**	**0**	**-25.502**	**-2.280**	**0**	**0**	**0**	**-27.782**
0603 Sociale veerkracht									
lasten	5.717	0	0	5.717	0	0	0	0	5.717
baten	84	0	0	84	0	0	0	0	84
saldo	**-5.633**	**0**	**0**	**-5.633**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-5.633**
0604 Sport									
lasten	3.899	0	0	3.899	1.075	0	0	0	4.974
baten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
saldo	**-3.899**	**0**	**0**	**-3.899**	**-1.075**	**0**	**0**	**0**	**-4.974**
Toegedeelde organi	3.756	0	0	3.756	-75	0	0	0	3.681
totaal programma 06									
lasten	57.563	7.030	-453	64.141	6.029	0	0	0	70.170
baten	811	0	0	811	404	0	0	0	1.215
saldo	**-56.752**	**-7.030**	**453**	**-63.330**	**-5.625**	**0**	**0**	**0**	**-68.955**

Specificatie besluitvorming

I. Voorstellen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Sociale Veerkracht: inzet middelen 2020	Het Programma Sociale Veerkracht loopt af in 2019. In het Bestuursakkoord is aangegeven dat in de nieuwe bestuursperiode ingezet wordt op het thema leefbaarheid. De uitwerking hiervan vindt in de komende periode plaats. Ook onderdelen van het bestaande programma vragen echter nog middelen en inzet in 2020. Dit betreft onder andere het Brabant Outcomes Fund, Interreg, diverse crossovers waaronder crossover Energietransitie en de doorzetting van Stérk Brabant als brede community en matchpoint voor burgerinitiatieven en sociale ondernemers. Voorgesteld wordt om vooruitlopend op de uitwerking van het bestuursakkoord de benodigde middelen voor 2020 t.a.v. de genoemde onderwerpen voor 2020, in totaal € 4,2 mln. op te nemen in de begroting 2020.	L	0603		4.200.000				
Totaal lasten voorstellen				0	4.200.000	0	0	0	0
Totaal baten voorstellen				0	0	0	0	0	0

II. Basis uitwerking Bestuursakkoord 2019-2020

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Sportagenda: middelen 2020	In het Bestuursakkoord is aangegeven dat voor een aantal thema's alvast middelen worden gealloceerd voor 2020 om zo geen gat te laten vallen in de uitvoering van bestaand beleid. Sport is één van de genoemde thema's waarvoor dit aan de orde is. De geraamde middelen worden gedekt uit de hiervoor in de begroting opgenomen stelpost.	L	0604		3.000.000				
Philharmonie Zuid-Nederland	Betreft in het Bestuursakkoord '19 - '23 aangegeven inzet voor Philharmonie Zuid-Nederland (2021). De lasten voor begrotingsjaar 2021 worden gedekt uit de hiervoor ingestelde stelpost.	L	0601			1.500.000			
Totaal lasten basis uitwerking bestuursakkoord				0	3.000.000	1.500.000	0	0	0
Totaal baten basis uitwerking bestuursakkoord				0	0	0	0	0	0

IV. Administratief technische bijstellingen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	0699	-172.117					
Actualisatie meerjarenraming Sportplan	Actualisatie van de meerjarenraming van Sportplan op basis de meest actuele planning van de uitgaven.	L	0604	1.075.000	-1.081.350				
Doorontwikkeling Brabant C	Betreft inzet van middelen (totaal meerjarig € 276.000) ten laste van reserve Brabant C t.b.v. onder andere de doorontwikkeling van het stimuleren van het kunst- en cultuuraanbod van (inter)nationaal niveau/Brabant C Fonds.	L	0601	120.000	60.000	96.000			
Uitvoeringsprogramma Cultuur	Aanpassing meerjarenraming op basis van de meest actuele planning.	L	0601	-975.667	-1.000.000	568.000	568.000	567.423	
		B	0601	320.000					
Uitvoering Verbeeldingskracht van Erfgoed	Aanpassing van de meerjarenraming uitvoeringsprogramma Verbeeldingskracht van Erfgoed op basis van de meest actuele prognoses.	L	0602	2.364.091					
		B	0602	84.313					
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	0699	97.421	3.448.440	3.448.446	3.341.874	3.308.215	3.297.827
Sociale Veerkracht	Administratieve correctieboeking tbv aansluiting ramingen.	L	0603		-621.878	-621.878	-621.878	-621.878	-621.878
Aanpassing governance Brabant C	Betreft verwerking van besluit ten aanzien van de aanpassing van de governance Brabant C als gevolg van uitspraak Raad van State (case bibliotheek Eindhoven), zie ook de Statenmededeling hieromtrent (https://www.brabant.nl/politiek-en-bestuur/provinciale-staten/vergaderingen-ps/cpv/20190701/download?qvi=1127077).	L	0601	3.520.500					
	Totaal lasten administratief technische bijstellingen			6.029.227	805.212	3.490.568	3.287.996	3.253.760	2.675.949
	Totaal baten administratief technische bijstellingen			404.313	0	0	0	0	0

Algemeen financieel beleid

Algemeen financieel beleid

Voor elk programma zijn in de begroting de lasten en de baten opgenomen die bij dat programma horen. De baten zijn meestal niet toereikend om de lasten van het programma te kunnen dekken. Tegenover de nadelige saldi van lasten en baten bij de programma's staan de algemene dekkingsmiddelen, de stelposten en de mutaties in de reserves.

De lasten en baten van de programma's en die van het onderdeel algemeen financieel beleid inclusief de ramingen van de reserves tellen op tot sluitende begroting.
In onderstaand overzicht van het verloop van de begroting 2019 zijn in de gekleurde kolommen de mutaties van deze bestuursrapportage voor het onderdeel algemeen financieel beleid opgenomen.

Verloop begroting 2019

x € 1.000	Begr.2019 (PS 48/18)	1e wijz 2019 PS (82/18)	2e wijz 2019 PS (13/19)	Begr.2019 t/m 2e wijz.	IV. Adm./techn. mutaties *	III. Eerdere besluitvorming	II. Uitwerking Bestuursakkoord	I. Voorstellen	Begr.na 3e wijz.
3102 Algemene dekkingsmiddelen									
lasten	10.499	-945	0	9.554	-171	0	0	0	9.383
baten	606.448	3.858	-470	609.835	49.483	0	0	0	659.318
saldo	**595.949**	**4.803**	**-470**	**600.281**	**49.653**	**0**	**0**	**0**	**649.934**
3103 Stelposten									
lasten	108.916	-24.043	4.714	89.587	-1.789	9.882	-31.095	-244	66.340
baten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
saldo	**-108.916**	**24.043**	**-4.714**	**-89.587**	**1.789**	**-9.882**		**244**	**-66.340**
3104 Mutaties reserves									
lasten	327.091	46.286	78.149	451.526	90.821	0	30.733	250	573.331
baten	361.978	83.655	112.354	557.987	-30.963	16.032	830	127	544.013
saldo	**34.887**	**37.369**	**34.205**	**106.461**	**-121.785**	**16.032**		**-123**	**-29.318**
totaal programma 31									
lasten	446.506	21.298	82.863	550.667	88.861	9.882	-362	6	649.054
baten	968.426	87.513	111.884	1.167.822	18.520	16.032	830	127	1.203.330
saldo	**521.920**	**66.215**	**29.021**	**617.155**	**-70.342**	**6.150**	**1.192**	**121**	**554.276**

31.02 dividenden en financieringsfunctie

Het rendement over 2019 is sinds de behandeling van de begroting verbeterd met € 5,7 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een hogere dividenduitkering van Enexis (€ 6,8 mln.) en door in 2019 uitgevoerde switches en verstrekte leningen na behandeling van de begroting (€ 0,8 mln.). Bovendien wordt ook een deel van de rente van overige leningen toegerekend aan de beleggingsportefeuille (= 0,3 mln.). Daarentegen is het herbeleggingsrendement naar 0 afgeraamd in 2019 (-€ 2,2 mln.) mede vanwege de lage rentestand.

Over de periode 2020 t/m 2024 is het rendement als gevolg van de switches verbeterd met € 0,9 mln. Verstrekte leningen aan decentrale overheden hebben gezorgd voor een extra rendement over deze periode van € 2,9 mln. Het totale rendement over de periode 2020 – 2024 verbetert met € 10,3 miljoen.

Het rendement over de investeringsagenda is ten opzichte van de begroting verbeterd met € 2,9 miljoen. Hierdoor wordt het doelvermogen van € 1 miljard overtroffen. De extra rendementen op de Investeringsagenda komen ten gunste van de immunisatie portefeuille.

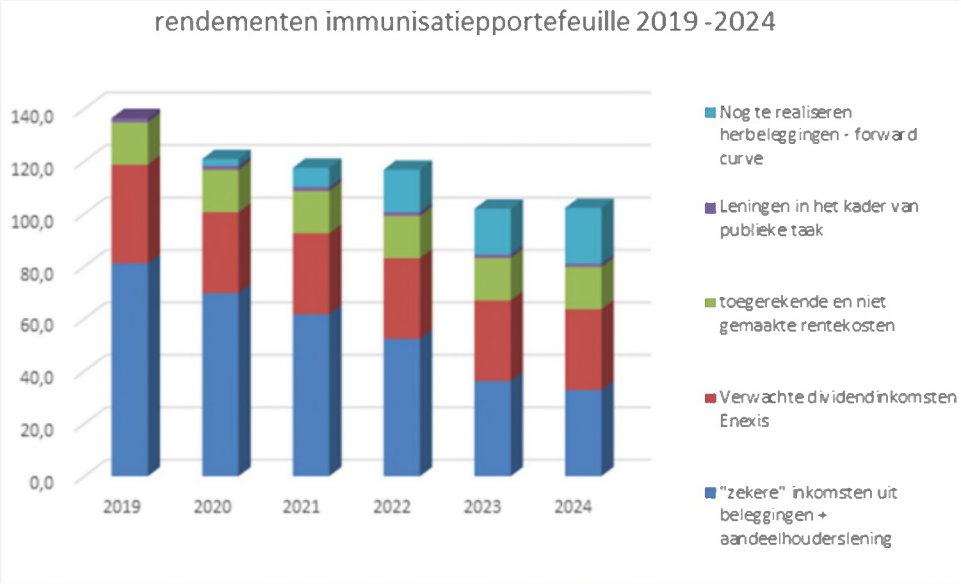

De rente is nog steeds zeer laag en de verwachtingen van de deskundigen is dat deze de komende jaren niet zal stijgen. Daarom is er een buffer opgebouwd in de afgelopen jaren die in 2020 naar verwachting voor het eerst moet worden aangesproken om het doelrendement van € 122,5 miljoen op jaarbasis te halen. Vanuit het bestuursakkoord 2019 – 2023 wordt ingezet op een verbrede inzet van de immunisatieportefeuille voor maatschappelijke doeleinden, maar wel binnen de huidige randvoorwaarden. Dat wil zeggen zonder risico en een rendement dat groter is dan dat bij de schatkist van het Rijk. Het belang van het in stand houden van het kapitaal en het generen van toekomstig rendement uit de immunisatieportefeuille is hierbij randvoorwaarde.

31.02 Opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting

De raming van de opcenten is gebaseerd op het houderschapsbestand van de belastingdienst per 1 januari 2019 in combinatie met de reeds verkregen afdracht. Op dit moment is er geen aanleiding de raming aan te passen. Echter elektrificatie van het wagenpark heeft een steeds groter invloed op de opcenten. Hierdoor is er een steeds grotere mate van onzekerheid of dit leidt tot bijstelling van de raming. Tot op heden is deze derving opgevangen door de autonome groei van de wagenparkcapaciteit (combinatie van aantal en gewichtsklasse). Voor 2019 is de aanname dat de derving door elektrificatie eveneens kan worden opgevangen met de autonome groei van de wagenparkcapaciteit.

31.02 uitkering Provinciefonds

Op basis van de meicirculaire 2019 wordt de algemene uitkering 2019 naar beneden bijgesteld met €0,1 mln. als gevolge van een beduidend lager accres over 2018 (waarvan de afrekening in 2019 wordt meegenomen). De ingebouwde behoedzaamheidmarge van 20% van het accres bleek onvoldoende te zijn. Door deze behoedzaamheidsmarge is de bijstelling echter slechts minimaal. Als bij de septembercirculaire 2019 het accres over 2019 naar beneden wordt bijgesteld, is er geen behoedzaamheidsmarge meer om dit op te vangen en heeft de eventuele bijstelling directe financiële consequenties.

In de meicirculaire blijkt daarnaast dat voor de jaren 2020 tot en met 2023 sprake is van een lager accres. De algemene uitkering wordt naar beneden bijgesteld ten opzichte van het financieel voorjaarsbericht. Dit is het gevolg van de lagere ontwikkeling van de lonen prijzen in de Rijksbegroting. Deze mutatie heeft een negatief effect op de begrotingsvrije ruimte. Dit effect moet bezien worden in relatie tot de actualisatie van de indexcijfers.

31.03 Stelposten

In het financieel voorjaarsbericht is voorgesteld de meerjarenbegroting vanaf 2020 weer te indexeren. Het voorlopige effect daarvan op de vrije begrotingsruimte is inzichtelijk gemaakt. In het BA 2019-2023 is dit voorstel als uitgangspunt overgenomen.
De cumulatieve lastenstijging als gevolg van indexatie van de prijs- en loongevoelige volumes van de begroting valt ten opzichte van het financieel voorjaarsbericht lager uit. Dit komt voornamelijk door een lagere loonvoet sector overheid. Het percentage voor loon en prijsindexen worden bepaald op grond van de laatste gegevens van het CBS. Bij de burap 2019 is het uitgangspunt de CEP 2019 van maart 2019. Lagere indexatie heeft ook gevolgen voor het accres van het provinciefonds. Deze mutaties houden elkaar in evenwicht en moeten ook in samenhang worden bezien.

Specificatie besluitvorming

I. Voorstellen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Wegenoverdracht N639	Voor de wegenoverdrachten N639 aan Baarle-Hertog en Baarle-Nassau (ihkv omlegging Baarle) worden middelen op de begroting geraamd. De dekking is afkomstig via een aframing van het structureel investeringskrediet voor beheer en onderhoud.	L	3103	-105.420					
Actualisatie bezoldiging GS / CdK	De bezoldiging van de Commissaris van de Koning en de gedeputeerden wordt vastgesteld door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties. Op basis van de circulaire wijziging bezoldiging politieke ambtsdragers is de raming verhoogd t.l.v. de algemene middelen.	L	3103	-39.000	-63.000	-63.000	-63.000	-63.000	-63.000
Verwerking effecten cao-akkoord	Met de vakbonden is een akkoord bereikt over een nieuwe cao voor de jaren 2019 en 2020. Het structureel effect van de nieuwe cao en van de stijging van de werkgeverslasten bedraagt tot circa € 8 mln. Ca. € 5,2 mln. per jaar hiervan heeft betrekking op de consequenties van stijgingen die betrekking hebben op het jaar 2019 en ca. € 2,6 mln. per jaar op de consequenties van stijgingen die betrekking hebben op het jaar 2020. De consequenties die betrekking hebben op 2019, komen in lijn met de afgelopen bestuursperiode gehanteerde ramingswijze ten laste van de vrije begrotingsruimte. De consequenties die betrekking hebben op 2020 worden opgevangen binnen de indexatieruimte van de meerjarenbegroting 2020.	L	3104		95.725	86.109	71.843	44.301	
		L	3103	-5.050.814	-7.659.684	-8.057.109	-7.768.962	-7.738.435	-7.643.289
		L	3103	5.050.814	7.563.959	7.971.000	7.697.119	7.694.134	7.643.289
Actualisatie IPO bijdrage	De vastgestelde meerjarenbegroting van het IPO leidt tot een bijstelling van de provinciale bijdrage.	L	3103	-100.000	-225.000	-210.000	-210.000	-210.000	-210.000
Bijstelling inkomsten verhuur nieuwbouw	Betreft aframing van inkomsten verhuur kantoorruimte tlv de vrije begrotingsruimte. Verdere verhuur van kantoorruimte in de nieuwbouw is vanuit marktperspectief weinig kansrijk en nadert de maximaal haalbare mogelijkheden. In verband met dit perspectief wordt voorgesteld om de raming van inkomsten uit verhuur gelijk te trekken met de huurinkomsten op basis de huidige verhuurovereenkomsten. We blijven ons natuurlijk inspannen om huurders aan te trekken voor de	L	3103	-126.000	-126.000	-126.000	-126.000	-126.000	-126.000
		L	3103	126.000	126.000	126.000	126.000	126.000	126.000

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
	nieuwbouw. Indien we aanvullende huurinkomsten realiseren door het afsluiten van nieuwe verhuurovereenkomsten, zullen deze ten goede komen aan de vrije begrotingsruimte.								
VTH - bijdrage Ruimte en Natuur	De provincie heeft aan de omgevingsdiensten opdracht verleend tot het uitvoeren van de beleidsregel natuurverordening resp. de voorbereiding op de omgevingswet in 2019. De financiering van deze opdracht wordt gedekt vanuit de programma's 'Uitnodigend Groen' en 'Ruimtelijke ontwikkeling van de mozaïek'.	L	3103		-126.700				
		L	3104		126.700				
		B	3104	126.700					
Sociale Veerkracht: inzet middelen 2020	Het Programma Sociale Veerkracht loopt af in 2019. In het Bestuursakkoord is aangegeven dat in de nieuwe bestuursperiode ingezet wordt op het thema leefbaarheid. De uitwerking hiervan vindt in de komende periode plaats. Ook onderdelen van het bestaande programma vragen echter nog middelen en inzet in 2020. Dit betreft onder andere het Brabant Outcomes Fund, Interreg, diverse crossovers waaronder crossover Energietransitie en de doorzetting van Stérk Brabant als brede community en matchpoint voor burgerinitiatieven en sociale ondernemers. Voorgesteld wordt om vooruitlopend op de uitwerking van het bestuursakkoord de benodigde middelen voor 2020 t.a.v. de genoemde onderwerpen voor 2020, in totaal € 4,2 mln. op te nemen in de begroting 2020. Dekking hiervan vindt plaats uit de Stelpost Sociale Veerkracht. De overige middelen in deze stelpost (€ 1,5 mln. 2020, € 5,7 mln. 2021 e.v.) blijven in afwachting van de uitwerking van het bestuursakkoord gereserveerd voor inzet op het thema leefbaarheid.	L	3103		-4.200.000				
Uitvoering Brabantse agenda Wonen	In het najaar van 2017 is de Brabantse Agenda Wonen vastgesteld. De benodigde financiën voor de uitvoering van deze agenda zijn voor de jaren 2018 en 2019 begroot op in totaal €1 miljoen. Verwacht wordt dat hiervan ca. €750.000,- voor het einde van 2019 zal zijn besteed. Veel van de (vervolg)activiteiten vanuit de Brabantse Agenda Wonen hebben echter een langjarig karakter en vragen ook na 2019 om middelen. Te denken valt hierbij o.a. aan de koppeling van 'het wonen' en het woningbouwprogramma aan binnenstedelijke (transformatie)opgaven, de huisvestingsvraagstukken rond arbeidsmigratie, onze inspanningen m.b.t. het middensegment op de	L	3104	250.000					
		B	3104		250.000				

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
	woningmarkt, een (meer) vraaggericht planaanbod voor woningbouw en onze inzet op het bevorderen van nieuwe woonvormen, van belang om adequaat in te kunnen spelen op de veranderende demografische toekomst en de veranderende manier waarop mensen willen (samen)wonen en -leven. Gelet op de actualiteit van deze (blijvende) opgaven en vraagstukken op de woningmarkt in Brabant, is het van belang dat de middelen voor de uitvoering van onze Brabantse Agenda Wonen, die naar verwachting eind 2019 nog resteren, worden overgeheveld naar 2020.								
	Totaal lasten voorstellen			5.580	-4.488.000	-273.000	-273.000	-273.000	-273.000
	Totaal baten voorstellen			126.700	250.000	0	0	0	0

II. Basis uitwerking Bestuursakkoord 2019-2023

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Intensivering vergunningverlening, toezicht en handhaving voor wet natuurbescherming	In het bestuursakkoord 2019-2023 zijn middelen beschikbaar gesteld voor de intensivering van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de wet natuurbescherming in verband met ingezette transitie veehouderij.	L	3103	-500.000	-2.000.000	-2.000.000	-750.000	-250.000	
		L	3104	500.000	2.000.000	2.000.000	750.000	250.000	
		B	3104	500.000	2.000.000	2.000.000	750.000	250.000	
Uitvoering wettelijke VTH-taken natuur	In het bestuursakkoord 2019-2023 zijn structurele middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van wettelijke VTH-taken met betrekking tot Natuur. Raming in de begroting vindt plaats via een beroep op de hiervoor opgenomen stelpost in de begroting.	L	3104	330.000	330.000	330.000	330.000	330.000	330.000
		B	3104	330.000	330.000	330.000	330.000	330.000	330.000
		L	3103	-330.000	-330.000	-330.000	-330.000	-330.000	-330.000
Gezondheid	Betreft voorbereidingsbudget voor uitwerking van de ambities op het thema gezondheid conform het bestuursakkoord 2019-2023. De lasten worden gedekt uit de hiervoor centraal in de begroting opgenomen stelpost.	L	3103	100.000	400.000				
		L	3103	-100.000	-400.000				
Sportagenda: middelen 2020	In het Bestuursakkoord is aangegeven dat voor een aantal thema's alvast middelen worden gealloceerd voor 2020 om zo geen gat te laten vallen in de uitvoering van bestaand beleid. Sport is één van de genoemde thema's waarvoor dit aan de orde is. De	L	3103		-3.000.000				

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
	geraamde middelen worden gedekt uit de hiervoor in de begroting opgenomen stelpost.								
Verstedelijking: middelen 2020	In het Bestuursakkoord '19 - '23 is aangegeven dat voor een aantal thema's alvast middelen worden gealloceerd voor 2020 om zo geen gat te laten vallen in de uitvoering van bestaand beleid. Verstedelijking is één van de genoemde thema's waarvoor dit aan de orde is. Daartoe deze begrotingswijziging. Het betreft middelen voor: - Leegstand: € 600.000 - Digitalisering omgevingswet: € 600.000 - Werkplaats de Gruijter: € 125.000	L	3103		-1.325.000				
Philharmonie Zuid-Nederland	Betreft in het Bestuursakkoord '19 - '23 aangegeven inzet voor Philharmonie Zuid-Nederland (2021). De lasten voor begrotingsjaar 2021 worden gedekt uit de hiervoor ingestelde stelpost.	L	3103			-1.500.000			
Taskforce Brabant-Zeeland	Bij het Bestuursakkoord 2019-2023 is besloten om onze bijdrage aan de Taskforce Brabant-Zeeland voor 2020 te continueren. De lasten worden gedekt uit de hiervoor in de begroting opgenomen stelpost.	L	3103		-1.200.000				
Voorbereidingsbudget beleid Veiligheid	Bij het Bestuursakkoord 2019-2023 is besloten om middelen toe te wijzen voor het uitwerken van de ambities rondom veiligheid tot uitvoerbaar beleid. De lasten worden gedekt uit de in de begroting hiervoor opgenomen stelpost.	L	3103	-250.000	-750.000				
Uitbreiding van het College van Gedeputeerde Staten	Betreft raming van de lasten van de uitbreiding van het college van Gedeputeerde Staten gedurende deze bestuursperiode 2019-2023. De lasten worden gedekt uit de hiervoor in de begroting opgenomen stelpost.	L	3103	-112.000	-205.500	-205.500	-205.500	-102.750	
Capaciteit bestuursakkoord	Toevoeging aan het Organisatie Kosten Budget (2020) voor het voortzetten van aflopende tijdelijke capaciteit in afwachting van de uitwerking van de ambities uit dit bestuursakkoord, tijdelijke capaciteit voor het uitwerken van de ambities veiligheid en gezondheid en de aanvullende ondersteuning voor Gedeputeerde Staten voor deze bestuursperiode. Dekking van de lasten vindt plaats vanuit de centrale stelpost in de begroting.	L	3104	2.917	98.222	2.833	2.833		
		L	3103	-378.438	-12.308.939	-335.626	-335.626	-167.814	
		L	3103	375.521	12.210.717				
Alloceren van €225 binnen de stelposten	Voor de bestuursperiode 2019-2023 is €225 mln. beschikbaar. De middelen worden gealloceerd als	L	3103	-31.570.643	-56.070.244	-50.916.814	-47.519.978	-38.922.321	
		L	3104	29.900.205					

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
	aparte stelpost. Op het moment dat blijkt dat de vrije begrotingsruimte voldoende is om in deze periode €225 te alloceren, wordt het bedrag opnieuw bezien.	B	3104		29.900.205				
		L	3103	1.670.438	85.970.449	50.916.814	47.519.978	38.922.321	
Landbouw: middelen 2020	In het Bestuursakkoord is aangegeven dat voor een aantal thema's alvast middelen worden gealloceerd voor 2020 om zo geen gat te laten vallen in de uitvoering van bestaand beleid. Landbouw is één van de genoemde thema's waarvoor dit aan de orde is. Daartoe deze begrotingswijziging. Inzet betreft onder andere onderdelen LIB, LIC, VGO3 (onderzoek), mestbeleid en Food-up.	L	3103		-4.450.000				
	Totaal lasten basis uitwerking bestuursakkoord			-362.000	18.969.705	-2.038.293	-538.293	-270.564	0
	Totaal baten basis uitwerking bestuursakkoord			830.000	31.480.205	1.580.000	1.580.000	1.580.000	330.000

III. Eerdere besluitvorming

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Verwerken van besluiten Perspectiefnota 2018 OKB	Verwerking van de bij de Perspectiefnota 2018 genomen besluiten over verlenging van tijdelijke capaciteit voor de implementatie Omgevingswet en voor de uitvoering van diverse majeure projecten (zoals vermeld in de tabel 2 Organisatiekostenbudget) en de toevoeging van de daarvoor benodigde middelen aan het Organisatiekostenbudget.	L	3103					545.900	
		L	3103					-545.900	
Uitvoeringsprogr. innovatie HTSM 2017-2020 deel D (PS 63/18)	PS hebben bij Statenvoorstel 63/18 besloten om € 2,55 mln. beschikbaar te stellen tlv de reserve investeringsagenda voor uitvoeringsprogramma innovatie hightech systemen en materialen 2017-2020 deel D Smart Data	B	3104	2.550.000					
Vrijval reserve Ontwikkelbedrijf	Vrijval als gevolg van de concernbrede doorlichting reserves (zie Financieel Voorjaarbericht 2019). De benodigde omvang van de Risicoreserve	L	3103	9.600.000					

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
	Ontwikkelbedrijf fluctueert in de tijd. Dit kan betekenen dat op enig moment in de toekomst, in geval van een te lage weerstandsratio (< 0,75), eventueel een benodigde aanvulling van de risicoreserve aan de orde kan zijn.	B	3104	9.600.000					
Afwikkeling reserve Provinciaal Water Plan	Zoals vermeld in de Statenmededeling Financieel Voorjaarsbericht 2019 wordt de reserve Provinciaal Water Plan opgeheven. Het saldo ad € 281.893 van deze reserve wordt toegevoegd aan de vrije begrotingsruimte.	L	3103	281.893					
		B	3104	281.893					
Inzet bestuursakkoordmiddelen Energietransitie (bestuursperiode 2015-2019)	In verband met openstellingen van de subsidieregelingen 'e-deelauto' en 'Brabant geeft Energie' en subsidie voor Sociale Innovatie wordt de raming in 2019 en 2020 opgehoogd t.l.v. de reserve Energietransitie. Daarnaast wordt voor de proeftuin Aardgasloze wijken een begrotingssubsidie verstrekt aan gemeente Roosendaal (zie Statenmededeling). (Past binnen PS 07/16 + 76/17.)	B	3104	3.600.000	1.650.000				
	Totaal lasten eerdere besluitvorming			9.881.893	0	0	0	0	0
	Totaal baten eerdere besluitvorming			16.031.893	1.650.000	0	0	0	0

IV. Administratief technische bijstellingen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Wijziging aflossing geldlening collectief agrarisch Natuurbeheer	De wijziging van het aflossingsschema (de periode van aflossing wordt 2020 tot en met 2023 in plaats van 2018 tot en met 2022) bij de overeenkomsten van geldlening voor de agrarische coöperatieve verenigingen Oost, Midden en West-Brabant U.A. Na afloop van de lening wordt de aflossing in 2020-2023 welke we hebben ontvangen gestort vanuit de risicoreserve naar de reserve natuurbeheer en ontwikkeling; beheer SNL	L	3104					67.440	
		B	3104					67.440	
Toerekening organisatiekosten		L	3199	764.366					

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	3103	-497.145					
Actualisatie raming legesinkomsten - reserve VTH	Actualisatie legesinkomsten Waterwet, Ontgrondingenwet en Wet algemene bepalingen omgevingswet.	B	3104	-173.090					
Raming DU uitkering MIT	De extra toekenning MIT tranche 2017 van het rijk ad € 100.000 in 2019 wordt ingezet voor uitvoering van het MIT in 2020. De verschuiving van 2019 naar 2020 verloopt via de essent-reserve investeringsagenda.	L	3104	100.000					
		B	3104		100.000				
		B	3102	100.000					
Administratieve correctie aankopen certificaten Vastgoed Van Gogh € 2,5 mln.	Admin. Correctie m.b.t. risicoafdekking aankopen Vastgoed Van Gogh. € 2,5 mln. wordt overgeboekt t.l.v. Risicoreserve voor Vastgoed Van Gogh Brabant.	L	3104	-2.500.000					
Administratieve correctie lening OneLogistics	De risicoafdekking m.b.t. lening EZK OneLogistics ad € 1,67 mln. maakt deel uit van de beschikbaar gestelde € 5 mln., middels (uitwerking) PS 48/18 en PS 44/18 behorende bij het uitvoeringsprogramma Maintenance en Services 2017-2020. In tegenstelling tot wat destijds in begrotingswijziging is verwerkt, dient de € 1,67 mln. niet als programmatische last te worden verantwoord, maar omdat het risicoafdekking betreft, gelabeld te worden binnen de Reserve Investeringsagenda 3e tranche. Het beschikbare budget wordt daarom met € 1,67 mln. naar beneden bijgesteld.	B	3104	-1.666.667					
Passport4Work	Budgettair neutrale wijziging m.b.t. Europees project Passport4Work. Dekking van de uitgaven ad € 568.850 vindt plaats vanuit de bijdrage van derden tbv Europese projecten tot een bedrag van € 398.195, en vanuit het budget voor arbeidsmarkt tot een bedrag van € 170.655.	L	3104	568.850					
		B	3104	568.850					
Actualisatie meerjarenraming Ontwikkelbedrijf	Actualisatie meerjarenraming Ontwikkelbedrijf o.b.v. de meest actuele prognoses. Voor meer gedetailleerde informatie, zie het Meerjarenperspectief ontwikkelbedrijf (jaarrekening 2018).	L	3104	-1.722.129	-3.455.403	-1.295.902	-531.195	811.929	
		B	3104	-304.936	-11.659.307	7.252.864	913.378	3.068.312	
		B	3102	150.394	271.247	460.324	459.045	1.061.929	
		L	3103	344.276	625.643	616.606	617.780	604.965	
		L	3104	162.000	-50.000	-50.000	-50.000		

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Actualisatie meerjarenraming grondbank de Kempen	Aanpassing meerjarenraming o.b.v. meest actuele prognose Grondbank de Kempen.	B	3104	55.000	-50.000	-50.000	-50.000		
Bijdrage Rijk Agri meets design	Betreft de raming van lasten en baten i.v.m. rijksbijdrage voor project Agri meets Design.	B	3102	41.000					
Actualisatie meerjarenraming Sportplan	Actualisatie van de meerjarenraming van Sportplan op basis de meest actuele planning van de uitgaven.	B	3104	1.075.000	-1.081.350				
Uitvoering programma Werklocaties	De bijstelling heeft met name te maken met de temporisering in een aantal campusontwikkelingen, met name Metalot en Automotivecampus. De inzet blijft om hier in 2019 tot afspraken en realisatie te komen, maar gezien de onzekerheid stellen we nu voorzichtigheidshalve (ihkv 'reëel ramen') de raming neerwaarts bij.	L	3104	375.000					
		B	3104	-3.897.842					
Actualisatie bijdrage Brabantstad	Samen met onze Brabantstadpartners hebben we per ingang van 2019 hernieuwde afspraken gemaakt over de bijdragen aan de gezamenlijke kosten van het programma en het secretariaat. Dit leidt tot een aanpassing van onze provinciale bijdrage in de programmakosten. Tevens zal de nieuwe afspraak ertoe leiden dat de partners een grotere bijdrage leveren aan de (personele) secretariaatskosten van de provincie. Daarnaast worden de ontvangen bijdragen van de partners ter dekking van de gezamenlijke kosten budgetneutraal verwerkt in de raming van dit jaar.	L	3103	19.641	4.374	4.374	4.374	4.374	4.374
Middelen programma Fiets in de Versnelling	Het uitvoeringsprogramma Fiets in de versnelling (PS 59/16) loopt bijna af. De aanbesteding van Zon op Infra wordt in 2019 uitgevoerd en zal in 2020 tot besteding leiden. Er worden voldoende middelen overgeheveld naar 2020. De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer.	B	3104	-300.000	300.000				
Aframen middelen Goederenvervoer	Voor het programma Goederenvervoer zijn minder middelen nodig. Vanwege een nieuw bestuursakkoord staat de subsidieregeling korter open. De middelen vallen terug in de reserve Verkeer & Vervoer.	B	3104	-550.000					

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Middelen Spoor, HOV en Knooppunten (SHK)	De beschikbare middelen uit de rijksbijdrage ten behoeve van P&R Tilburg en 's-Hertogenbosch worden op basis van de verwachte realisatie doorgeschoven naar 2021. De middelen worden gedekt door de reserve Verkeer & Vervoer. Daarnaast worden de extra inkomsten uit bijdragen door derden in haalbaarheidsstudie SHK budgetneutraal bijgeraamd aan de uitgavenkant.	B	3104	-2.750.000		2.750.000			
Raming accres Provinciefonds, conform meicirculaire 2019	Op basis van de meicirculaire wordt het accres bijgesteld op basis van de uitgangspunten zoals opgenomen in het FVJB. Daarnaast wordt ook de bijdrage aan Zeeland (via het IPO) geraamd voor het jaar 2020. Bij de BURAP 2018 was aangekondigd om dit tegelijk met het accres 2020 te ramen. Uit de doorrekening van de meicirculaire 2019 blijkt echter dat het accres structureel naar beneden wordt bijgesteld als gevolg van de lagere ontwikkeling van de lonen en prijzen in de Rijksbegroting. Deze mutatie heeft een negatief effect op de begrotingsvrije ruimte. Dit effect moet bezien worden in relatie tot de actualisering van de indexcijfers.	B	3102		-90.857	-3.294.189	-4.798.839	-5.073.158	
		L	3103	77.368	-1.552.174	-3.294.189	-4.798.839	-5.073.158	
Financieel effect indexering lasten n.a.v. actuele indexcijfers	De cumulatieve lastenstijging als gevolg van indexatie van de prijs- en loongevoelige volumes van de begroting valt ten opzichte van het FVJB voordelig uit. Dit komt voornamelijk door een lagere loonvoet sector overheid. Het percentage voor loon en prijsindexen worden bepaald op grond van de laatste gegevens van het CBS. Bij de burap 2019 is het uitgangspunt de CEP 2019 van maart 2019. Lagere indexatie heeft ook gevolgen voor het accres van het provinciefonds. Deze mutaties houden elkaar in evenwicht en moeten ook in samenhang worden bezien.	L	3103		2.060.000	2.250.000	4.400.000	7.180.000	
		L	3103		-2.060.000	-2.250.000	-4.400.000	-7.180.000	
Financieel effect indexering lasten	In het FVJB is voorgesteld de meerjarenbegroting vanaf 2020 weer te indexeren en het voorlopige effect daarvan op de vrije begrotingsruimte inzichtelijk gemaakt. In het BA 2019-2023 is dit voorstel als uitgangspunt overgenomen. Deze mutatie is een gevolg hiervan.	L	3103		-5.500.000	-15.200.000	-26.000.000	-37.100.000	
		L	3103		5.500.000	15.200.000	26.000.000	37.100.000	

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Raming accres Provinciefonds	In het financieel voorjaarsbericht is voorgesteld het accres van het provinciefonds voor het jaar t+1 en verder te ramen op 60%. In het bestuursakkoord 2019-2023 is dit voorstel als uitgangspunt overgenomen. Deze mutatie is hiervan een gevolg.	B	3102		7.600.000	13.900.000	21.200.000	29.000.000	
		L	3103		7.600.000	13.900.000	21.200.000	29.000.000	
Effecten meicirculaire 2019	Het accres 2018 is definitief vastgesteld door het rijk. Het accres 2018 wordt negatief bijgesteld met €23 mln. Het accres heeft een cumulatief effect en heeft daarmee 2x effect in 2019. Het accres 2019 wordt naar boven bijgesteld met € 20,9 mln. Het totale effect op het accres 2019 is € 24,4 mln. negatief. Daarnaast is de ruimte onder het BTW compensatiefonds lager dan verwacht t.o.v. de Miljoenennota 2019 van het Rijk. De ruimte wordt met €9,6 mln. naar beneden bijgesteld, waardoor de uitkering uit het Provinciefonds ook met dit bedrag naar beneden wordt bijgesteld. Beide effecten kunnen nagenoeg worden opgevangen binnen de ingebouwde marge bij de septembercirculaire 2018, waardoor de bijstelling slechts beperkt wordt met 0,1 mln. De eventuele positieve of negatieve effecten die nog in 2019 gaan voordoen bij de septembercirculaire hebben direct invloed op het rekeningresultaat omdat de marge geheel is ingelopen.	B	3102	-78.984					
		L	3103	-78.984					
Regionale Uitvoeringsprogramma's (RUP)	Ten behoeve van de Regionale Uitvoeringsprogramma's (RUP) wordt totaal ongeveer € 14,2 mln. aan subsidies verleend. Voorgesteld wordt om de restant middelen toe te voegen aan het RUP-budget 2020. De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer.	B	3104	-550.000	550.000				
Aanpassing rendementen Investeringsagenda	In het eerste halfjaar van 2019 zijn er in de investeringsagendaportefeuille obligaties geruild voor nieuwe obligaties. Per saldo heeft dat € 2,9 miljoen aan extra rendement opgeleverd. Dit wordt te zijner tijd als het	L	3102	-7.463	27.662	27.662	27.662	33.891	-38.183
		B	3102	17.234.362	-2.333.863	-2.333.863	-2.333.863	-2.367.860	-2.688.102
		L	3104	17.234.362	-2.333.863	-2.333.863	-2.333.863	-2.367.860	-2.688.102

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
	bedrag van € 1 miljard is gehaald toegevoegd aan de dividend - en rentereserve om als buffer te worden ingezet voor het doelrendement van € 122,5 miljoen	B	3104	-7.463	27.662	27.662	27.662	33.891	-38.183
Beheer wilde zwijnen	In de begroting worden extra lasten geraamd voor beheermaatregelen wilde zwijnen om de professionalisering van het natuurbeheer te bevorderen (ontwikkeling en uitvoering van de diverse maatregelen). Voorwaarde is dat andere partijen daar eenzelfde bijdrage tegenover stellen. Het gaat dan o.a. om de aanschaf van nachtzichtapparatuur, doorontwikkeling van vangkooien, inzet van preventieve maatregelen, aanleg en beheer van wildakkers en woelakkers en trichineonderzoek. (zie Statenmededeling 26-2-2019). De lasten van deze beheermaatregelen worden gedekt uit de reserve Natuurbeheer en ontwikkeling.	B	3104	175.000					
Herbesteding van middelen PAS	De verrekening met Limburg is in de jaarrekening van 2018 meegenomen en de uitvoering van het bestek van het project Leegveld (Peelvenen) is vertraagd waardoor er geen betalingen meer aan de aannemer plaats vinden in 2019. Voor de begrotingssubsidie die aangevraagd wordt door het waterschap Brabantse Delta voor de uitvoering van Westelijke Langstraat is een voorlopig bedrag opgenomen. De lagere lasten in de begroting leiden tot een even groot lager beroep op de reserve natuurbeheer en ontwikkeling.	B	3104	-7.000.000					
Herbesteding van middelen Dienst Landelijk Gebied projecten	De uitvoeringskosten van de bestekken van Life+ Groote Peel en Weerijs Zuid zijn lager geworden. De betalingen voor de restantopgave van de Hilver zijn lager geworden, omdat deze deels via het PAS budget lopen.	B	3104	-1.200.000	500.000				
Herbesteding van middelen natuur en samenleving; bijen	Voor de subsidieregeling voor het Leefgebied van de BIJ is 500.000 gereserveerd voor 2019. De verwachting is dat er dit jaar minder aanvragen worden ingediend dan verwacht. Daarom wordt 400.000 doorgeschoven naar 2020.	B	3104	-400.000	400.000				

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Vervallen van inkomsten uit Ecologisch onderzoek en monitoring	Correctie van abusievelijk als structureel opgenomen baten in de begroting tlv de algemene middelen.	L	3103	-26.472	-26.472	-26.472	-26.472	-26.472	-26.472
Aanpassing opbrengsten beleggingen immunisatieportefeuille	Met betrekking tot de treasuryfunctie hebben in de eerste helft van 2019 switches plaatsgevonden die een positief effect hebben op de beleggingsresultaten over 2019 t/m 2024. Daarnaast is het dividend over 2018 van Enexis € 6,8 miljoen hoger dan geraamd. Omdat de resultaten ten gunste / ten laste van de dividend- en rentereserve komen is het effect budgettair neutraal.	L	3102	-163.358	-176.855	-176.855	-176.635	-134.480	-167.690
		B	3102	14.022.308	-96.335	-487.736	-259.441	-466.424	2.061.120
		L	3104	15.355.446	0	0	0	0	0
		B	3104	1.169.780	-80.520	310.881	82.806	331.944	-2.228.810
Actualisatie investeringskrediet ICT	Wijziging van het beschikbare budget voor ICT beheer en voorzieningen naar aanleiding van de bijstelling van de investeringsplanning van het investeringskrediet ICT en Automatisering. De actualisatie van de investeringsprognose voor ICT en Automatisering leidt tot een verschuiving tussen investeringen en exploitatie. Tot een bedrag van € 300.000 worden in de begrotingexploitatie-uitgaven voor ICT beheer en voorzieningen opgenomen, die worden gedekt door lagere afschrijvingslasten.	L	3103	300.000					
		L	3103	-300.000					
Levensfaseregeling	In 2017 is met de vakbonden overeenstemming bereikt over het totaalpakket van maatregelen om de organisatie vitaler te maken en jong talent te kunnen binden. De betreffende salaris- en pensioenlasten voor 2019 die betrekking hebben op de Levensfaseregeling worden aan het Organisatiekostenbudget toegevoegd, ten laste van de daarvoor gereserveerde middelen.	L	3103	1.311.651					
		B	3104	1.311.651					
Verrekening (EZK) bijdragen voorgaande jaren Zuid Limburg en Zeeland	Correctie MIT ad € 2 mln. verrekening (EZK) bijdragen voorgaande jaren Zuid Limburg en Zeeland	B	3104	-2.000.000					
Meerjarige bijstelling ITS	De begroting is bijgesteld conform de actuele meerjarige planning voor ITS (het laatste spoor van BBV). Ruim € 2,3 mln. verloopt financieel nu via het Rijk en wordt verrekend met de algemene uitkering provinciefonds en er is een extra rijksbijdrage geraamd. Daarnaast is het budget naar beneden bijgesteld agv lagere verwachte inkomsten (€ 348.000). De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer.	B	3104	-2.836.638	99.897	745.371	181.896		

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Meerjarige bijstelling Smart Mobility	Via het PS-besluit SmartwayZ.NL (PS 34/16) is € 25 mln. beschikbaar gesteld voor Smart Mobility. Op basis van de actuele meerjarige projectenraming wordt de begroting bijgesteld. De dekking is afkomstig uit de reserve Spaar- & Investeringsfonds (SIF).	B	3104	-701.905	-61.495	1.363.400	-600.000		
Wilhelminakanaal	De actuele kostenraming als basis voor het sluiten van de overeenkomsten Herbouw Sluis II en Fase 1,5 schuift door naar Q1 2020. De bijbehorende middelen wordt ook op de begroting 2020 geraamd. De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer. Aan de Staten zal begin 2020 een expliciet voorstel worden gedaan voor aanvullende middelen op basis van gereserveerde middelen bij de PPN 2018.	B	3104	-18.775.960	18.775.960				
Uitvoering programma Agrofood	Betreft aanpassing van de meerjarenraming programma Agrofood op basis van meest actuele progroses.	L	3103	-3.028.925		4.928.423	16.777	16.777	16.777
		L	3104	4.911.646	16.777				
		B	3104	7.201.579	55.194	4.911.646			
MKB en Ondernemerschap	O.b.v. realistisch ramen wordt het budget voor MKB en ondernemerschap met € 225.000 afgeraamd en wordt dit bedrag toegevoegd aan de begrotingsruimte.	L	3103	225.000					
Innovatie Agrofood	O.b.v. realistisch ramen worden de lasten 2019 voor innovatieprogramma agrofood afgeraamd met € 200.000. De bijbehorende dekking uit de reserve essent investeringsreserve wordt tot hetzelfde bedrag afgeraamd.	B	3104	-200.000					
Doorontwikkeling Brabant C	Betreft inzet van middelen (totaal meerjarig € 276.000) ten laste van reserve Brabant C t.b.v. onder andere de doorontwikkeling van het stimuleren van het kunst- en cultuuraanbod van (inter)nationaal niveau/Brabant C Fonds.	B	3104	120.000	60.000	96.000			
Uitvoeringsprogramma Cultuur	Aanpassing meerjarenraming op basis van de meest actuele planning.	L	3104	703.423	1.000.000				
		B	3104	-592.244		568.000	568.000	567.423	
Uitvoering Verbeeldingskracht van Erfgoed	Aanpassing van de meerjarenraming uitvoeringsprogramma Verbeeldingskracht van Erfgoed op basis van de meest actuele prognoses.	L	3104	101.587	101.575	101.575	101.575	101.575	101.575
		B	3104	2.381.365	101.575	101.575	101.575	101.575	101.575
Europese programma's		L	3104	720.000					

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
	Mutaties Europese programma's o.b.v. realistisch ramen uitgaande van openstellingen en verwachte beschikkingen	B	3104	-900.000					
Woonconnect	Budgettair neutrale wijziging i.v.m. bijdragen woonconnect ad € 100.000	L	3104	100.000					
		B	3104	100.000					
		B	3102	100.000					
Actualisatie Natuur Netwerk Brabant	GOB grondverwerving NNB De grondposities (aankoop, verkoop en doorlevering) laten zich moeilijk ramen. Bij deze burap wordt op basis van de meest recente grondmutaties de ramingen bijgesteld. Afgesproken is bij het addendum grondnota PS29/16A dat bij de Bestuursrapportages de wijziging op de begroting wordt opgenomen.	B	3104	2.148.750					
Herbesteding van middelen reserve SNL beheer	Herbesteding van middelen structurele beheerkosten Natuur Netwerk Brabant uitgaande met een verwachte structurele groei van 1 mln. per jaar tot en met 2027. De meerjarenraming is structureel bijgesteld volgens de laatste inzichten incl. kostenopslag indexering beheervergoeding natuurbeheer. Voor blauwe diensten van de waterschappen loopt de openstelling via de provincie. Deze bedragen worden met POP III budget en met waterschapsbudget gefinancierd. Raming dient te worden herzien door een hogere POP 3 subsidie (75% i.p.v. 50%). De dekking vindt plaats uit de reserve Natuurbeheer en Ontwikkeling en is budgettair neutraal.	B	3104	178.500	178.500	178.500	2.127.792	3.650.470	5.173.149
Jong Leren Eten meicirculaire 2019	De provincie Noor Brabant ontvangt in € 0,5 miljoen voor het programma Jong Leren Eten en onderneemt hiervoor netwerkactiviteiten, gericht op voedseleducatie. Daaronder kunnen onder meer vallen: schooltuinen/cq. groene schoolpleinen, boerderijeducatie, kooklessen op scholen en bewust consumeren. Ook activiteiten gericht op kennisuitwisseling tussen betrokken partijen kunnen worden ondersteund.	B	3102	50.000					
		L	3104	50.000					
Herplanning besteding PAS irt POP3	Herplanning besteding PAS irt POP 3	L	3104	314.867					

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Herbesteding van middelen N69	Afgelopen jaren is er minder uitgegeven. De meerjarenraming is hierop aangepast zodat het totale bedrag weer sluit op 12 mln.	B	3104	519.583	-55.417	-5.141.852	1.646.833	3.312.794	
Herplannen reserve PMWP Algemeen - Water	Herplanning reserve Provinciaal Milieu en Waterplan, onderdeel Algemeen m.b.t. programma Water.	B	3104	2.203.983	-4.721.876	438.388			
Bijdrage aan POP3-projecten vanuit reserve PMWP	Enkele projecten vanuit het programma Water maken gebruik van POP3 subsidies. Binnen de provincie hebben wij afgesproken om het provinciaal aandeel van POP3-projecten te storten in de POP3-reserve.	L	3104	3.421.365	0				
		B	3104	8.042.730	-1.200.000				
Netwerkprogramma Brabantstad	Voor het netwerkprogramma Brabantstad hebben provincie en partners een gezamenlijk werkbudget. Op basis van de activiteitenplanning worden middelen doorgeschoven naar 2020. De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer.	B	3104	-40.000	40.000				
Ontwikkelagenda OV	Vanaf 2019 gaan er extra zero-emissie bussen rijden op de tranferiumlijnen in 's-Hertogenbosch. Hiervoor zijn met ingang vanaf 2019 middelen op de begroting geraamd. Echter, dit leidt pas voor het eerst vanaf 2020 tot financiële lasten. De middelen (€ 450.000) worden doorgeschoven naar het einde van de looptijd. De dekking is afkomsting uit de reserve Verkeer & Vervoer. Daarnaast wordt van het provinciale onderzoek- en ontwikkelbudget voor de Ontwikkelagenda OV € 500.000 afgeraamd. De middelen vallen terug in de reserve en zijn beschikbaar voor de Brabantbrede en multimodale afweging.	B	3104	-1.150.000				650.000	
IC-verbinding Dordrecht - Brabant	Met het Rijk zijn afspraken gemaakt over het realiseren van een IC-verbinding Dordrecht - Brabant (Breda/ Eindhoven). Op basis van de bestuursovereenkomst worden hiervoor € 1,72 mln. aan middelen op de begroting 2020 geraamd. De Staten zijn hierover geïnformeerd via een separate statenmededeling. De dekking is afkomstig uit de reserve Verkeer & Vervoer.	B	3104		1.720.000				

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Aanvullende middelen Maaslijn	Voor het project Maaslijn (elektrificatie en verdubbeling spoor Nijmegen - Boxmeer - Venlo) zijn aanvullende middelen nodig. De Staten zijn hierover geïnformeerd via een statenmededeling. De extra middelen ad € 10,7 mln. worden onttrokken uit de reserve Verkeer & Vervoer en in 2020 op de begroting geraamd.	B	3104	-17.200.000	27.900.000				
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	L	3199	861.266	30.432.483	53.441.655	51.790.068	51.268.435	51.107.444
		L	3103	-2.473.143	23.009.069				
Chemiepack	De raming voor de bodemsanering chemie-pack wordt voor 2023 op basis van verwachte uitgaven bijgesteld met € 300.000 en gedekt uit de reserve bodem.	B	3104					300.000	
Vitale Bodem en ondergrond	Betreft actualisering van de lasten voor vitale bodem in de begroting 2019 tlv de reserve bodem.	B	3104	558.531					
Tiny forest	Het totale project van 9 tiny forests in Noord-Brabant kost €180.000. De gemeenten en postcodeloterij dragen € 135.000 bij. De resteren € 45.000 komt uit de budgetten van Water, Milieu en Natuur. Met deze wijziging van de begroting worden de bijdragen van water en milieu overgebracht naar productgroep 03.03 Natuur.	B	3104	30.000					
		L	3104	30.000					
Meerjarige bijstelling ITS	De provincie is aangesloten bij ERTICO, een Intelligent Transportation System (ITS) organisatie in Europa voor het bevorderen van onderzoek en standaarden. Daarvoor is sprake van een eenmalige kapitaalsinleg van € 1.860. Hiervan dient 1/3 deel (€ 620,-) bij het aangaan van het lidmaatschap te worden gestort. Voor het resterende 2/3 deel (€ 1.240,-) heeft ERTICO een vordering op de provincie. Conform beleid wordt het risico van de kapitaalinleg afgedekt met een storting in risicoreserve.	B	3104	-1.860					
Openstelling subsidie vitale bodem, Duinboeren	GS hebben 12 maart 2019 de tiende wijzigingsregeling Subsidieregeling Provinciaal Milieu en Waterplan openstelling subsidie vitale bodem vastgesteld, om agrarische ondernemers te stimuleren maatregelen toe te passen, die bijdragen aan een vitale bodem.	B	3104	500.000	-200.000	-150.000	-150.000		

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
	In verband daarmee wordt het budget voor vitale bodem (productgroep 03.02) opgehoogd. Daarnaast dient de raming van productgroep 03.03 natuur) te worden verhoogd voor de cofinanciering van Intregproject en Partnerschap Duinboeren. Deze verhoging wordt gedekt uit de reserve Natuur & landschapsbeleid.								
Sociale Veerkracht	Administratieve correctieboeking tbv aansluiting ramingen.	L	3103		621.878	621.878	621.878	621.878	621.878
Herplanning reserves ikv afwikkelingsverschillen	Bovenstaande positieve afwikklelingsverschillen dienen terug te vloeien naar de reserves om de meerjaren doelstellingen te behalen	L	3104	774.351					
		B	3102	774.351					
Lagere subsidievaststellingen Cultuur en Samenleving	Betreft lagere subsidievaststellingen: - € 193.544 St Zet - € 84.026 St Cubiss - € 376.948 St Palet - €15.014 St VBOB Deze betreffende programma's (Sociale Veerkracht en Cultuur) hebben voldoende middelen op de begroting voor uitvoering van de programma's, daarmee kunnen alle lagere vaststellingen vrijvallen naar algemene middelen. - € 15.086 en € 11.074. Dit betreft lagere vaststellingen van uitvoering regeling Monumenten. De post is gekoppeld aan de reserve DU Monumenten en middelen vloeien derhalve terug naar de reserve.	B	3102	695.692					
		L	3103	669.532					
		L	3104	26.160					
Afwikkelingsverschillen	De middelen voor de subsidieregelingen Regionale Uitvoeringsprogramma's (RUP) en Goederenvervoer zijn meerjarig op de begroting geraamd. Voorgesteld wordt om de afwikkelingsverschillen op in eerdere jaren verleende subsidies (€ 223.610 respectievelijk € 53.656) toe te voegen aan de budgetten. De regelingen worden gedekt uit de reserve Verkeer & Vervoer. Een bedrag van € 42.224 kan vrijvallen ten gunste van algemene middelen.	B	3102	319.490					
		L	3103	42.224					
		L	3104	277.266					
		B	3104	277.266					
		L	3104	16.016.647					

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Aanpassing governance Brabant C	Betreft verwerking van besluit ten aanzien van de aanpassing van de governance Brabant C als gevolg van uitspraak Raad van State (case bibliotheek Eindhoven), zie ook de Statenmededeling hieromtrent (https://www.brabant.nl/politiek-en-bestuur/provinciale-staten/vergaderingen-ps/cpv/20190701/download?qvi=1127077).	B	3104	3.520.500					
		B	3102	16.016.647					
Subsidievaststelling Stg. Midpoint Brabant	I.v.m. lagere vaststelling van deze subsidie vloeien de middelen terug naar de algemene middelen.	B	3102	2.870					
		L	3104	2.870					
Vrijval voordelige afwikkelverschillen subsidies	Vrijval naar aanleiding van voordelige afwikkelverschillen bij subsidies t.g.v. de stelpost vrije begrotingsruimte.	B	3102	54.546					
		L	3103					54.546	
		L	3104	54.546					
		B	3104					54.546	
Ontwikkelkrediet Digitalisering	Middels PS 30/18 is € 4 mln. ter beschikking gesteld t.b.v. ontwikkelkrediet Digitalisering (procesgeld + kleine projecten) voor de periode 2019 t/m 2022. Er was rekening gehouden met hogere uitgaven in het 1ste jaar. O.b.v. realistisch ramen worden de uitgaven anders over de 4 jaren verdeeld.	L	3104	500.000					
		B	3104		500.000				
Brabantstad	Vanuit de Brabantstad partners zijn bijdragen ontvangen voor gezamenlijk uit te voeren projecten. Enkele van de projectactiviteiten zullen volgend jaar plaatsvinden of worden afgerond. Hiervoor wordt de betreffende raming geactualiseerd.	L	3104	36.000					
		B	3104		36.000				
Majeure projecten West-Brabant	Voor de projecten uit de bestuursovereenkomst met o.a. Steenbergen en Suikerunie over het Agrofood cluster uit 2010 was voorzien dat deze projecten vanaf 2020 tot realisatie zouden komen. Gebleken is dat er sprake is van een gedeeltelijke realisatie in 2019. Het betreffende deel van de in 2020 gereserveerde middelen wordt naar 2019 gebracht ter dekking van de gerealiseerde projecten.	B	3104	97.394					
		L	3103		-97.394				
		L	3104		97.394				
Nystar	Het bestemmingsplan is nog niet onherroepelijk en laat naar verwachting ook nog even op zich wachten i.v.m. de recente PAS-uitspraak	L	3104	500.000					
		B	3104		500.000				

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Bestaande natuur EHS	Budget wordt op basis van voortschrijdend inzicht anders over de jaren verdeeld en doorgeschoven naar 2021.	L	3104	5.667.168					
		B	3104			5.667.168			
Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat	De start van de werkzaamheden is vertraagd als gevolg van een lopende Raad van State procedure over het PIP. De verwachting is dat einde dit jaar er een onherroepelijk plan ligt. Pas daarna starten we met de aanbestedingsprocedure. Via de algemene reserve doorgeschoven ruimte worden de lasten van 2019 afgeraamd en doorgeschoven naar 2020 t/m 2022.	B	3104		10.816.000	10.816.000	5.408.027		
		L	3104	27.040.027					
		L	;3104		6.600.000				
Onderhoud vaarwegen	Bij de integrale afweging bij de begroting 2019 heeft PS incidenteel € 6,6 mln. beschikbaar gesteld om de onderhoudsstaat van de provinciale vaarwegen in overeenstemming te brengen met de daarvoor geldende uitgangspunten. De uitvoerder van dit onderhoud, waterschap Brabantse Delta, geeft aan pas in 2022 de eerste kosten voor de werkzaamheden ten laste van de provincie te kunnen brengen.	B	3104				1.300.000	5.300.000	
	Totaal lasten administratief technische bijstellingen			88.861.286	62.444.694	66.464.892	66.463.110	74.983.840	48.931.601
	Totaal baten administratief technische bijstellingen			18.519.533	48.901.015	38.130.139	25.824.871	39.592.882	2.380.749

Paragraaf

Bedrijfsvoering

Bedrijfsvoering

We werken aan een opgavegestuurde netwerkorganisatie die denkt en handelt vanuit de opgaven van Brabant, op basis van duidelijke rollen en toegevoegde waarde van de provincie als bestuurslaag tussen rijk en gemeenten, midden in de samenleving. Wij halen het beste uit onszelf én onze partners voor de toekomst van Brabant. In 2019 spant de organisatie zich in om flexibel mee te bewegen met de ambities van het nieuwe bestuur van de Provinciale Staten. De eerste periode van 2019 heeft de organisatie hiervoor de basis gelegd met de oplevering van een overdrachtsdossier en de voorbereidingen naar een nieuwe set programma's die beter aansluiten op de opgaven waarvoor Brabant staat.

Voortgang

'Beweging in de organisatie'

De werkzaamheden van het meerjarig traject 'Beweging in de organisatie' zijn inmiddels geland in de reguliere (bedrijfsvoerings)programma's. Er blijft extra inzet nodig om de gewenste beweging te stimuleren en flexibiliteit te behouden. We organiseren ons werk in programma's en projecten. Daarbij maken we de stap naar een kleinere set aan programma's die nog beter aansluiten op de opgaven van Brabant. Hiermee is initieel extra inspanning gemoeid ten aanzien van de werkprocessen en de inrichting.

Opgavegestuurd werken

Er is geïnvesteerd in een gemeenschappelijk verhaal waarin de opgaven centraal staan. De organisatie heeft de gekozen leden van Provinciale staten een handreiking meegegeven met bouwstenen voor de ontwikkeling van een nieuw bestuursakkoord. Dit overdrachtsdossier bevat een schets van wat de organisatie ziet als de provinciale opgaven van vandaag en morgen. Dit zijn de vraagstukken waaraan wij samen met partners werken.

Ook in 2019 is ingezet op het 'normaal maken' van vernieuwend samenwerken, projectmatig en resultaatgericht werken, onder meer via het Festival van de Toekomst en de Brabantacademie. Tijdens het Festival van de Toekomst maken medewerkers kennis met nieuwe manieren van werken, worden ze uitgedaagd om actief nieuwe werkwijzen uit te proberen en worden kennis en ervaringen gedeeld.

Professionals met ruimte

De resultaten van het medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) laten zien dat de organisatie een goede werkgever is die boven het gemiddelde van onze branche scoort. Medewerkers zijn er trots op bij de provincie te werken en we scoren opvallend hoog bij het bieden van ontwikkelkansen. De verbeterpunten uit het MTO (intensiever samenwerken, meer kennisdeling en werkdruk verlagen) zijn opgenomen in projecten en reguliere werkzaamheden.
Daarbij is ook aandacht voor versterking van het Brabants netwerk van werkgevers en opleidings- en kennisinstituten.
Onze inspanningen om mensen een kans te geven met een afstand tot de arbeidsmarkt lopen door.

Keuzes rond in-, door- en uitstroom worden mede gebaseerd op inzichten uit de Strategische personeelsplanning. Het nieuwe bestuursakkoord en de komst van een nieuwe set programma's zullen de nodige heroverwegingen vragen.

De eerste stappen die nodig zijn voor de inwerkingtreding van de Wet Normalisatie Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) zijn succesvol genomen. Medewerkers zijn zich, mede door gerichte communicatie, meer bewust van de effecten van de wetswijziging. Door middel van trainingen wordt het management meegenomen in de veranderingen die dit met zich meebrengt.

Een organisatie die ondersteunt

Om te komen tot een nieuwe set van programma's is veel voorbereidend werk verricht rond de bemensing, doorwerking in inrichting en processen en in de ondersteuning van de keuzes om te komen tot de nieuwe set.
Innovatie en dataficering krijgen in beleid en uitvoering meer aandacht, mede door de komst van de Chief Information Officer (CIO). De datavisie wordt in de tweede helft van 2019 aan PS voorgelegd en bouwt voort op de Agenda Digitalisering die in juni 2018 is vastgesteld. De processen om veiligheid van data en gegevens te beschermen, worden herijkt. Op basis van de inventarisatie van 'Fit for future' op ICT-gebied worden investeringen gepland.
Er is ten slotte intensief gewerkt aan de migratie van administratiesysteem SAP en de vervolgstappen voor de sourcing van ICT. Beide zijn complexe trajecten die in 2019 nog veel aandacht en inspanning vragen om de beoogde resultaten te bereiken.

Beroep op algemene middelen
Verwerken consequenties cao-akkoord: € 5,0 mln. voor 2019 tot € 8,0 mln. structureel
Bijstelling inkomsten verhuur nieuwbouw: € 126.000 structureel

Basis uitwerking bestuursakkoord 2019-2023
Bij het bestuursakkoord 2019-2023 zijn voor Bedrijfsvoering de volgende middelen toegekend:
Toevoeging OKB Bestuursakkoord: € 0,4 mln. voor 2019, € 12,2 mln. voor 2020, € 0,3 mln. voor de jaren 2021 en 2022 en € 0,2 mln. voor 2023.

Afwijkingen van prestaties
Leantraject en –activiteiten: bijstelling van de streefwaarde naar 60%
Tijdige betaling facturen: bijstelling van de streefwaarde naar 93%

Ontwikkelingen en onzekerheden
Verwerking van de gereserveerde middelen voor het Mobiliteitskader en Belonen op Maat in het Organisatiekostenbudget vindt plaats op basis van de realisatie en werkelijke inzet. Bij de Slotwijziging zal een bijstelling plaatsvinden op basis van de tot dat moment gemaakte afspraken voor Mobiliteitskader en Belonen op Maat.
Naar aanleiding van de cao afspraken worden de jubileumuitkeringen verlaagd. Hieruit volgt een incidentele uitbetaling van opgebouwde rechten. Op termijn leidt dit echter tot structurele besparingen. Bij de Slotwijziging zal de verwerking plaatsvinden op basis van de uitbetaling en besparingen.
Met het Persoonlijk ontwikkelbudget (POB) hebben de medewerkers de beschikking over een budget dat ze in een periode van 5 jaar kunnen inzetten voor ontwikkeling, opleiding en scholing. Gezien het meerjarige karakter van dit budget en het initiatief vanuit de medewerkers is de realisatie van het POB moeilijk te plannen. Bij de Slotwijziging zal een bijstelling plaatsvinden op basis van de realisatie.

We zijn bezig met het traject naar sourcing van de basisinfrastructuur ICT, waarbij de betreffende werkzaamheden uitgevoerd worden door een externe dienstverlener. Het moment en tempo van overgang van zelf uitvoeren naar uitvoering door de externe partij is afhankelijk van de af te spreken planning met de (nog te selecteren) dienstverlener.

Bedrijfsvoering

Bedragen x € 1.000	**begroting vastgesteld**	**bijstelling burap**	**begroting bijgesteld**
Lasten			
Programma lasten	120.475	7.039	127.514
totaal lasten	**120.475**	**7.039**	**127.514**
Baten			
totaal baten	**120.475**	**7.039**	**127.514**
saldo baten en lasten	**0**	**0**	**0**

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Beleidsnota	Indicator	2019	Voortgang	Voorstel nieuwe streefwaarde	2020	2021-2023
Doelstelling	€ (x 1.000)	117.789				
Prestaties						
Organisatieontwikkeling						
In 2020 willen we als provincie een opgavegestuurde netwerkorganisatie zijn, van professionals met ruimte en een organisatie die optimaal ondersteunt. Zodat we meebewegen met de maatschappij en maatschappelijke vraagstukken op passende wijze oppakken.	effect indicator	streefwaarde				
Beweging in en verfrissing van de organisatie bewerkstelligen						
- Instroom, doorstroom binnen de provinciale organisatie en uitstroom	%	20%	Conform planning			
- Minimaal gelijkblijvende gemiddelde leeftijd	Gemiddelde leeftijd (jaar)	< 49,6	Conform planning			
Flexibiliteit: De verhouding vast/flexibel personeel heeft een verhouding van 85/15	% capaciteitsbudget flexibele inzet	15%	Conform planning			
De organisatie heeft minimaal .... leer-, werk- en participatiebanen	Aantal fte	29	Voor op planning. Het aantal participatiebanen bedraagt momenteel (begin juni) 65,51 fte, het aantal leer/werk-banen 2,67 fte.			
In 2018 gaan we verder met het lean (slim en efficiënt) organiseren van de bedrijfsvoering processen	% processen geraakt door leantraject of -activiteit	75%	Achter op planning. De afgelopen periode heeft in het teken gestaan van het bouwen van de set aan passende programma's. De komende periode wordt de inrichting hiervan opgepakt, waarbij vervolgens de processen op basis van het Lean-gedachtegoed worden ingericht.	60%		
Tijdige afhandeling subsidies	% tijdig afgehandelde subsidies	> 95%	Conform planning			
Tijdige afhandeling facturen	% tijdig betaalde facturen	> 95%	Achter op planning. De implementatie en migratie van het administratiesysteem SAP is een complex traject, dat gedurende een korte periode tot vertragingen in het betaalproces kan leiden tijdens de overgang naar het nieuwe systeem.	93%		

Verloop begroting 2019

x € 1.000	Begr.2019 (PS 48/18)	1e wijz 2019 PS (82/18)	2e wijz 2019 PS (13/19)	Begr.2019 t/m 2e wijz.	IV. Adm./techn. mutaties *	III. Eerdere besluitvorming	II. Uitwerking Bestuursakkoord	I. Voorstellen	Begr.na 3e wijz.
programma 90 Bedrijfsvoering									
lasten	118.739	284	1.451	120.474	1.612	0	376	5.051	127.513
baten	118.739	284	1.451	120.474	1.612	0	376	5.051	127.513
saldo	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Specificatie besluitvorming

I. Voorstellen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling 2024	bijstelling structureel
Verwerking effecten cao-akkoord	Met de vakbonden is een akkoord bereikt over een nieuwe cao voor de jaren 2019 en 2020. Het structureel effect van de nieuwe cao en van de stijging van de werkgeverslasten bedraagt tot circa € 8 mln. Ca. € 5,2 mln. per jaar hiervan heeft betrekking op de consequenties van stijgingen die betrekking hebben op het jaar 2019 en ca. € 2,6 mln. per jaar op de consequenties van stijgingen die betrekking hebben op het jaar 2020. De consequenties die betrekking hebben op 2019, komen in lijn met de afgelopen bestuursperiode gehanteerde ramingswijze ten laste van de vrije begrotingsruimte. De consequenties die betrekking hebben op 2020 worden opgevangen binnen de indexatieruimte van de meerjarenbegroting 2020.	B	9099	5.050.814	7.563.959	7.971.000	7.697.119	7.694.134	7.643.289
		L	9010	5.051.365	7.546.787	7.953.872	7.680.959	7.677.974	7.606.931
		L	9001		18.000	18.000	17.000	17.000	37.136
		B	9010	551	828	872	840	840	778
Bijstelling inkomsten verhuur nieuwbouw	Betreft aframing van inkomsten verhuur kantoorruimte tlv de vrije begrotingsruimte. Verdere verhuur van kantoorruimte in de nieuwbouw is vanuit marktperspectief weinig kansrijk en nadert de maximaal haalbare mogelijkheden. In verband met dit perspectief wordt voorgesteld om de raming van inkomsten uit verhuur gelijk te trekken met de huurinkomsten op basis de huidige verhuurovereenkomsten. We blijven ons natuurlijk inspannen om huurders aan te trekken voor de nieuwbouw. Indien we aanvullende huurinkomsten realiseren door het afsluiten van nieuwe verhuurovereenkomsten, zullen deze ten goede komen aan de vrije begrotingsruimte.	B	9010	-126.000	-126.000	-126.000	-126.000	-126.000	-126.000
		B	9099	126.000	126.000	126.000	126.000	126.000	126.000
	Totaal lasten voorstellen			5.051.365	7.564.787	7.971.872	7.697.959	7.694.974	7.644.067
	Totaal baten voorstellen			5.051.365	7.564.787	7.971.872	7.697.959	7.694.974	7.644.067

II. Basis uitwerking Bestuursakkoord 2019-2023

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Capaciteit bestuursakkoord	Toevoeging aan het Organisatie Kosten Budget (2020) voor het voortzetten van aflopende tijdelijke capaciteit in afwachting van de uitwerking van de ambities uit dit bestuursakkoord, tijdelijke capaciteit voor heambitiesen van de ambities veiligheid en gezondheid en de aanvullende ondersteuning voor Gedeputeerde Staten voor deze bestuursperiode. Dekking van de lasten vindt plaats vanuit de centrale stelpost in de begroting.	L	9010	313.262	10.181.943	277.512	277.512	140.173	
		L	9001	62.297	2.030.005	55.315	55.315	27.658	
		B	9010	38	1.231	34	34	17	
		B	9099	375.521	12.210.717				
Totaal lasten basis uitwerking Bestuursakkoord				375.559	12.211.948	332.827	332.827	167.831	0
Totaal baten basis uitwerking Bestuursakkoord				375.559	12.211.948	34	34	17	0

III.Eerdere besluitvorming

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Verwerken van besluiten Perspectiefnota 2018 OKB	Verwerking van de bij de Perspectiefnota 2018 genomen besluiten over verlenging van tijdelijke capaciteit voor de implementatie Omgevingswet en voor de uitvoering van diverse majeure projecten (zoals vermeld in de tabel 2 Organisatiekostenbudget) en de toevoeging van de daarvoor benodigde middelen aan het Organisatiekostenbudget.	L	9001					109.710	
		L	9010					436.190	
		B	9099					545.900	
Totaal lasten eerdere besluitvorming				0	0	0	0	545.900	0
Totaal baten eerdere besluitvorming				0	0	0	0	545.900	0

IV. Administratief technische bijstellingen

Onderwerp	Toelichting	L/B	Prod.grp	bijstelling 2019	bijstelling 2020	bijstelling 2021	bijstelling 2022	bijstelling 2023	bijstelling structureel
Actualisatie investeringskrediet ICT	Wijziging van het beschikbare budget voor ICT beheer en voorzieningen naar aanleiding van de bijstelling van de investeringsplanning van het investeringskrediet ICT en Automatisering. De actualisatie van de investeringsprognose voor ICT en Automatisering leidt tot een verschuiving tussen investeringen en exploitatie. Tot een bedrag van € 300.000 worden in de begrotingexploitatie-uitgaven voor ICT beheer en voorzieningen opgenomen, die worden gedekt door lagere afschrijvingslasten.	L	9001	300.000					
		B	9099	300.000					
Levensfaseregeling	In 2017 is met de vakbonden overeenstemming bereikt over het totaalpakket van maatregelen om de organisatie vitaler te maken en jong talent te kunnen binden. De betreffende salaris- en pensioenlasten voor 2019 die betrekking hebben op de Levensfaseregeling worden aan het Organisatiekostenbudget toegevoegd, ten laste van de daarvoor gereserveerde middelen.	L	9010	1.311.651					
		B	9099	1.311.651					
Toerekening organisatiekosten	Op basis van de ureninzet van personeel zijn de organisatiekosten toegerekend.	B	9099		110.418.402	110.418.612	107.006.176	105.928.408	105.595.793
	Totaal lasten administratief technische bijstellingen			1.611.651	0	0	0	0	0
	Totaal baten administratief technische bijstellingen			1.611.651	110.418.402	110.418.612	107.006.176	105.928.408	105.595.793